

ŽIVOT

KULTURNĚ SPOLEČENSKÝ ČASOPIS ● SRPEN ● AUGUST ● SIERPIEŃ 1983 (ČÍSLO 303) CENA 8 ZŁ

LETÓ'83

ÚPRIMNÉ SÚDRUŽSKÉ
POZDRAVY
A SRDEČNÉ BLAHOŽELANIA

Prvý tajomník ÚV PZRS, predseda Rady ministrov PER gen. Wojciech Jaruzelski a predseda Štátnej rady PLR Henryk Jabloński obdržali pri príležitosti štátneho sviatku — 39. výročia Poľskej ľudovej republiky od generálneho tajomníka ÚV KSC, prezidenta ČSSR Gustáva Husáka a predsedu vlády ČSSR Lubomíra Štrougalu blahoprajný telegram tohto znenia:

Drahí súdruhovia,
v mene Ústredného výboru Komunistickej strany Československa, vlády Československej socialistickej republiky, československého ľudu i v svojom mene zasielame Vám, Ústrednému výboru Poľskej zjednotenej robotníckej strany, Štátnej rade a Rade ministrov Poľskej ľudovej republiky a bratskému poľskému ľudu srdečné pozdravy a súdržské blahoželania pri príležitosti štátneho sviatku Vašej krajiny.

Vznik Poľskej ľudovej republiky pred 39 rokmi znamenal začiatok budovania nového života v krajine. Pod vedením Poľskej zjednotenej robotníckej strany a v úzkej spolupráci Poľska so Sovietskym zväzom a s ďalšími bratskými krajinami dosiahol poľský ľud významné úspechy vo výstavbe socialistickej spoločnosti. Zo socialistickej cesty ho nezviedli ani podvratné akcie a útoky vnútorných nepriateľov a zahraničnej reakcie. Napriek všetkým ich snahám sú výsledky, ktoré dosahuje bratské Poľsko pri stabilizácii situácie v spoločnosti a v obnove národného hospodárstva, čoraz výraznejšie. Rastie autorita Poľskej ľudovej republiky na svete, jej aktívny podiel v boji za zachovanie mielu, odvratenie nebezpečenstva jadrovej vojny, za návrat k politike uvoľňovania, v podpore spravodlivého boja národov za slobodu a nezávislý rozvoj. Ubezpečujeme Vás, vážení súdruhovia, že Československá socialistická republika plne podporuje úsilie Vašej strany a všetkých socialistov oddaných poľských vlastencov pri upevňovaní pozícii socialismu v ľudovom Poľsku. Vážime si tradičné vzťahy prialstva a všeobecnej spolupráce medzi obidvoma našimi krajinami a krajinami, medzi československým a poľským ľudom. Sme presvedčení, že tieto vzťahy, založené na osvedčených zásadách

marxizmu-leninizmu a socialistickej internacionálizmu, budú sa ďalej úspešne prehľovať a rozvíjať na prospch československého a poľského ľudu, v záujme jednoty a zomknutosti krajín socialistického spoločenstva.

Z celého srdca prajeme Vám, drahí súdruhovia, Poľskej zjednotenej robotníckej strane, pracujúcim Poľska mnoho úspechov v práci pri rozvoji socialistického spoločenstva vo Vašej krajine.

PRIATEĽSKÁ NÁVŠTEVA. Na pozvanie ÚV PZRS, Štátnej rady a Rady ministrov PLR bola v Poľsku v dňoch 16.-18. augusta tr. na návštěve stranicko-štátnej delegácie NDR pod vedením generálneho tajomníka ÚV JSSN a predsedu Štátnej rady Ericha Honeckera. Počas návštěvy preverovali o.i. aktuálny stav a perspektívny spolupráce medzi PLR a NDR a niektoré medzinárodné otázky. Delegácia NDR navštívila tak tiež hruť Warszawa a baňu Czerwona Gwardia v Czeladzi na Sliezsku.

SEJM PLR na svojom poslednom zasadnutí schválil štyri daňové zákony: o dani dochodkovej, obratovej, výrovnávacej a dani z dedičstva a darov. Upravil tak tiež štatutu ministra administratívy, miestneho hospodárstva a ochrany prostredia (vznik osobitného Úradu prírodného prostredia a vodného hospodárstva) a Poľskej tlačovej kancelárie. Parlament zároveň schválil zákon o zmene niektorých predpisov trestného zákonníka a novelizáciu zákona o kontrole tlače, publikácií a predstavení.

ODBOROVÉ HNUTIE V POLSKU sa v ôsmom mesiaci činnosti stalo významnou spoločenskou silou. Po troch mesiacoch od momentu štartu zaregistrovali 6,9 tis. odborov s 1,5 mil. členov. Začiatkom septembra bolo ich už 17 tis. a združovali vyše 3,2 mil členov. Napr. v Hute M. Nowotku v Ostrowci Świętokrzyskom majú odbory vyše 9 tis. členov a v Leninovej hute v Krakove — vyše 6 tis. členov.

SOVIETSKY ZVÁZ a Spojené štáty americké uzavreli naposledy päťročnú obilnú zmluvu, ktorá skončuje s dočasnosťou a rôznymi obmedzeniami, aké doteraz uplatňoval Washington v obchodnej výmene s Moskvou.

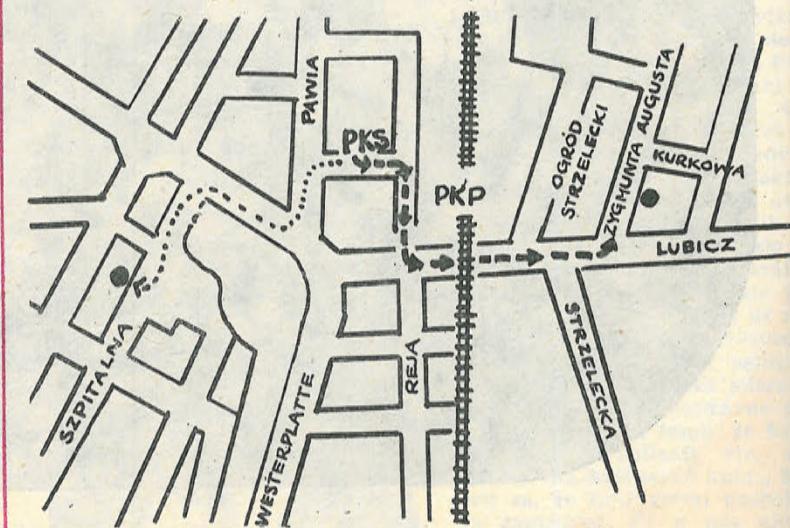
PRVÝ TAJOMNÍK ÚV PZRS, predseda rady ministrov a minister národnej obrany, armádny generál WOJCIECH JARUZELSKI oslavil 6. júla tr. 60. narodeniny. Pri tejto príležitosti dostal mnoho srdečných blahoželani z domova, od vedúcich predstaviteľov stranických a štátnych orgánov socialistických štátov a z ďalších krajín. Zároveň za zásluhy o rozvoj bratského prialstva a spolupráce medzi národními ZSSR a PLR bol vyznamenaný Leninovým radom a za zásluhy o rozvoj bratských vzťahov, prialstva a spolupráce medzi CSSR a PLR Radom Klementa Gottwalda. Na snímke: W. Jaruzelski medzi ženami z lodžských závodov.

NA 39. VÝROČIE vypuknutia Varšavského povstania, 1. augusta, obyvatelia hlavného mesta dôstojne uctili pamätku padlých účastníkov bojov. Delegácie pracujúcich a mládež položili vence a kvety pri pomníku neznámeho vojaka, pomníku Nike a na iných pamätných miestach. 50 odbojárov vyznamenali Povstaleckými krížmi. Pri pomeňme, že v povstani sa zúčastnila aj čata Slovákov 535. Na snímke: kladenie vencov pri pomníku Nike — hrdinov Varšavy.

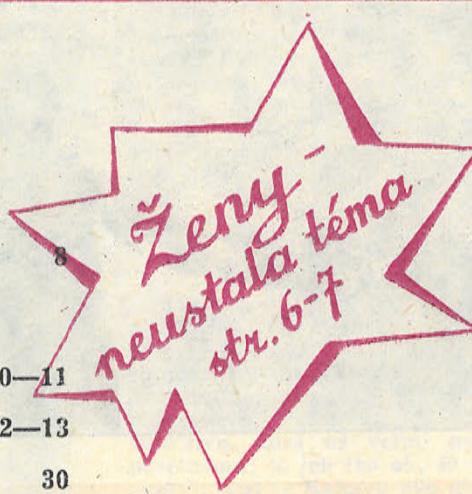
NOVÉ SÍDLO ÚV KSCaS

Ake sme už informovali, Ústredný výbor KSCaS dostal v Krakove nové sídlo. Uverejňujeme fragment z mapy Krakova, ako možno dojsť do nového sídla (ukazuje to hrubšia prerošovaná čiara) a jeho presnú adresu: 31-504 Krakov, ul. Zygmunta Augusta 7.

V ČÍSLE:

- Moravané za řekou...
- Mastelovci zo Zubrice, Porada v Nowom Sączi 10-11
- Zaprášené histórie 12-13
- Jedovaté rastliny 30

Chov mliečneho dobytka je dôležitým bodom programu rozvoja poľnohospodárstva.

Foto: CAF

Realizácia programu rozvoja poľnohospodárstva zabezpečí Poľsku samostatnosť vo výžive

V povojskovej dejinách našej vlasti sme mali veľa programov a uzenesien Sejmu týkajúcich sa rozvoja poľnohospodárstva. Aj XV. plenárne zasadnutie ÚV PZRS v r. 1971 bolo venované tejto problematike. Programy a uzenesia — keď ich čítame teraz, z perspektívy uplynutých rokov — boli správne, poskytovali sanciu dosiahnuť sebestačnosť vo výžive. Horšie bolo s ich realizáciou na všetkých úsekoch: štátom, družstevnom, súkromnom. V každodennej práci bolo rolnictvo na poslednom mieste, alebo sa ním nezaoberaло vôbec. Aj tu sú korene krízy a obrovských nedostatkov, ktoré treba čo najskôr odstrániť...

V júni t.r. Sejm PLR rokoval o vládnom programe rozvoja poľnohospodárstva a výživy do r. 1990. Poslanci z komisie poľnohospodárstva a potravinárskeho priemyslu po podrobnej analýze súčasnej situácie uzehli sa na konečnom závere, že už niečas ani možnosť na ďalšiu poľnohospodársku edukáciu cestou pokusov a omylov. Zároveň si položili otázku: či táto nová koncepcia programu rozvoja poľnohospodárstva do r. 1990 zaistí dosiahnutie vytýčeného cieľa? Po pre-rokovani pripomienok a názorov poslanci konštatovali, že odpoveď na túto otázku je kladná: plná realizácia tohto programu umožní štátu dosiahnuť sebestačnosť vo výžive.

Poslanci sa pri hodnotení vládneho programu zhodli v troch bodoch: vypracovanie programu v danom časovom rozmedzí bolo nevyhnutné; realizácia programu závisí od využitia celého potenciálu národného hospodárstva; program sa musí začať realizovať vo

všetkých odvetviach zároveň, len vtedy bude konečný cieľ reálny. Kladne tiež zhodnotili časť programu, ktorá poukazuje na prostriedky a metódy uvoľňovania značných rezerv a obmedzenia do minima strát vo všetkých ohnivách poľnohospodárstva a výživy. Veľký význam má zlepšenie konzervácie krmív, efektívnosť výkrmu zvierat, lepšie využitie pôdy a hnojiv. Opodstatnené je aj tvrdenie, že pôda patrí do rúk tým najlepším užívateľom, či už v súkromnom alebo v štátom a družstevnom sektore.

Avešak niekoľko otázok bolo sporných. Rolník je človekom, ktorý je nie len producentom potravín, ale má predsa aj iné potreby. Týka sa to 40% obyvateľov Poľska. Zatial čo v programe sa týmto problémom venovalo primálo miesta. Ako sa hovorí: človek nežije len chlebom. Obavy vzbudzovali tiež otázky výšky úrody pri veľmi skromných možnostiach hnojenia a nedostatku predovšetkým dusíkatých hnojiv, ďalej tempa vzrástu technického vybavenia a tiež spotreby energie v poľnohospodárstve. Treba si udedomiť, že keď sa má rolnictvo rozvíjať správne a rovnomerne, chémia ho musí predbiehať.

Nezanedbateľným cieľom poľnohospodárskej politiky je otázka rentabilnosti rolnickej produkcie a parita príjmov v porovnaní s inými odvetviami národného hospodárstva. Donedávna boli rolnická produkcia a chov poľnohospodárskych zvierat nevýnosné, keďže rozpätie medzi výkupnými cenami poľnohospodárskych plodín a cenami výrobných prostriedkov bolo privelké. Pišem bolo, pretože od 1. júla t.r. ceny obilia a pol. zvierat

sa zvýšili. To však vôbec neznamená, že hlavným prostredkom vzrástu produkcie je iba cena. Treba pôsobiť aj na znižovanie jednotkových výrobných nákladov.

Nevyhnutný je tiež rozvoj a zabezpečenie podmienok pre rast produkcie sladkovodných rýb. Na 1 obyvateľa bola určená konečná spotreba 7,6 kg rýb a rybacia výrobkov ročne. Aby bol tento cieľ dosiahnutý, treba tejto oblasti hospodárstva poskytnúť zľavy a preferencie. Poslanci konštatovali, že smery činnosti zahraničného obchodu v tejto oblasti sú globálne správne. Mal by sa však zvýšiť import bielkovinových krmív na 2 mil. v r. 1990 a import obilia obmedziť do 1 mil.

V diskusii sa ujal slova podpredsedu vlády Zbigniew Szalajda, ktorý o.i. povedal, že vláda sa rozhodla poskytnúť mimoriadnu ochranu produkcie pre poľnohospodárstvo. V dôsledku podniknutých opatrení výroba strojov a poľnohospodárskych zariadení vzrástla v tomto roku o 15%. Predpokladá sa ďalší, asi 18-percentný vzrast dodávok strojov a náhradných súčiastok. Zb. Szalajda ďalej prehľásil, že realizáciu smerníc obsiahnutých v uzneseniac IX. zjazdu PZRS a rozyuinutých na spoločnom plenárnom zasadnutí ÚV PZRS a HS ZES priemysel môže dosiahnuť plné zbilancovanie produkcie s potrebami poľnohospodárstva.

Ukazovateľ hodnoty strojov pripadajúcich na jednotku plochy užitkovanej poľnohospodárstvom odhadovaný v r. 1982 na 32 tis. zlотов na 1 ha vzrástie v 1985 r. na 88 tis. zl. na 1 ha v porovnávacích cenách. Dodávky strojov a zariadení pre potravinársky priemysel sa zvýšia v 1985 v porovnaní z r. 1980 o vyše 60%.

Postupne sa riešia — a budú sa stále — všetky dôležité problémy poľnohospodárstva, napr. zásobovanie vodou, meliorácie, zabezpečenia prívodu elektrickej energie, dodávok stavebnych materiálov.

Sejm schválil uzenenie týkajúce sa programu rozvoja poľnohospodárstva a výživy do r. 1990, ktorý predložila Rada ministrov. V uzenení o.i. čítame, že treba prijať opatrenia umožňujúce značný vzrast výroby umeľých hnojív, prostriedkov ochrany rastlín, dodatkov do krmív a pneumatík. Prvoradá úloha patria teda chemickému priemyslu a tiež strojárskemu, elektrotechnickému a energetickému. Podnikom poľnohospodársko-potravinárskeho priemyslu treba zabezpečiť výhodnejšie podmienky realizácie investícií, modernizácie a rozvoja malovýroby a potravinárskeho remesla, aby sa predíslo stratám.

V oblasti investičnej politiky Sejm zaviazal vládu k uprednostňovaniu: meliorácie rolnických pozemkov, zásobovania viedieka vodou, opravy ciest, modernizácie energetickej siete, výstavby podnikov služieb pre obyvateľstvo. Sejm považuje za nevyhnutné vypracovanie programu výrobnej špecializácie poľnohospodárskych produktov a výber potravín. Treba sa usilovať o plnšie využitie možností vedeckotechnickej a hospodárskej spolupráce so socialistickými krajinami v oblasti poľnohospodárstva a výživy.

Sejm pripisuje veľký význam aj rozvoju spoločensko-odborových organizácií súkromných rolníkov, robotnickej samosprávy odborov v socialistickom sektore národného hospodárstva, družstevnej samosprávy na viedieku a orgánov viedieckej samosprávy.

Kladne hodnotená bola iniciatíva vlády pri vypracovaní všeobecného Programu sociálneho zabezpečenia viedieka do r. 1990, ktorý má byť predložený v Sejme na schválenie.

Sejm zaviazal vládu ku každoročnému predkladaniu správ o stave poľnohospodárstva a výživy.

Uzenenie Sejmu je záväzným dokumentom. Hoci program rozvoja poľnohospodárstva a výživy do r. 1990 nie je programom, aký by sme potrebovali, považuje sa za program minima.

ZBIGNIEW RUTA

MOSKVA. Stretnutie Jurija Andropova s Helmutom Kohlom na Kremlí. Hlavným predmetom rozhovorov šéfa západonemeckej vlády s predsedom Najvyššieho sovietu ZSRR boli otázky vzťahov medzi Východom a Západom. Prerokovali tiež o.j. perspektívy viedenských rokovaní týkajúcich sa redukcie ozbrojených síl a zbrojení v Strednej Európe. Bol rozhodnuté pokračovať vo výmene názorov medzi oboma stranami.

NÁVRAT ČASŤI UNESENÝCH ČS. OBČANÚ Z ANGOLY. Ve zvláštnej letadle, vyšľaném československou vládou, priletelo 1. července do Prahy 17 žen, 21 dospelých a 7 mužov ze skupiny československých občanov, ktorí boli unesení 12. marca 1980 protivládnou organizáciou UNITA pri pripadu strediska Alto Catumbela v Angolskej lidové republice. K predání 45 čs. občanov došlo prostredníctvom mezinárodného výboru Červeného kríža na letišti hlavného mesta Zairské republiky Kinshasy v noci z 30. června na 1. července. Zároveň bolo oznameno, že útrapám pochodu z Alto Catumbela podlehl jeden ze zadržených — Jaroslav Navrátil. ČSSR podniká všeopočasné opatrenia k propuštenej zbyvajúcich mužov.

WASHINGTON. Prí príležitosti vydania knihy o predvolebnej kampani republikánov v prezidentských volbách v roku 1980 americká tlač začala obšírne piisať o tom, že dokumenty Demokratickej strany pripravené pre

vtedajšieho prezidenta USA Jimmyho Cartera sa dostali do rúk Ronaldu Reagana. Ako k tomu došlo? Vec je vážna, keďže v archívoch Republikánskej strany našli už okolo 500 dokumentov, ktoré demokrati pripravili pre Cartera. Ide teda nielen o „pripravu“ k televíznomu súboju medzi hlavnými kandidátmi v roku 1980, ale o systematické špe-

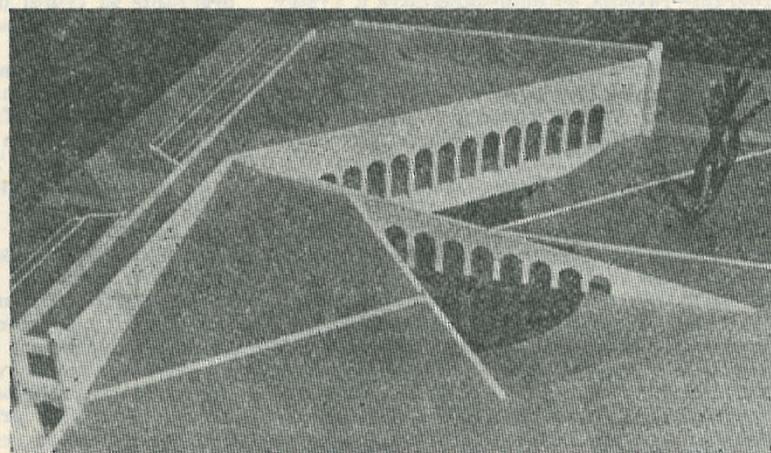
hovanie Demokratickej strany republikánmi. Celú aferu porovnávajú s Watergate, v dôsledku ktorej R. Nixon musel rezignovať z funkcie prezidenta USA. Utiahol sa do súkromia s ročným platom vo výške 85 000 dolárov a dnes pišu o ňom, ako o „zaslúžilom štátneho“. Bude Reagan ďalším „zaslúžilým“ politikom USA?

PRIVÍTANIE NA STANICI v Magdeburgu vyše 1000 polských deťí, ktoré strávili prázdniny na letných táborach v NDR.

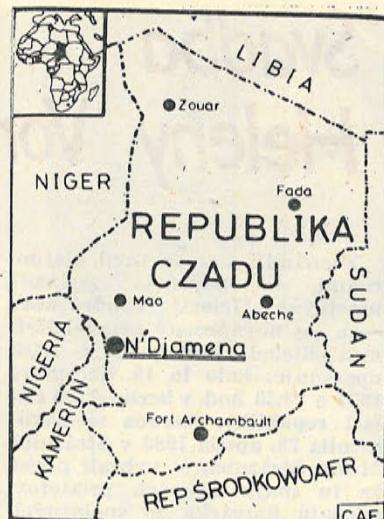

11-ROČNÁ ŽIAČKA SAMANTHA SMITHOVÁ z USA spolu s rodičmi počas návštavy v Moskve. Samanthu pozval Jurij Andropov na prázdniny do Sovietskeho zväzu.

LUBLIN. Vyriešili konkúr na architektonický projekt Chrámu mieru. Prišlo 116 prác. Porota pod vedením prof. Tadeusza Zielińskiego z Varšavskej polytechniky udila 1. cenu návrhu, ktorý vypracoval kolektív z Krakova v složení: Marek Kowicki, Jerzy Wzorek, Edwin Drewniak. Budova bude lokalizovaná pred bývalým koncentračným táborm. Projekt navrhuje takéto riešenie: vybudovanie samostatných kaplniek pre najdôležitejšie vierovery v dnešného sveta, spoločnú halu — ekumenickú, ako aj recepciu sieň pre návštevnických.

V ČADE, ktorý sa nachádza v samom srdci Afriky, v r. 1960 francúzski kolonizátori odovzdali moc do rúk miestnej buržoázie. V roku 1966 vzniklo národnoslobodzovacie hnutie FROLINAT, ktoré bojovalo za rovnoprávnosť mohamedánov. V Čade sú príslušníci troch vierovyznaní: mohamedáni, kresťanov a animistov. Koncom sedemdesiatych rokov na čele hnutia boli dva: vodcovia: absolvent Sorbony Hissene Habre a syn náčelníka jedného zo severných kmeňov Goukouni Weddey. Začiatok osiemdesiatych rokov uplynul v znamení prudkých bojov medzi jednotkami týchto politikov, ale konečne vznikla Dočasná vláda národnej jednoty Čadu. Prezidentom sa stal Weddey a Habre ministrom vojny. Onedlho sa hádky medzi nimi opäť zmenili na otvorenú občiansku vojnu. Habrové jednotky boli porazené a museli odísť do sudánsko-čadskejho pohraničia. Vďaka pomoci Francúzska a USA Habre nanovo zorganizoval svoju armádu, Weddey musel urýchlene opustiť hlavné mesto. Koncom júna t.r. v Čade opäť začali boje. Prezident zaútočil zo severu. Tentoraz nie je to len boj medzi politikmi, ale

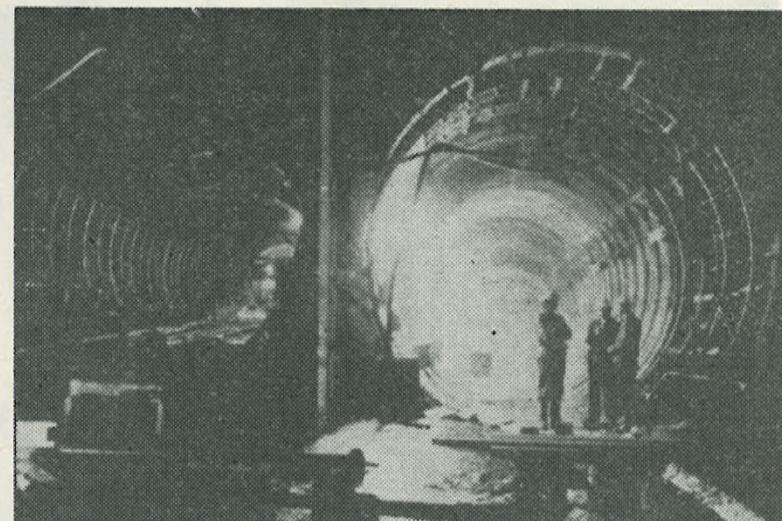

SNÍMKY: CAF, ČTK, TASS, AFP

12-ČLENNÁ SKUPINA švédskych archeológov opustila Zegrzynské jazero a vydala sa na ďalšiu cestu. Cez Vislu, Bug, Pripiať a Dnestr výprava chce dôjsť na Čierne more a takto potvrdiť domnieky, že v stredoveku Vikingovia práve touto cestou cestovali na juh Európy.

SALVADOR. Salvadorskí povstalci prevzali kontrolu v meste San Augustin, v provincii Usulutan — 45 mil na východ od San Salvadoru.

ČESKOSLOVENSKO. Oprávnenou pýchou obyvateľov Prahy je metro. Celková dĺžka jeho liniek prekračuje už 20 kilometrov. Do konca tejto päťročnice podzemná pražská železnica sa predĺži ešte o polovicu. Plán výstavby predpokladá totiž ďalšie linky.

Metro pomenovali Stavbou československo-sovietskeho priateľstva. Sovietski odborníci sa podielali na príprave návrhu metra. V ZSRR sa zaškoľovalo vyše 900 odborníkov. Plánuje sa výstavba stanice Moskovská. Jej návrh vypracovali sovietski staviteľia metra, ktorí robia aj dokončovacie práce. Zasa pražskí odborníci vyzdobia halu stanice Pražská na serpuchovskej linke v Moskve.

Výstavba pražského metra.

VOLBY MISS MAZOVSKA SKONČILI. Najkrajšie obyvateľky tejto oblasti sa uchádzali o titul Miss Polonie 83. Na snímke: najkrajšie dievčatá z Mazovska.

Svadba Heleny Vondráčkovej

Zoznámili sme sa pred piatimi rokmi — povedala zaslúžilá umelkyňa Helena Vondráčková — a jej novopečený manžel Helmut Sickel, hudobník z NDR upresňuje: bolo to 19. decembra 1977 o 22.30 hod. v berlínskom Paláci republiky. Svadba sa uskutočnila 28. apríla 1983 v Strážnici. Mesto Strážnicu si vybrali preto, že tu majú dobrých priateľov, poznajú Slovácko zo spoločných dovoleniek a veľmi radi sa sem vracajú. Je to kraj, kde sa spieva. Ale vraj bola ešte iná príčina. Kto si tvrdí, že snubenecké potomok starého šľachtického rodu Magnisov, ktorým patril keďsi strážnický zámok. Je to však len klebeta, ktorá vzbudila všeobecný smiech. To, čo ich okrem iného lákalo do Strážnice, je cimbalová muzika. „Keď hraje cimbal, je to zážitok. Všetko znie tak prirodzene. Ziadne zosilovače, ani dvesto wattov od zadu, na čo sme zvyknutí v populárnej hudbe“, hovorí Helmut Sickel.

Svadba bola rodinná, s dvadsiatimi piatimi hostmi, ktorími boli najbližší priebuzní. Dva dni pred svadbou sa v Hodoníne odohrávalo tradičné lúčenie so slobodou, zvané „svica“. Helmuta to ani tak neprekvapuje, ale jeho rodičia nevychádzali z údivu, aká tam panuje srdečná nálada a spev.

Svadobný obraz bol v češtine, Helmut sa za tie roky známosti naučil celkom dobre po česky a jeho rodičia a príbuzní dostali pisomný preklad celého obrazu spolu s prekladom moravských ľudových piesni. Snúbenci sa dohadli, že budú používať spoločné priezvisko Sickel, ale Helena bude aj nadále vystupovať so svojím pôvodným priezviskom ako Vondráčková. Aké mala šaty? Dlhé, biele, kombinovaná čipka, tyl a monofil s vlečkou, na hlave klobúčik s tylovým závojom. Novomanžel mal motýrku. Svadobná kytică bola z orchideí.

Novopečení manželia spomínali pri rozhovore v zámockej vinárnii, že ich prvé stretnutie bolo také, o akých sa hovorí, že si dva ľudia padnú do oka. Helena dopĺňuje: „proste to medzi nami zablikalo“.

Počas ďalších rokov sa dobre poznali aj pri práci, v spoločných vystúpeniach so skupinou Franka Schöbla „etc“. Ich názor na hudbu je rovnaký. Po svadbe budú žiť v Prahe. Helmut dostal ponuku k spolupráci s orchestrom Gustáva Bromu, s ktorým tiež vystupuje Helena.

A na tú najdôležitejšiu otázkmu, či chce mať deti, odpovedali sverne: áno!

Spr. T. WOJCIECHOWSKA

Všude jsou ženy krásné

Všechny ženy na světě mohou být půvabné. Ženy různých zemí a národů se od sebe liší nejen osobitými črtami tváře, ale i využíváním přírodních prostředků, které mají vliv na jejich krásu. Tyto poznatky mohou být i pro nás malým návodem, jak si udržet hezký vzhled.

Angličanky vděčí za hebkou a hladkou pokožku klimatickým podmínkám. Časté deště a mlha totiž zabezpečují vlhkost a tím i pružnost pokožky. Vlhkost anglického podnebí může každá žena nahradit používáním kvalitního hydratačního krémů. Pleti prospívá i sprchování a dostatečný přísun tekutin, třeba ve formě minerálek, ovočných šťáv aj.

Japonky mají husté a pevné vlasy. A to vlivem stravy, ve které převládají ryby obsahující minerální soli a hlavně jód. I moř-

ská voda příznivě působí na kořínky vlasů, proto si japonské dívky a ženy uvolňují při koupání účes. Potom vlasy propláchnou měkkou vodou.

Arabky mají ladnou a pružnou chůzi, kterou jim můžeme jen závidět. Chcete-li získat podobnou harmonii pohybu a pěkné držení těla, musíte dlouho a poctivě cvičit chůzi s knihou na temeni hlavy. Kniha vás bude nutit správně držet tělo, nekrčit kolena a ramena stáhnout dozadu.

Indky se vyznačují duševní vyrovnaností, která rozvíjí krásu celkovou. Pocit uvolnění způsobuje pravidelné cvičení jógy a správné dýchání. V čem spočívá? Nejdříve se musíte naučit pomalu nadechnout a vydechnout. Nadechujte se nosem, co nejvíce, aby se plíce dostatečně rozšířily, vydechujte ústy. Tento

způsob dýchání si můžete procvičovat několikrát denně, hlavně při únavě a nervozitě. Dýchací cviky rovněž zpevňují břišní svalstvo.

Mexičanky si velice dlouho uchovávají malířstvou pokožku. Elastičnost podkožní tkáně si totiž udržují používáním želvího oleje. Na pěstování pokožky využívají plod avokado, jenž je bohatý na vitaminy. Stává toho, že plod nanášeji na obličeji, protože pleť využívá a zjemňuje, olej vtírají do pokožky celého těla.

Ženy severských národů se rovněž vyznačují hladkou pokožkou, ale i zdravou barvou pleti a pružnými svaly. A to vše zásluhou sauny, kde se pocení využívají z organismu škodlivé látky, pokožka se prokruje. Podobný blahodárný účinek má i nás domácí návod — abyste ho mohly dodržovat, musíte si ráno trochu přivstat, a co je důležité, být opravdu zdravé. Po probuzení celé tělo promasírujte masážní nebo hustou froté rukavicí, potom po dobu asi pěti minut skákejte snožmo přes svíhadlo, nakonec se osprchujte chladnou vodou.

Jirina Švorcová v populárnom seriáli J. Dietla Žena za pultom

Snímky: Archív

MÁM RADA SVOJU PRÁCU...

Poznáme ju všetci. Skromná, pracovitá, vždy zapálená pre dobrú vec. Poznajú ju návštěvníci Divadla na Vinohradoch v Prahe, kde zapisala svoje srdce už pred viac ako tridsiatimi rokmi a kde herecky dozrievala. Film Král Šumavy, v ktorom kedysi vytvorila hlavnú ženskú úlohu, dodnes nestratil na umeleckej pôsobivosti. Poslucháči rozhlásu sa s ňou najčastejšie strečávajú v seriáli Ako sa máte, Vondrovci? Bola jednou z prvých hlásateľok rodiacej sa československej televízie. Do sféry všetkých televíznych divákov sa zapísala najviac postavou Anny Holubovej v seriáli J. Dietla Žena za pultom, ktorý práve vysielala aj poľská televízia, ako aj dramatickou úlohou v Čapkovej hre Matka, kde vytvorila najkrajšiu postavu českého repertoáru. Básnici pišu pre ňu verše, lebo práve ona im svojim umeleckým prednesom dokáže vdychnúť život.

Íde, samozrejme, o zaslúžilú umelkyňu JIRINU ŠVORCOVU, nositeľku Radu práce a Radu Vítazného februára, členku ÚV KSC, predsedkyňu Zväzu českých dramatických umelcov a herečkú Divadla na Vinohradoch, ktorá tento rok oslavuje okrúhle výročie narodenia. Uverejňujeme úryvky z rozhovoru, ktorý poskytla táto znamenitá herečka Z. Khekovej pre jedno z posledných čísel pražských Květov.

— Mala som šestnásť rokov, keď sa skončila vojna — hovorí Jirina Švorcová. — Brat Václav bol už vtedy profesionálnym hercom pri divadelnej spoločnosti a ja som chodila do učiteľského ústavu. Vzali ma tam skôr zo súčtu, aby som nemusela ísť pracovať do rajchu. Vďaka nerovnážnemu povoleniu mojej mamy začala som vystupovať ako štastníčka vo Vinohradskom divadle, ktoré sa mi stalo domovom na dlhé roky až podnes. Bolo to v r. 1941. Počas vojny sa sice hrávalo hočičo, ale hralo sa česky a mňa začalo divadlo upútavať viac, ako bolo pre kandidátu učiteľského ústavu zdravé... Po oslobodení stala som sa členkou mimického súboru Vinohradského divadla, aj keď som nadálej študovala na učiteľku. Umeleckým riaditeľom divadla bol vtedy Jiří Frejka a ten mi doporučil, aby som šla na konzervatórium. Pol roka pred prijímacími skúškami som ušla z učiteľského ústavu. Chcela som skrátka do divadla a nikto ma nevedel odraziť. V r. 1946 ma prijali na konzervatórium, no ja som mohla nadálej vystupovať v našom divadle, hrávala som malé ulo-

hy, spievala a zastupovala iných. K mojim učiteľom patrili Ladislav Pešek, Stanislav Neumann, Karel Höger, Božena Púlpánová a ďalší. Bolo to i obdobie stavieb mládeže, kde sme naozaj radi pracovali, obdobie politických šarvátok pred r. 1948, kedy dramatické oddelenie konzervatória stálo na lavom krídle. Bol tu aj ľudový súbor konzervatória, ktorý znamenal možnosť realizácie mladých nápadov a nekonečný rad kultúrnych brigád. Skrátku plodný a hrejivý úsek života.

Vašou prvou hereckou stanicou bolo divadlo v Hradci Králové...

— Áno. A prvá úloha Ľubky Ševcovovej v Mladej garde. Dlhú som však tuná nepookriala. V r. 1951 nás mladých pozvalo do svojich radov Divadlo čsl. armády, ktorým bolo vtedy vinohradské. Začala som zastupovaním v hre Jan Hus a opäť prišla Mladá garda, tentoraz strhujúca úloha Uljany... RePERTOÁR Divadla čsl. armády bol skutočne

V titulnej úlohe Čapkovej drámy Matka.

mnohostranný: Stalingradci, Figarova svadba, Prelom v réžii sovietskeho režiséra Sokolova, vtedy udalosť v pražskom divadelníctve, Legenda o láske, ktorú nám pochváli sám autor Nazim Hikmet. A samozrejme, česká a svetová klasika. Nikdy som vlastne nemala príležitosť stažovať sa, žeby sa mi v divadle nedostalo príležitosti. K môjmu úžitku to boli príležitosti rôznorodé a podarilo sa mi šťastne prejsť i úskaliam, ktoré čaká najmä všetky herečky: prechod od mladých naivok k zrelým ženským úloham..."

Vďaka vysielaniu seriálu Žena za pultom stala ste sa veľmi populárna, akoby ďalšou členkou mnohých rodín. Ako sa s touto popularitou vyróvnala a ako by ste charakterizovali výběr herčkého povolania?

— Herecké povolanie je iste krásne, ale aj hodne nevŕané. Môžem mať sebaväčsie predpoklady, ale keď nedostanem príležitosť, nemôžem ich prejavíť, tobôž rozvíjať. Na druhej strane kolko mladých sa dnes nechá omámiť úspechom v televízii a predčasne získavať istotu o zrelosti svojho talentu. Aby sa herec naozaj mohol stáť tlmočníkom básnických posolstiev, aby sa o jeho práci mohlo hovoriť ako o tvorbe, musí prejsť mnohočasou cestou tvrdnej driny, práce a odriekania. Túto možnosť, iste nie ľahkú, poskytujú najmä oblastné divadlá. Ja viem, popularita, ktorú prinášajú televízne úlohy, je magnet nesmiernej sily. Ale kolkokrát sme už boli svedkami toho, že sa nádejne vychádzajúca hviezdička rozplynula ako para. To sú kruté osudy, lenže vo väčšine prípadov zavinené postihnutým z vlastnej vôle.

Vašou veľkou láskou je poézia a právom sa vaše meno spája s Neumannovými Poděbradmi. Ako sa na ne chystáte tento rok?

Aj keby som chcela zapierať túto lásku, neuveríte mi. Neumannove Poděbrady sú naše vzávodné milované dieľa a tešíme sa zo všetkých úspechov, predovšetkým tých mladých, nastúpujúcich hercov. Tento rok je nielen veľký počet súťažiacich, ale aj znamenitá úroveň.

Práce máte vyše hlavy. Nedalo by sa všetko stihnuť, keby ste ju nemilovala...

Moja práca je naozaj pestrás. Rada recitujem a hodne recitujem v televízii a na schôdzach i slávnostach, veľmi rada hrám divadlo a nemôžem sa stažovať. Naopak, mám pekné a zaujímavé úlohy. Chodím na besedy a tým aj poznávam iné problémky, než sú tie naše kultúrne. Máma rada svoju prácu vo Zväze českých dramatických umelcov. Je jej hodne a myslím, že sa darí. Všetko robím rada a poctivo, keď už, tak už.

Ako Eliza Gantová v divadelnej hre K domovu se dívej, anděli.

V Kornilovsko - opavském knížectví

Druhým velkým střediskem českého osadnictví na Raciborsku je bývalý okres Hlubčice. České vesnice leží mezi řekou Trojí na severu a polsko-československou hranicí na jihu. K vesnicím s většinou moravským obyvatelstvem patřily Boboluszki, Branice, Chrošcielów, Dzierzkowice, Gródczany, Jablonka, Jakubowice, Lubotýn a Turków. I v jiných osadách byl značný počet moravských obyvatel, jakož i ve městech Boborów, Kietrz a samotných Hlubčicích. A nyní několik slov o dějinách této oblasti.

Dnešní území Hlubčicka v 9. století patřilo slezskému kmeni Golęzyců. Koncem 9. století ho dobyla Velkomoravská říše, která se kolem roku 907 rozpadla pod nájezdem kočovných maďarských kmenů. Při této příležitosti hornoslezské kmeny získaly nezávislost, ale ne na dlouho. Kolem roku 950 se spolu s Krakovem dostaly pod vládu českých knížat. Kolem roku 990 obsadil tato území Měšek I. V 11. století je kníže Břetislav I. připojil k svému panství. Opavsko s Hlubčickem bylo připojeno k Moravě, která zpravidla byla panstvím jednoho z mladších bratrů panujícího knížete. V roce 1182 německý císař odtrhl Moravu od Čech, ale už v roce 1197 čeští vládci znova získali panování v moravském markrabství.

Již ve 13. století byla tato země hustě zaledněna. Dvě třetiny vesnic měly slovanské názvy. Příčiny kolonizace tří měsíců ve velmi úrodné sprášové půdě. V Hlubčicích byla postavena česká tvrz. Byla to dřevěná stavba nad řekou Psinou. Hlubčicím bylo uděleno právo, že v okruhu jedné míle od města nesmí být provozováno žádné řemeslo. Ve 13. století bylo založeno město Boborów a v roce 1321 olomoucký biskup vydal povolení na lokalizaci města Kietrz. Slovanské vesnice dostaly západní právo, přistěhoval se též určitý počet německých kolonistů. Robotu nahradila peněžní renta. Vesnice dostaly samosprávu. Vesnický soud se skládal ze starosty a radních. Starostou byl podnikatel, který po dohodě s panovníkem nebo feudálním pánum přiváděl kolonisty a zařizoval je na místě.

V roce 1336 vymřeli raciborskí Piastovci a s nároky na knížectví vystoupili příbuzní zemřelého. Český král však přidělil toto území Mikuláši II., po jehož smrti se Hlubčické

knížectví stalo samostatné. V důsledku dělení a dědičení nakonec v roce 1445 knížectví dostal Jan, syn Boleslava Pobožného. Po jeho smrti knížectví připadlo české koruně. V roce 1489 český král Vladislav Jagellonský udělil tyto země jako léno Petrovi von Haugwitz.

Spor a boje o knížectví přerušila třicetiletá válka. Ubylo obyvatelstva, vesnice zchudly. Přes 50 procent obyvatel patřilo k vesnické chudině.

Obyvatelé této území zvlášť utrpěli během slezských válek, kdy vesnicemi táhla střídavě vojska rakouská a pruská. Vesničané je museli žít, platit daně, dávat rekruty a přípřeze. Z obsazených částí Kornilovského a Opavského knížectví pruské úřady vytvořily Hlubčický okres. Nový okres měl značné hospodářské potíže, protože nová státní hranice přerušila nejkraťší spojení s Prudníkem, Nysou a Wroclawí a odřízla někdejší odbýtiště v Čechách a na Moravě.

V roce 1809 měl Hlubčický okres 72 941 obyvatel. V letech 1772–1825 k přírůstku obyvatelstva přispívala parcelace velkostatků mezi rolníky. V roce 1807 bylo zrušeno osobní poddanství rolníků. V roce 1818 byl od Hlubčického okresu odtržen Hlučín s 61 vesnicemi a připojen k Raciborskému okresu. V šedesátých letech 19. století se v jihozápadní části rozvinula těžba kamene a sádry a ruční tkalcovství. V textilním odvětví pracovalo 47,4 proc. zaměstnaných v okrese.

Etnicky bylo území dnešního Hlubčicka nejednotné. Golęzyci byli slezským plemenem, Češi se sem dostali převážně jako rytíři, teprve později se přistěhovalo české obyvatelstvo. Po třicetileté válce byla čeština jako úřední jazyk nahrazena němčinou. Jazyková oblast češtiny sahala až do Boborowa. Podle pruských statistik z roku 1890 Poláci tvořili v okrese 5,3 proc. obyvatelstva a Češi a Moravané 9,8 proc. Podle sčítání z roku 1910 bylo Poláků a Čechů 18 procent. Tyto údaje jsou však značně zkreslené, protože k německému obyvatelstvu byli neprávem započteni Slezáci. V roce 1939 téměř 76 proc. obyvatelstva žilo na venkově. Průmysl byl zaostalý, většinou závody na zpracování dřeva a textilní závody. Byly to vesměs malé továrničky; v téměř 2300 závodech pracovalo

8250 osob. K největším závodům na Hlubčicku patřily továrny na plyš a koberce v Kietrzi, cukrovar v Boborowě a pivovar v Hlubčicích. Celkem však průmysl, řemeslo a obchod nemohly zajistit zaměstnání a obživu všemu obyvatelstvu.

Hlubčicko bylo osvobozeno 25. března 1945 v rámci opolské operace. Prvním starostou okresu se stal Tadeusz Kopaczynski. V květnu se začal organizovat společenský a hospodářský život.

Němci donutili k evakuaci civilní obyvatelstvo. Celé okolí bylo téměř vylidněno. Po přechodu fronty se část německého obyvatelstva vrátila. Začali přicházet polští emigranti. Situace však nebyla lehká, válka zničila Hlubčice na 40 proc., Kietrz na 50 proc., značné škody utrpěl Boborów. Ze sedmi tisíc hospodářství na venkově bylo 1900 v troskách, velké ztráty utrpěl průmysl, doprava a obchod. Země byla zaminovaná, stav dobytku katastrofální. Zásoby potravin se brzy vyčerpaly. Nejpříjemnějším úkolem bylo od počátku zorganizování hospodářského života. Na začátku roku 1946 již pracovalo 162 závodů, v nichž bylo zaměstnáno 1258 osob.

Hlubčice se během let staly důležitým průmyslovým střediskem. Kdysi byly proslulé textilním průmyslem, po druhé světové válce se rozvinule pivovarnictví a sladovnictví. Druhým nejsilnějším odvětvím je zde pletařský průmysl.

Jiné město v Raciborském okrese, Kietrz, mělo rovněž známé tkalcovství. V roce 1784 žilo v něm 46 pláteníků a 3 soukeníci. V roce 1935 tu bylo pět továren na plyš a koberce. Město bylo za války značně zničeno. Po roce 1945 byla znova postavena továrna vyrábějící plyš a koberce. Třetí město tohoto okresu, Boborów, mělo v 19. století cukrovary, 3 cihelny, 2 parní mlýny. Česká osada Branice má sladovnu a cihelnou a několik malých závodů potravinářského průmyslu, obsluhujících toto důležité léčebné středisko.

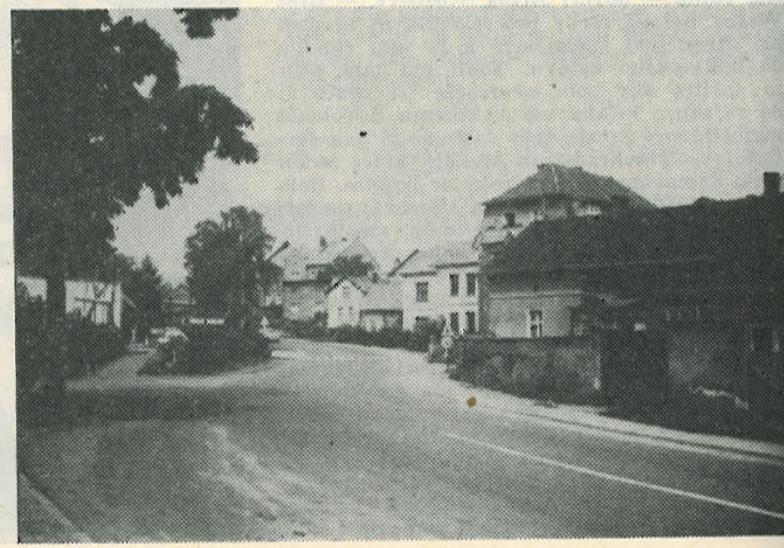
Jiná obec s moravským obyvatelstvem, Nasiedle, má mlékárnu podléhající Okresnímu mlékárenskému družstvu v Hlubčicích.

Na Hlubčicku jsou dva státní statky, v Hlubčicích a Kietrzi. Většinou je zde dobrá půda I. a II. třídy. Velmi dobrou půdu má moravská vesnice Branice. Před válkou se tu pěstovalo hlavně obilí — 15,6 proc. pšenice, 16,4 proc. žita, 17,3 proc. ječmene a 12,6 proc. ovsy a směsky. Okopanin bylo mnohem méně.

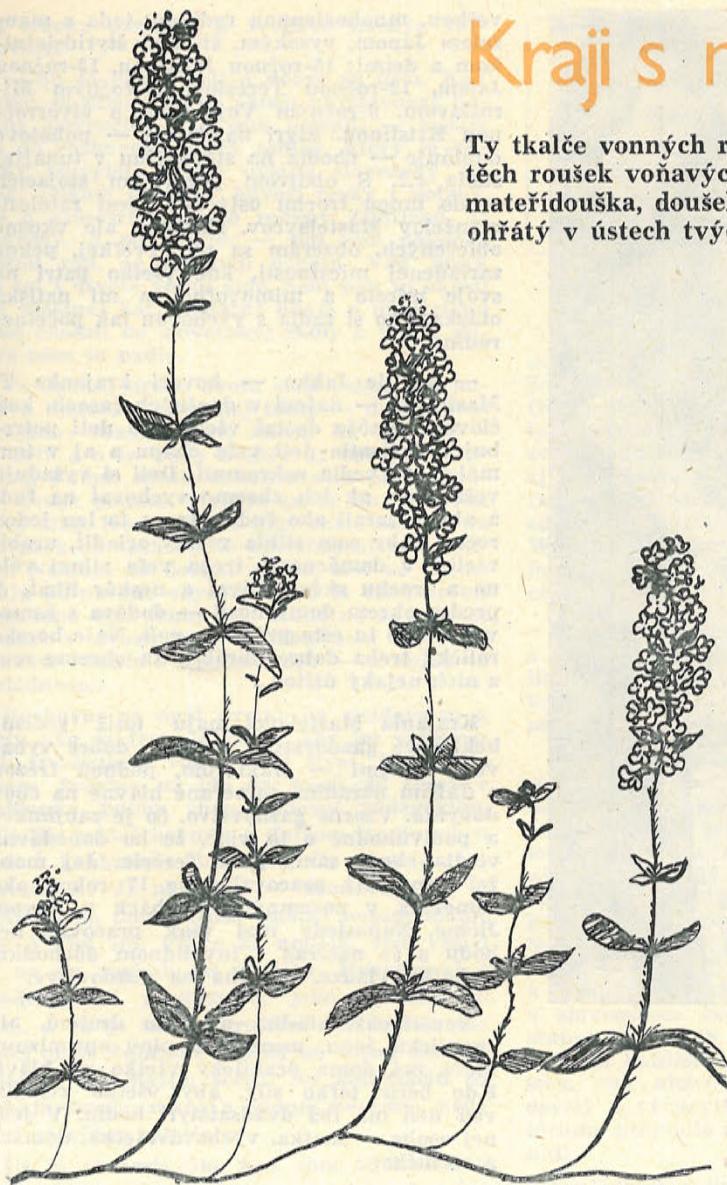
Podle sčítání lidu z roku 1950 pouze 17 procent venkovského obyvatelstva v tomto okrese tvoří místní obyvatelé, zbytek jsou přistěhovalci.

ZBIGNIEW TOBJAŃSKI

Záběry z obce Krzanowice na Raciborskou, v níž žije moravské obyvatelstvo. (Snímek autor)

Kraji s mateřídouškou

Ty tkalče vonných roušek,
těch roušek voňavých,
mateřídouška, doušek
ohřátý v ústech tvých.

A kdybych mohl z nich
pít znova po dni doušek
— ty tkalče vonných roušek,
těch roušek voňavých —

FRANTIŠEK HRUBÍN

jak chutná v srdeci doušek
ohřátý v ústech tvých,
do lístků šeptal bych,
do tisícérých oušek —
ty tkalče vonných roušek,
těch roušek voňavých!

IVAN TEREN

Pod' moja najtichšia

Pod' moja najtichšia odtrúbil kapitán rozlučku do noci
A voda stojatá sa pod kormidlá valí
Treba nájsť horizont s belasým závojom
A odhalíť potvoru ktorá nám radosť kali
Aby sme mohli žiť.

Pod' moja najtichšia vyspievať so mnou krásu
Sú cesty také zlé a plné kalu hmely
Neviem či dôjdeme kolená na trasú
Však lepšie vedomie že predsa sme len šli
A nezostali v tme.

Pod' moja najtichšia budeme blúdiť brodom
Plejádou svojich hviezd prejdeme cez rieku
Ak búrka zasiahne budeš mi lodivodom
Dôjsť predsa musíme na lúku na mäkkú
Aby sme tichom vládli.

Pod' moja najtichšia keď treba hľadať skrýšu
Kde nenájde nás tma a nezláka netopier
Tu v lalokoch Molocha strígy svoj osud pišu
A nedajú slovu mier tichučko zniest sa z pier
A nedajú vyrastať.

SLOVNÍK ŽIVOTA (102)

Uvádzame príklady odvodzovacích prípon domáčich slov, v ktorých vždy pišeme mäkké i/i.

b) Podstatné mena ženského rodu:

- ica: ťavica, rukavica, jašterica a pod.
- nica: pivnica, maselnica a pod.
- ička: holubička, kímička, pedagogička a pod.
- ina: domovina, úžlabina, dubina a pod.
- inka: perinka, krvinka, maminka a pod.
- iná: švagríná, gazziná, testiná a pod.
- iša: Mariša, Juliša a pod.
- ivka: hlasivka, žiarivka, prašívka a pod.
- ivosť: červivosť, dusivosť, tvorivosť a pod.
- izeň: bielizeň, dedovizeň a pod.

c) Stredného rodu:

- ičko: slovičko, poličko, vajíčko a pod.
- iča: červiča, orliča a pod.
- nietvo (-nietvo): hutničtvvo, námornietvo a pod.
- isko: javisko, prístavisko, pôsobisko a pod.
- ište: nástupište, učilište a pod.
- idlo: motovidlo, razidlo, riedidlo, stavidlo a pod.
- ivo (-vko): krmivo, rezivo, kladivko, ohnivko a pod.

POĽSKY

kreg
kręgosłup
kręgiel
kreglarz
kregowiec

SLOVENSKY

stavec
chrbtica
kuželka
kuželkár
stavovec

ČESKY

obratel
páteř
kuželka
kuželkář
obratlovec

krępować

krępować się
krupy
krętacki
krętaectwo
krętanina
krętoglów
kręto
kręty
krnabrný
krnabrnosć
krochmal
krocie

krociowy
krociowe zyski
krocze
kroczyć
kroć
dwakroć
stokroć
kilkkroć
krogulec
kroić
krokiet
krokiew
krokodyl
krokus
kromeczka
kronika
kronika
filmowa

viazať, silno

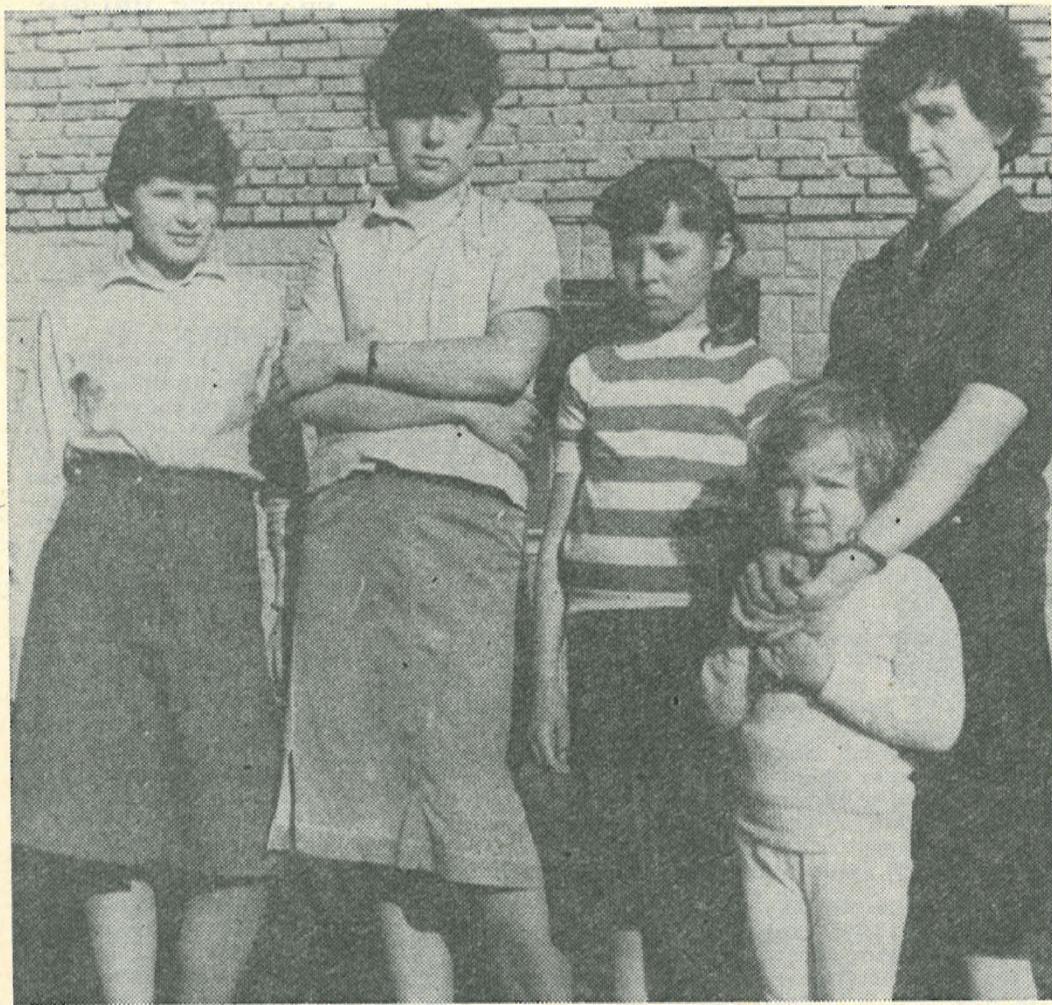
pútať
ostýchať sa
silný, zavalaty
pletkársky
čachre
motanina, zmätok
krutohlav
pokrútene, zle
točity
vzdorovitý
vzdorovitosť
škrob
majetok, veľké
peniaze

veľký
velké zisky
hrádza, rozkrok
kráčať
-krát
dvakrát
stokrát
niekol'kokrát
krahulec
krájať, strihať
krok, rozkrok
kriket (hra)
kroka
krokodil
šafran
smida (chleba)

vázat, silne

poutat, omezovat
ostýchat se
silný
pletichářský
pletichářství
pobihání, zmatek
krutihlav
kroucené, špatně
točitý
zarputilý
vzdorovitosť
škrob
jméni

velký
velké zisky
hráz, rozkrok
krájet
-krát
dvakrát
stokrát
niekolikrát
krahujec
krájet, stříhat
krok, rozkrok
kriket; krokety
krokev
krokodýl
šafrán, krokus
skýva
kronika
filmový
týdeník

MASTELOVCI ZO ZUBRICE

Bývajú vo vyšnej časti Hornej Zubrice, trochu stranou, za potokom tečúcim z tzv. Zimnej diery a volajú sa Mastelovci. V jedno sobotné popoludnie zjavil som sa u nich. Na priestrannom trávnatom dvore stretávam ženu drobnej postavy. Predstavujem sa.

Ešte som nestihol dokončiť, že som zo Života, a už ma pohostinne vedie do úhladného domca stojaceho podľa oravského zvyku v jednom šore s hospodárskymi staviskami.

Domáca pani, Terézia Mastelová, rodená Moniaková, ma ochotne zoznamuje so svojou

veľkou, mnohočlennou rodinou, teda s manželom Jánom, vysokým, štíhlym štyridsiatnikom a deťmi: 15-ročnou Jadvigou, 13-ročnou Janou, 12-ročnou Teréziou, 10-ročným Miroslavom, 9-ročným Vojtechom a štvorročnou Kristínou. Štyri najstaršie — pohotovo dopĺňuje — chodia na slovenčinu v tunajšej škole č.2. S obdivom pozorujem stojaciach pred mnohou trochu ostýchavo šesť ratolesí manželov Mastelovcov, skromne ale výkuse oblečených, obzera sa po neveľkej, pekne zariadenej miestnosti, kde väčšo patria na svoje miesto a mimovoľne sa mi natíska otázka, ako si radia s výchovou tak početnej rodiny.

— Nie je ľahko — hovorí krajanka T. Mastelová — najmä v dnešných časoch, keď človek nemôže dostať všetko, čo deti potrebujú. Naštastie deti veľa chápú a aj v tom málom sa vedia uskromniť. Deti si vyžadujú veľa času, ak ich chceme vychovať na ľudia a aby vyzerali ako ľudia. Je na to len jeden recept: aby som stihla všetky oriadiť, urobiť všetko v domácnosti, treba veľa silnej vôle no a trochu skôr vstávať a neskôr lihať. A predsa okrem domácnosti — dodáva s úsmievom — je tu ešte práca na poli. Naše horské roličky treba dobre obrobít, ak chceme mať z nich nejaký úžitok...

Krajania Mastelovci majú totiž sedemhektárové gázdovstvo, pomerne dobre vybavené strojmi — traktorom, pôdnou frézou a ďalším náradím, zamerané hlavne na chov dobytka. Vzorné gázdovstvo, čo je zaujímavé a podivuhodné o to viac, že ho donedávna viedla skoro sama pani Terézia. Jej manžel Ján totiž pracoval vyše 17 rokov ako zámočník v pozemných stavbách v Novom Jičíne. Naposledy mal však pracovnú nehodu a je nateraz v invalidnom dôchodku. Nakoniec vládze, pomáha na gázdovstve.

Neveriacky hľadím na túto drobnú, ale energickú ženu, usmiatu a plnú optimizmu, ktorá má doma prakticky všetko na hlave. Kde berie toľko sily, aby všetko zvládla, veď deň má iba dvadsať štyri hodiny. V jednej osobe — matka, vychovávateľka, domáca a rolnička.

— Teraz to mám oveľa ľahšie — poznámená kr. T. Mastelová. — Manžel je doma, aj deti hodne pomôžu, v poli i domácnosti. Upracú, oriadia a keď treba aj navariť vedia. Mirko (desaťročný! — J.S.) už dokáže riadiť traktor. Všetky sa snažia, aj najmladšia Kristinka — dodá a pohladi láskyplným pohľadom celú šestorku, ktorá sa

L'UDIA, ROKY, UDALOSTI

AUGUST – SRPEN

1.VIII.1914. Začala sa prvá svetová vojna, ktorá trvala štyri roky a tri mesiace a skončila sa porážkou Nemecka, Rakúsko-Uhorska, Turecka, ako aj Bulharska. V jej počiatknom období sa jej zúčastnilo 8 štátov a v konečnom 33; zahynulo vyše 10 miliónov ľudí a vyše 9 miliónov bolo ranených. Výsledkom vojny bola Versailleská dohoda, uzavretá s Nemeckom 28.6.1919.

1.VIII.1944. Vybuchlo Varšavské povstanie, ktoré po obrane v septembri 1939 bolo druhým vlasteneckým ozbrojeným bojom varšavského obyvateľstva. 63 dni hrdinského boja spojilo všetky organizácie poľského ile-

gálneho hnutia proti okupantom. Bojovali vojaci Krajinskej armády, ľudovej armády, muži, ženy a mládež. Po oslobodení pravobrežnej časti Varšavy — Pragi, na pomoc povstalcom prišli aj vojaci druhej armády Poľského vojska, ktorí sa prepravili cez Vislu. Bojovali aj vojaci čaty Slovákov 535 založenej protifašistickým Slovenským národným výborom, ktorý vznikol v ilegalite v okupovanej Varšave v roku 1942, a po kapitulácii povstania 2. októbra zdieľali tito vojaci tragický osud všetkých Varšavanov vyhnaných fašistami zo svojho mesta alebo odvezených do Nemecka. Úpadok povstania na rozkaz Hitlera znamenal úplné zničenie Varšavy nemeckou armádou a jednotkami SS.

3.VIII.1773. Vo Varšave umrel Stanislaw Konarski, pijarista, politický a osvetový činiteľ, spisovateľ a pedagóg, reformator školstva, zakladateľ modernej zorganizovanej vysokej školy Collegium Nobilium, ktorá vychovala mnohých významných činiteľov poľského osvetenia. (nar. 30.9.1700 v Žarnacach pri Jędrzejowej).

3.VIII.1963. Umrel Konstantin Rokossowski, maršál ZSSR a Poľska, dvojnásobný

hrdina Sovietskeho zväzu, jeden z najvýznamnejších veliteľov druhej svetovej vojny poľského pôvodu. (nar. 21.12.1896).

4.VIII.1863. V Turčianskom Martine konalo sa I. zakladateľské Valné zhromaždenie Matice slovenskej. (O tomto významnom výročí sme zvlášť písali v č.5/83).

5.VIII.1778. V Dolnom Kubine sa narodil Vavrinec Čaplovic, slovenský bibliofil, zakladateľ bohatej slovenskej knihovne v Dolnom Kubine, nazvanej Čaplovicovou (um. 25.12.1853 v Bratislave).

5.VIII.1903. V Paríži umrel Walery Wróblewski, účastník januárového povstania v Poľsku v roku 1863, jeden z vojenských veliteľov Parížskej komunity a činiteľ I. internacionály (nar. 5.12.1836 v Žoludku na Vilensku).

6.VIII.1718. Vyšlo prvé číslo „Poczyty Królewieckie“ — prvých poľských novín na Mazursku, druhých v dejinách poľskej tlače.

6.VIII.1945. Na dve japonské mestá Hirošimu a Nagasaki padli americké atómové bomby; tiež dva výbuchy prvých atómových bomb použitých proti ľudom patria k naj-

už trochu osmelila a zvedavo načúva rozhovoru.

— Sú to dobré deti a dobre sa učia. Keď prišli za mnou, že by chceli navštievovala hodiny slovenčiny, rád som privolil — zapája sa do rozhovoru hlava rodiny, ktorý je hotový polyglot: pekne ovláda slovenský jazyk, celkom obľúbené hovorí česky i poľsky, no a samozrejme, ako rodený Zubričan, aj oravský. A počkáme: — Bol som dokonca veľmi rád, že prejavili ochotu. Ved' jazyk sa im v živote veľmi zádeľa. Sám som to okúsil na vlastnej koži. Ostatne obaja s manželkou sme chodili do slovenskej školy a veľmi dobre nám to padlo.

Po druhej strane dvora stojí pekná poschodová budova z červenej tehly — druhý dom krajana Mastelovecov. Začali ho budovať v r. 1976 a o tri roky neskôr už bol pod strechou. Potom začali dokončovacie práce, ktoré trvajú dodnes. Stažujú sa, že im výstavba trvá dlho, lebo väčšinu práce robia sami a na dôvodek sú ľahkosti so stavebnými materiálmi. Nemôžu sa dočkať chvíle, keď sa nastanujú do nového obydlia. Chcú to však urobiť rozhodne ešte tento rok. Kameňne sa prestan tiešni v dvoch malých izbičkách. Len aby zdravie služilo — podotýkajú — a nejak to zvládneme.

Rozhovor sa opäť zvrne na gázovstvo a deti, ako sa treba obracať, aby im zabezpečili živobytie a vôbec lepší život. Najstaršia dcéra Jadviga už ide na jeseň do lycea v Jablonke, potom chce študovať pedagogiku. Mladšie takiež hovoria o ďalšom štúdiu, chcú získať konkrétné povolanie. Čo však s gázovstvom? Je nás dosť — usmievajú sa — volakto na ňom predsa ostane, nezanedbáme ho. Verim im. Práce sa neboja, ved' všetci si na ňu zvykali od malička. Hovoria aj o modernizácii gázovstva, jeho špecializaci ale... a tu je háčik, problém nielen ich, ale celej obce. Zubrické roličky sú veľmi úzavré, bolo by ich načím sceliť. Na komasáciu už čakajú mnoho rokov a podnes nevedno, kedy a či sa vôbec uskutoční.

Už sa zverejňovalo, keď som odchádzal z domu tejto milej, pohostinej krajanskej rodiny, nadchutný jej optimizmom, pocitom zodpovednosti. Rodiny plnej lásky, pohody a vnútornnej harmónie, čo sa vie tešiť z každého sebamenšieho úspechu, ktorý jej prináša všedný deň.

Text a foto: JÁN ŠPERNOGA

PORADA V NOWOM SĄCZI

6. júna t.r. sa v Spoločensko-administratívnom oddelení Vojvodského úradu v Nowom Sączi konala porada predstaviteľov KSČaS, Oddelenia kultúry a umenia, Kuratória osvety a výchovy a predstaviteľov Vojvodského zväzu rolnických družstiev. Zúčastnili sa jej aj zástupcovia Vojvodského výboru PZRS. Poradu viedol námestník riaditeľa Spoločensko-administratívneho oddelenia dr. Ryszard Wolny. Spoločnosť na porade zastupovali: tajomník ÚV Augustin Andrašák, vedúci kanclérie ÚV Eugen Mišinec a Dominik Surma.

Porada bola venovaná realizácii postulátov a návrhov KSČaS. Počas porady predstaviteľia jednotlivých oddelení informovali o krokoch pri realizácii rozhodnutí prijatých na porade 25. októbra 1982.

Najprudšia diskusia sa rozvinula o školstve. Predstaviteľ Kuratória osvety a výchovy dokazoval, že jeho oddelenie splnilo prijaté rozhodnutia a zrealizovalo požiadavky Spoločnosti. Ale že tak nie je, svedčia úradné záznamy z porad zo dňa 22. júna 1981 a 25. októbra 1982, v ktorých sa konštatovalo, že Kuratórium nesplnilo požiadavky KSČaS. Nevyriešilo ani problémy, ktoré obsahoval list predsedu ÚV zo dňa 10. októbra m.r. a k nemu pripojená podrobnejšia analýza situácie v slovenskom školstve. Potvrdili to aj zástupcovia KSČaS a opäť predložili podrobnejšiu analýzu každého problému slovenského školstva, čím nielen popreli správu Kuratória osvety a výchovy, ale aj dokazali, že Kuratórium nesplnilo žiadne z prijatých rozhodnutí.

Výsledkom tejto diskusie bolo stretnutie s kurátorom Kuratória osvety a výchovy v Nowom Sączi Lechosławom Miksztalom. Na stretnutí sa dohodlo termín spoločnej porady predstaviteľov Spoločnosti a Kuratória osvety a výchovy. Porada sa bude konáť 19. augusta t.r., počas ktorej budú dohodnuté spôsoby a termíny realizácie jednotlivých otázok. Nadálej však základným materiálom do

diskusie je list zo dňa 10. októbra m.r. a k nemu pripojená analýza.

O stretnutí riaditeľa Oddelenia kultúry a umenia so zástupcami Spoločnosti a rozhodnutiach prijatých počas neho informovala predstaviteľka tohto oddelenia.

Nadálej pozornosť krajana vzbudzuje otázka dvojjazyčných nápisov na obchodoch a gastronomických objektoch. Ako informoval zástupca Vojvodského zväzu rolnických družstiev, ešte nie všade, týka sa to najmä gminných družstiev v Nižných Lapsoch a Czorsztyne, sú vyvesené. Hoci — podotkol — potrebu vyvesenia dvojjazyčných tabuľ vo všetkých obciach na Spiši a Orave zdôrazňoval na stretnutí so zástupcami jednotlivých rolnických družstiev. Spinenie tejto požiadavky a dodržanie termínu do konca júna t.r. písomne žiadali tiež všetky zainteresované rolnicke družstvá. Aký bude výsledok realizácie tejto otázky, ukáže kontrola a po nej spoločná porada predstaviteľov oboch zainteresovaných strán, ktorá sa uskutoční v septembri alebo začiatkom októbra t.r. V prípade, že tabuľy nadálej nebudú vyvesené, zasiahne Spoločensko-administratívne oddelenie Vojvodského úradu.

Na záver sa konštatovalo, že jednotlivé odbory sice podnikli určité opatrenia pre splnenie rozhodnutí, avšak ich činnosť nebola koordinovaná a konzultovaná s KSČaS. Členstvo stretnutia sa rozhodli, že pre zošúladenie činnosti pri realizácii prijatých rozhodnutí sa v jednotlivých oddeleniach budú konať osobitné porady, na ktorých dohodnú spôsoby a konkrétné termíny splnenia nastolených otázok. Ďalšia porada v Spoločensko-administratívnom oddelení, ktorej úlohou bude oceniť a usmerniť spoluprácu medzi oddeleniami Vojvodského úradu v Nowom Sączi a KSČaS, sa bude konať v prvom štvrtku 1984.

DS

dramatickejším udalostiam druhej svetovej vojny.

7.VIII.1908. V Turčianskom Martine bola otvorená prvá budova Slovenského národného múzea.

7.VIII.1938. V Moskve umrel Konštántin S. Stanislavskij, sovietsky dramaturg, režisér, herec a divadelný teoretik svetového mena (nar. 17.1.1863 tamtiež).

8.VIII.1893. Vo Varšave sa narodil Marceli Nowotko, činiteľ robotníckeho hnutia, spoluzakladateľ Polskej robotníckej strany a jej prvý generálny tajomník, spoluorganizátor Gvardie Ludovej (úkľadne zavraždený 28.11.1942 vo Varšave).

8.VIII.1945. Sovietsky zväz vypovedal vojnu Japonsku.

8.VIII.1963. Poľsko sa pripojilo k dohode uzavretej medzi ZSRR, USA a Veľkou Britániou o zákaze pokusných jadrových explózií vo vzduchu, kozmickom priestore a pod vodom.

15.VIII.1945. Japonsko kapitulovalo a 2. septembra 1945 na americkej vojenskej lodi Missouri podpísalo bezpodmienečnú kapituláciu, ktorá znamenala koniec vojny na Da-

lekom východe a zároveň koniec druhej svetovej vojny.

12.VIII.1928. V Moravskej Ostrave umrel Leoš Janáček, vynikajúci český hudobný skladateľ, bádateľ moravského folklóru, popri B. Smetanovi a A. Dvořákovi najvýznamnejší klasik českéj hudby. (nar. 3.7.1854 v Hukvaldoch na Morave).

20.VIII.1943. V útoku na nemeckú hranicu strážnicu v dedine Sieczchy pri Wyszkowě zahynul Tadeusz Zawadzki, pseudonym Zoška, prvý veliteľ útočných čiat Szeregi Szergów Krajinskej armády vo Varšave. Ěasť mnohých bojových akcií proti hitlerovcom. Jeho meno Zoška niesol prapor AK, ktorý sa preslávil v bojoch Varšavského povstania. (nar. 20.I.1920 vo Varšave).

25.VIII.1908. V Zakopanom sa narodil Bronisław Czech, lyžiar, účastník troch olympiád, v rokoch okupácie tatranský kuriér. Jeho meno nesú každoročné medzinárodné lyžiarske preteky v Zakopanom — Memoriál Bronisława Czecha a Heleny Maruszówny.

29.VIII.1919. Rada komisárov Sovietskeho Poľska vydala dekrét o práve poľského ná-

roda na nezávislosť, ktorý zrušil všetky zmluvy a dohody podpísané vládami bývalého cárskeho Ruska, Pruska a Rakúska-Uhorska v rokoch 1772—1833 o delbe Poľska.

29.VIII.1944. Vybuchlo Slovenské národné povstanie, v ktorom sa slovenský národ so zbraňou v ruke postavil proti domácomu fašizmu a proti nemeckej armáde, ktorá 28. augusta začala okupáciu slovenského územia. Na čele boja slovenského ľudu stala Slovenská národná rada vytvorená v decembri 1943, ktorá zjednocovala všetky protifašistické sily v ozbrojenom boji. Jej vedúcou politickou silou bola Komunistická strana Slovenska. Centrom SNP sa stala Banská Bystrica. Svojím hrdinským bojom v SNP slovenský národ ukázal, že sa nezmieril s mníchovským diktátom zo septembra 1938 a že je za obnovenie a kontinuitu Československej republiky na nových národných a sociálnych základoch. V povstaleckých a partizánskych bojoch bojovali vojaci slovenskej armády, sovietski partizáni, česki dobrovoľníci, Poliaci, Maďari, Juhoslovania, Francúzi a príslušníci iných národov, v tom aj naši krajania — Slováci z Oravy a Spiša v Poľsku.

Emo Bohúň

Citronella

Ked' roku 1914 vypukla prvá svetová vojna, vtedy Viktor Konický mal dvadsať jeden rokov a žil u svojich rodičov v Košiciach. Bol synom bohatej košickej rodiny a jeho matka bola príbuzná chýrečného košického staviteľa Jakuba, ktorého dielom sú najkrajšie stavby tohto mesta, ako budova Národného divadla, múzea, divízneho veliteľstva a Jakubovho paláca pri Sokolskom parku, ktorý je miniatúrou Vajdahuňadu zo Sedmohradská.

Starý Schlesinger došiel do kaviarne Sálkáház s tou zprávou, že v Sarajeve zastrelili následníka trónu, Františka Ferdinanda. V tomto mierom pokojnom kaviarenskom ovzduší, kde vzduch bol presýtený dymom dobrých cigár, kde na stoloch voňala káva, z ktorej sa prelievala šľahačka a tiekla na kuglof s hrozienkami, kde hrali domino, káaberá a biliard, kde neboli veľké problémy, spôsobila zpráva o atentáte ako kameň, hodnený do mraveniska.

— Ajv! — povedal pán Grün a v tomto slove obsiahnutá bola prorockým videním všetká hrôza, ktorú štvorročná vojna priniesla.

Viktor Konický v tomto historickom momente hral práve biliard a práve šesťdesiaty karambol. Poznamenal, že ked' urobí v jednej serii aspoň sedemdesiatku tak vojna bude. Urobil osiemdesiatku, a vojna bola, a jemu bola dožičená príležitosť už v prvom mesiaci vidieť túto vojnu zblízka na ruskom fronte.

Medzitým sa však s mladým pánom Viktorm ešte niečo stalo.

Narukoval ako kadet do Budapešti. Prinesol so sebou niekoľko tisíc korún, niekoľko extra uniform, niekoľko lakových čižiem, topánok a rukavičiek. Takto vystrojený pustil sa do svetovej vojny, ktorú v prvých týždňoch prežíval vo dne v kasárňach a v noci toho času v najlegantnejšom pešťianskom nočnom lokáli v Jardine.

Tu sa soznámil so slečnou Citronellou, ktorá mala sedemnásť rokov a vystupovala v priliehavom triku na vysokej hrazde. Vo svojej mladosti bola fantasticky krásnym výtvorom prírody a mala veľké, čierne, hlboke oči, také, že kto sa do nich pozrel, dostal závrat.

Viktor sa do nich až veľmi zadival. Sedával s ňou každý večer do rána, smrteľne sa do nej zamiloval, láskou šialenou, na akú je schopná len bujará mladosť. A Citronella sa zamilovala do tohto muža tiež a tiež veľmi, veľmi.

Prežívali dni v divom opojení a nemali myšlienky a citu len pre seba. Ako by okolo nich bol sa zastavil celý svet. Nevedeli kedy sínko vychádza, kedy zapadá, kedy je deň a kedy je noc. V malom hoteli, kde bývali, boli na ich izbe i vo dne spuštené záclony.

Až jedného dňa i do tejto veľkej lásky zasiahla vojna.

Viktor musel ísi na frontu.

Ked' zo Západnej stanice odchádzala marškompánia spievajúca a kvetmi zasypa-

ná, Citronella pri poslednom bozku na rozlúčku zamdlela. A Viktor by bol vyskočil z vlaku, keby ho kamaráti neboli zadržali.

Na fronte čakaly naňho prišerné dni. Granáty padaly, strojné pušky štekaly, smrť nemilosrdne kosila rady mladých chlapcov, ale Viktor sa smrťi nebál. Neodolateľná túžba za Citronellou, väčšia ako každá sila na svete, ovládala ho stále a nebezpečenstvá, ktorími front ohrozoval jeho život, si nevšimal. Chodil stále ako vo smách, ako námesačník a zabúdal sa skryť pred smrťou. A smrť nechce toho, kto sa jej nebojí.

Tretí týždeň hľásil sa na výsluch a žiadal o dovolenkú. Veliteľ sa pozrel naňho ako na blázna.

— Až o niekoľko mesiacov, syn môj, pôjdeš na dovolenkú, pravda, ak vojna potrvá, alebo ak do toho času ti neodstrelia hlavu.

— Tak ja ujdem!

— Pre toto slovo mal by som fa hned odstrelíť, keby som veril, že tie slová mieniš vážne a keby som nevedel, že si blázons.

Na druhý deň Viktor ušiel, dezertoval.

Veľke bolo prekvapenie v Jardine, keď sa Viktor po krátkej frontovej službe zjavil v lokáli. Chudinka Citronella mala sa zblázníť od radosti.

— Ešte raz som ťa chcel vidieť, ešte niekoľko dní som chcel s tebou prežiť a potom už lahšie umriem.

— Prečo chceš umrieť, milý môj? — pýtala sa zdesená Citronella.

— Ja som neprišiel na dovolenkú, ja som ušiel z frontu. A keď ma chytia ako zbeha, tak ma zastrelia.

Citronella zbledla ako smrť.

— Ved' to nie je možné! — vykrikla hystericky a sovrela ho do svojich bielych ramien, ako by ho v živote nikdy viac nechcela pustiť.

— Ale ja nepočkám kým prídu po mňa...

— Co urobíš? — pýtala sa bez dychu.

Nemusel jej odpovedať, vedela čo urobí, že sa zastrelí.

— Umriem s tebou, — povedala bez uvažovania.

— Nie, Citronella, ty si mladá, ty...

Položila mu dlaň na ústa:

— Umrieme spolu, ale predĺžime si život o niekoľko dní. Ujdeme, Viktor, z Budapešti, tu ťa nájdú hned. Odcestujeme niekde, kde budeme len sami, ujdeme pred smrťou na niekoľko dní. Za ten čas nebudeme na nič myšľieť, len na našu lásku!

Ešte v tú noc odcestovali do Viedne a odtiaľ parníkom po Dunaji do Linza. Trajicky krásna bola táto ich pohrebňa cesta. Stáli vedľa seba, držali sa za ruky a dívali sa na vodu, na vtáky, na stromy a biele

domčeky na brehu. Lúčili sa v duchu sú všetkým, čo na tomto svete bolo stvorené pre naše potešenie.

V Linzi sa nastahovali do malého hotela, v ktorom prežili niekoľko dní. Umrieť boli rozhodnutí a preto o smrti ani nehovorili. Ale, ako by sa boli obidvaja dohadli, vedeli, že umrú koncom týždňa, v sobotu večer.

V ten deň sa obidvaja starostivo obliekli k večeri, ktorú strávili v malej jedálnej hostinci. Viktor objednal fľašu vína a kvety. Potom si objednali listový papier a napísali listy na rozlúčku. Viktor písal do Košíc a Citronella do Viedne, kde mala matku.

Okolo desiatej odobrali sa do svojej izby. Vtom niekto zaklopil na dvere, ktoré sa hned otvorili a vo dverách sa zjavili dva vojaci.

— Vojenská kontrola, prosíme, pán kadet, o vaše papiere!

Ale Viktor nijaké papiere nemal, ktoré by boli vojenskej polícií vysvetlili, čo robi každý uhorček armády v hotelovej izbe v Linzi a prečo nie je pri svojom útvaru alebo na fronte.

Viktora zatkli a Citronelle dovolili, aby ho odprevadila po bránu väzenia.

— Nájdem ťa v Budapešti, — boli jej posledné slová a pritom sa cítila zase tak, ako vtedy, keď Viktor odchádzal na frontu.

Vrátila sa dohotela a pobánila veci. Na stole ležali dva listy na rozlúčku. Roztrhala ich na kúsky a vyhodila ich oblokom. Victor ich schytal a rozniesol, ako keď na jeseň listie padá sostrom.

Druhý deň ho chcela navštiviť vo väzení, ale prišla neskoro, lebo ešte v noci ho odsekortovali do Pešti, kde ako zbeha ho odovzdali vojenskému súdu. Za zbehnutie sa dáva trest zastrelením.

Ale obyčajne len chudobných ľudí strieľali vtedy pre takýto zločin.

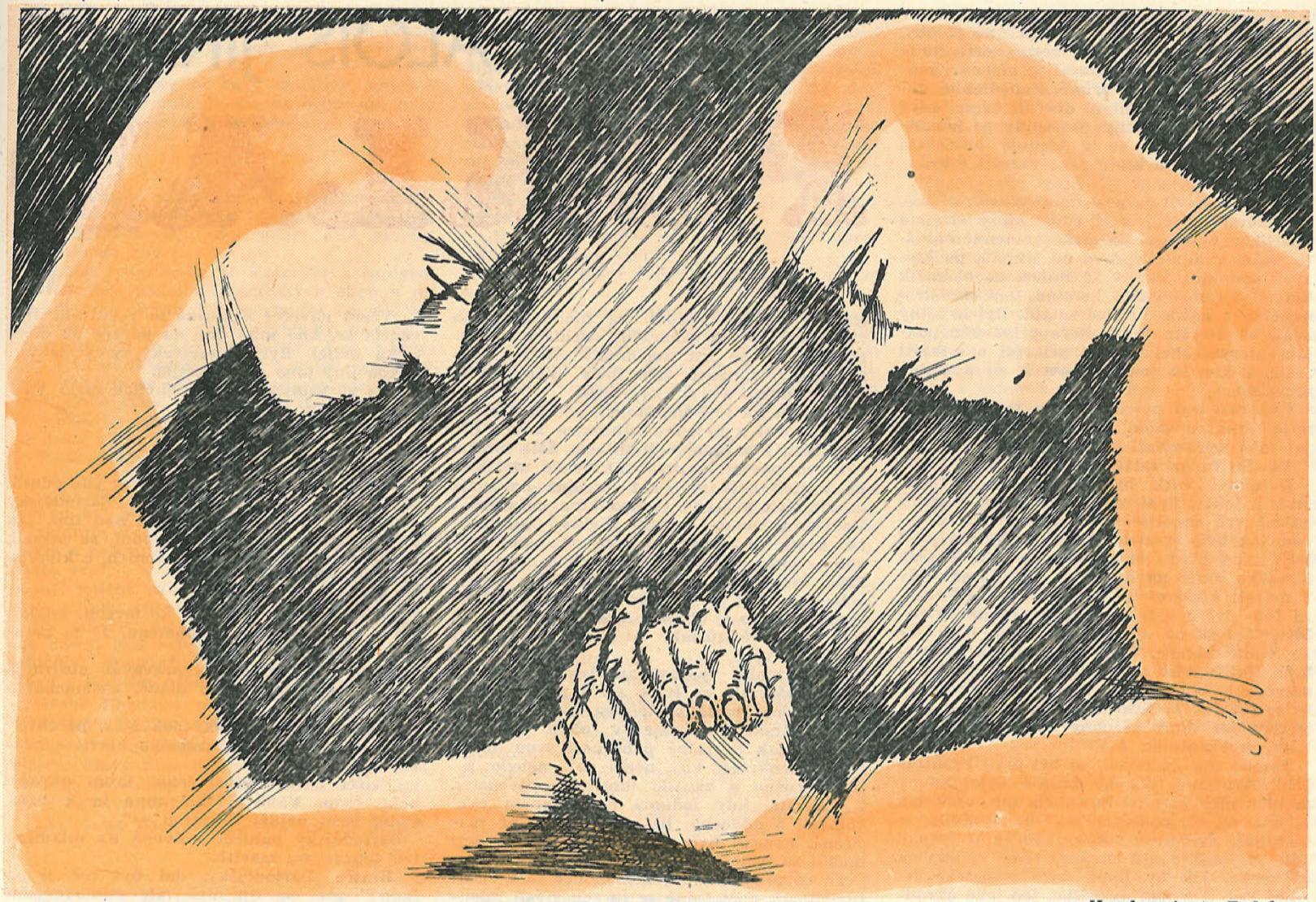
Existovala vtedy inštitúcia, ktorá zachraňovala pred takou potupou smrťou.

Bolo to sanatórium Schwarzer. Sanatórium, čiže blázinec.

Toho času v Pešti boli dva blázince. Jeden, kde zavierači ozajstných bláznov, alebo chudobných bláznov, bol na Leopoldovom poli, na Lipótmezo. Druhý blázinec bol sanatórium Schwarzer, kde zavierači prominentné osobnosti, vysokých dôstojníkov a zdegenovanú šľachtu. Bol to krásny palác s veľkým parkom, s komfortným ubytovaním, s armádou krásnych ošetrovateľiek a pokorného služobníctva.

Na toto miesto sa dostal o niekoľko dní pán kadet Viktor Konický. Tajomné ruky ho vyzdvihly z väzenia a prenesly ho do tohto sanatória, kde namiesto hrubej deky prikryval sa hodvábnym paplónom.

Zpočiatku mu bolo veľmi smutno a riadiť ústavu už mal strach, že zase majú o jedného skutočného blázna viac. Ale vďaka celodenným prechádzkam po starom parku,

Kresba: Areta Fedaková

jeho nálada sa zlepšila a i chutí k životu sa mu vracala. Najkrajšie chvíle boli tie, keď s listom od Citronelly mohol sa utiahnuť do niektorého odľahlého kúta parku a tam ho čítať i sto ráz.

Potom si začal viac všímať svoje okolie a začal sa soznamovať so vojimi spoločníkmi. Boli to ľudia s vybranej spoločnosti, simulanči i blázni, väčšinou vysokí dôstojníci.

Bol tam napríklad starý generál, ktorý nechcel ľúť a museli ho umele kŕmiť. Tvrdil, že má žraloka v žalúdku a ten každé jedlo, ktoré prijme, mu požrie a preto je mu zbytočné ľúť.

Jeden plukovník od delostrelectva liezel celý deň v parku na bruchu, lebo tvrdil, že je krokodilom. Pritom jedol suché listie a korenky, a keď mu hovorili, že krokodil neje listy a korenky, hovoril zas, že on je zvláštny krokodil, ktorý žerie listy a korenky.

Istý poslanec sa zaprisahal, že nikdy nebude osem hodín. A keď ho niekoľko minút pred ôsmou posadili pred veľké nástenné hodiny a ukázali mu, že ručička poliezla až k ôsmej hodine, vtedy sa povýšene usmial, kývol rukou a hovoril, že to len hodiny idú ale čas zastal.

Istý sedmohradský gróf celý deň postával v izbe pri dverách, ktoré viedly do parku a túžobne sa díval von. Keď sa ho Viktor opýtal, preto neprekročí prah dverí, tak mu pošepkal:

— Nemôžem, syn môj, lebo ja som červený dolník...

— No a...?

— Nerozumieš? Ja som červený dolník a vonku stojí červený horník, a keby som vyšiel, tak ma zabije.

Dvaja celý deň sa hrávali v šachy, ale s popletenými figúrami. Každý z nich hral i s čiernymi i bielymi figúrami.

Bola tam i mladá ošetrovateľka, tá bola normálna, a čo viac, mala také veľké čierne

oči ako Citronella. Tak sa zdalo, že sa trocha zamíľovala do Viktora, ktorý cítil k nej tiež náklonosť, a jedného dňa sa jej vyžaloval a rozhovoril sa o svojej veľkej tragédii. Bolo to jemné a tiché dievča a niekedy mu dobre padlo, keď ho sústrastne pohladila po vlásoch. Študovala medicínu, ale bola chudobná a preto, aby vo svojich štúdiach mohla pokračovať, prijala miesto ošetrovateľky.

A takto sa minul rok a za prvým rokom i druhý. Prvé mesiace Citronella podnikla všetko, aby sa s Viktorem mohla stretnúť. Ale chorých v sanatóriu prínes strážili a najmä dávali pozor na Viktora, u ktorého uplakaná maminka so svojím ženským inštinktom vycítila, že jej syn sa vyliečí zo svojej búrlivej lásky len vtedy, keď sa s ňou nestretnie a nebude ju vidieť.

Spojila sa tajne s malou medičkou-ošetrovateľkou a kde dve ženy strážia, tam ani čert neprenikne.

Krásne bývajú letné sparné mesačné noci v starých parkoch. A nebezpečné sú, keď prechádzame sa v nich vo dvojke. Tak ako sa prechádzal Viktor s Katkou, malou medičkou-ošetrovateľkou. To bol už druhý rok jeho pobytu v Schwarzeri, a to už vtedy, keď listy od Citronelly začaly čím ďalej, tým menej prichádzat a ich obsah, ich horúce slová ako keby boli chladny.

Bola teplá, nádherná júlova noc, keď Viktor a Katka sedeli v parku na lavičke, pri malom jazierku, ktoré v bledom svite mesiaca bolo ako rozliate striebro.

Viktor vtedy bozkal Katku a Katka bozkala Viktora. A takto sa začala Viktorova druhá láská, ktorá bola bez búrok a vichrov, pokojná ako svit mesiaca, v ktorom sa zrodila.

Ale pamiatka na Citronellu mätala. Myslela na ňu často a volal jej meno zo sna. Ale výkriky zo spánku tiež slabky, až razom prestaly, keď došiel po mnohých mesiacoch mlčania od Citronelly krátky-list z Viedne, že sa vydala.

O dva roky sa vojna skončila a Viktor o tri roky na to vzal si Katku za ženu. Medicínu nedoštudovala.

Prešlo dvadsať rokov a písal sa rok 1934. Vtedy bol Viktor už dávno lekárom v Bratislavе. Žil v šťastnom manželstve a mal krásne, zdravé deti. Všetko by bolo bývalo v najväčšom poriadku až na to, že niekedy vo snach zjavil sa mu obraz Citronelly, a vtedy tak cítil, že táto smutnokrásna vec jeho života nie je dokončená. Ale jeho šťastný osud i tu mu pomohol.

Stalo sa, že jedného dňa odcestoval na lekársky kongres do Viedne. Na bankete v jednej jedálne na Grabene usmial sa naňho starý čašník:

— Pán Viktor Konický?

— Áno.

— Ja som červený Janko z Jardinu z Budapešti.

— Ach, pamäťám sa, pamäťám, — zvolal Viktor a srdečne mu potriesol ruku.

— A na malú Citronelu sa ešte pamäťate? Ako by ste sa nepamäťali! Bola to veľká láska. Môžeme ju navštíviť po bankete. Vydať sa, aká hádam viete, a tu naproti má malú jedáleň.

Viktor pocítil malý závrat.

— Podieme sa ihned!

O niekoľko minút sedeli už obidvaja v malej čistej jedálne a potom došla paní šefová Citronella, ktorá mala vtedy už tridsaťsedem rokov a bola ešte vždy krásna.

Toto stretnutie potrebovali obidvaja, aby sa presvedčili, že sa milovali a že z najväčnejšej lásky ostane po rokoch len krásna spomienka.

Keď o podlhodinu odchádzal z malej jedálne, bozkal ju na líce a ona mu nežne pohladila vlasy.

Na ulici svietilo slnko, električky cengaly, autá trúbily, a neznámi ľudia ponáhľali sa zo svojou robotou.

ALOIS JIRÁSEK

POKLADEB

(4)

Když kámen ve sklepení pustého domu v Modlivém dole zapadl do své první polohy, byl Václav Horák v jisté bezpečnosti. Svitě si voskovici na cestu, šoural se nízkou chodbou nahrbem a nesa brímě. Zanedlouho dostal se k malým pobitým dveřím, které, když se o ně oprel, povolily. Sestoupil po několika stupních, ocitl se v klenuté místnosti, menší, než ta, do které prve vkročil s Frantinou.

Horák postavil na posledním schodou svíčku, pak snesl pytel i uzel svíj, který stranou položil, a vystoupil na nízké kamenné ohniště. Stálo v koutě vpravo od stupňů, po kterých sestoupil. Skrčiv se zmizel na okamžik hlavou a ramenoma v komínku, nad ohništěm ústicím, a něčím prudce zatáhl. Byl to silný drát, na kterém byl nahoře připevněn poklop, kterým shora otvor přikrytý a odkrytí mohl a kterým kouř napovrch do houštiny odchází.

Pak rozvázel pytel a jal se zatápti. Jakmile oheň se vznal, zhasil Horák svíčku a jal sobě upravovat nocleh. (...)

Všecko tu na žalář připominalo.

Horákoví však bylo volno. Utíkal jako štvaný jelen; nyní ocitl se v asylu, v němž nalezl své útočiště. Rozhlížel se kolem — vše, jak bylo posledně, vše jak bývalo před lety, snad před věky. Naposled uškívěl zrak mladého muže na dveřích vlevo od schodův a dvířek, kterými byl zvenčí přišel. Postranní tyto dveře byly větší, železem pevně pobitý. Rez se na nich usadil, ještě pak více na velké závoře, která je přepevně zamýkala. Jak dávno asi tomu, co byly posledně otevřeny! A sotvažka vrzájíce a praskajíce se rozlétnou! To kmitlo Václavovi mezi myšlenky, jež skoro všechny mířily ven k dubům, za Frantinou. (...)

Tanulo mu na mysli, co byl prve Frantině řekl. Ach ano, jak by krásné bylo, kdyby mohl u nich zůstat! Rozuměla mu, však jak také se na něj podívala, jako by se divila, že umdlévá, chabne. O nikoliv, teprve by jednal. Jak by jinak domů chvátal, věda, že ona na něj čeká, jak by jinak bylo v daleké cizině! Ted' ji jenom nakrátko, jen jako úkradem spatiřil, a zanedlouho zase nastoupil obříhou pouť. Kdož věděl, kdy zase ji spatiří?

Hlas ohně tichl, zář pohasinala, až po hasla. Tmou jen ještě řeřavé uhlí svítilo, až poslední jiskra potuchla v popelu.

Ticho, jen oddechování Václavovo bylo slyšet. A nad tmavým útočištěm emigrantovým kráčela větrná noc, jejíž žalobné hlasy se nesly černými lesy ven k řece a ozývaly se kolem Bartodějského samoty.

Tam Frantina nespíš jim naslouchala.

Nad lesy vzešel nový den, ale ve skryši Modlivého dolu byla posud tma.

Již bylo hezky po ránu, když Václav se probudil. Spal velmi dlouho. Věda, že venku je už dlouho bílý den, neodvážil se zatopit, aby ho snad kouř neprozradil. Zakřesav, rozžehl svíčku a tou jednu pochodeň v kroužku zaraženou. Posnídal jako povečeřel, přecházel klenutím, rovnal lúžko, chystal dříví na večer, pak zase četl ze staré knihy při světle tmavé smolnice.

Cas zvolna ubíhal, a to tím volněji, protože Václav očekával. Myslil, že ho někdo přijde navštíviti, těšil se, že Frantina záhy své slovo vyplní. Ale ani ona, ani otec její nešli. (...)

Seděl u ohně, čekal dlouho. Hluboké ticho však žádný krok ani hlas nepřerušil. Byl přesvědčen, že by od Bartodějských najisto byli přišli, kdyby se něco nestalo. Půlnoc se blížila, když Václav zahalil se do houčkonečné ulehl, aby ospal.

V noci obrátil se vítr a uhodil mráz. Už bylo na svítání, ale světla dosud málo. Hustý les kolem Modlivého dolu čněl ze zátopy bělošedé mlhy jako temný ostrov a posupně mlčel.

Nad pustou rozvalinou, již obecný lid poustevnou nazýval, jen někdy pohnuly se tmavé svislé haluze vysokých jedlí, a na

starých dubech opadál, na nichž se mlha zavěšovala, sotva zaharašilo uschlé listy. Krouny jejich se ani nepohnuly. Mlčely jako zadumány, hluboce zamýšleny. Věru, měly o čem dumati a nač vzpomínati.

Stály tu již nejedno století, přečkaly mnohá pokolení a nejednu záhubnou bouři. Lid si o nich i veškerém Modlivém dole mnoho různých pověstí vypravoval, jenž málokterá z nich byla veselá a nejedna naháněla za zimních večerů přástevníkům, mladým i starým, tajemnou hrůzu. Modlivý důl počítán proto ke „smutným místům“, kamž svévolně docházeti, nutná-li potřeba toho nekáže, bylo ye lehkovážnou smělostí.

Leccos však, co bývalo pravdou a tajemstvím, upadlo v obecné zapomnenutí. Dva tu jen svědkové zůstali, cti a věrohodní, tož starí dubové.

Ti by mohli vypravovati, jak za dávných časů scházivala se tu v zátiší pustého hlubokého lesa malá společnost členů jednoty českobratrské, tenkráte v okolí nedávno vzniklé, jak tu tajně pobožnost svou konávali i tenkráte, kdy učení její nebylo v zemi trpěno a zkusiilo mnoho protivenství. i tenkráte, kdy jednota po dlouhému čase volnosti a oddechu, již mohutná, valně rozšířená, nanovo byla stíhána, až členové její musili ze země.

Ti, co přece zůstali, nemohouce se s vlasti rozřezhnati, opět tajně se tu scházivali, hlouček už zejdíly, od pastýřů opuštěny, od spolubratří odloučený, jemuž hrozila úplná zkáza a zaniknutí. Pak už jim nebylo možná ani v těchto místech se scházivati, poněvadž nebylo bezpečno, a tak scházivali se potajmu ve svých chalupách a na místech ještě odlehčích.

Sam ještě za tmy starý Bartodějský se ubíral. Měl na sobě placatou soukennou čepici beránkem lemovanou, beze stinidla, krátký ovčí kožíšek, na nohou přes nohavice z hrubého hustého sukna boty ke kolentům. Nesl na holí přes rameno koš, v ruce uzel. Mlha a šero valně mu nevadilo, nebot byl tu všechno jako doma. Kráčel rychle, jen chvílemi se zastavuje, aby naslouchal. Tak dostal se až na pokraj lesa a před sebou spatřil duby u rozvaliny, k níž namířil. Za nedlouho zmizel pod její houštinou na schodech vedoucích do podzemí. (...)

Šťastně do rozvaliny doraziv, sestoupil do sklepení, kámen otevřel, a došourav se ke dvířkům, zaklepal a zavolal. Václav vyskočil z lože a chvátal otevřít. Byl tak dlouho o samotě, a proto starý přítel mu nyní byl tím vitanější. Bartodějský nejprve složil své brímě: džbán mléka, chléb, husečku másla a několik lojových svíček.

„Tolik toho neseš, a já myslím, že brzo odejdu.“

„Netroštuji še, ještě si tu pobudeš. Není možná. Včera byli u nás prohlížet, a jinde také, a jak jsem zaslechl, číhají všechno. Jako by ciliči, že ještě tu.“

„Proto jste včera nepřišli —“

„Proto, člověk nemůže se ani hnout; všechno ho pozorují a hlídají.“ Vzpomněl si na mladého Celera, Václavovi však nic neřekl.

Oba usedli na lože.

Bartodějský jal se obširně vypravovati, jakou měl včera ze zámku návštěvu, jak ho vyslyšali, jak stavění mu prohledávali.

Nakonec dodal:

„Víš-li, kde tě před dragonem zachránil?“

„Kdo to byl?“ a z hlasu a ze zraků bylo viděti, jak mladý emigrant dychtivě se tázal. Bartodějský to povíděl a dodal:

„Včera navečer Frantina to vypátrala. Do věděla se, kdo toho dne na kočáře do městečka přijel. Byl to zámecký nový doktor. Nikdo jiný toho dne nepřijel.“

Oba se zamlčeli, až po chvíli začal Václav:

„Co dělá Frantina?“

„Musí dnes do kostela.“

„Nepřijde sem?“

„Snad. Když předevčírem večer jste odešli, přišel za ni ženich —“ Starý Bartodějský chtěl ještě něco dálé říci, ale nad tim, jak mladý Horák sebou prudce hnul, se zarazil.

„Co se divíš? Ale byl to ženich, o kterému není co stát.“

„A Frantina?“

„Směje se mu. Vždycky se mrzí, kdykoliv si na toho synka vzpomenu. Je to potušený, zlomyslný hoch.“

Starý o Tomášovi vypravoval obširněji. Václav opěv bradu do dlaně, naslouchal a hleděl do země.

Pak, když Bartodějský dokončiv, již chvíli mlecel, pozvedl zamýšlenou hlavu a pravil vzhůru:

„Přišel jsem potřeti letos, krom obyčejného času. Vábilo, táhlo mne to k vám. Chtěl jsem uvidět Frantinu —“

Bartodějský pohlédl udiveně na mladíka; teď téprve mu zasvitlo.

„Bratře Bartodějský, dal bys mě ji za ženu?“ ptal se upřímně, ale zlumenějším hlasem mladý emigrant.

„Ano,“ odtušil starý bratr bez rozmyšlení.

„Ale zdális všecko rozvážil?“

„Nouze by neměla.“

„Vím a v rozkoši nevyrostla. Míním jen, že bys pak snad v díle ulevil a na bratři v Čechách zapomněl.“

„Chodil jsem dříve, než jsem Frantinu znal, a budu i nadále, ať bude mou čili nic. Vím, že to nutno,“ odtušil určitě mladý muž.

„Ale tu u nás se nemůžeš oženit. Vrátit se do Čech nesmíš, a pak —“

„Frantina by šla za mnou do Zítavy. Tam by nebylo překážky.“

„A já?“

„Půjdeš s námi?“

„Nikdá!“ odtušil živě, ba prudce starý Bartodějský. „Bývalo hůř a nikdo z našich nešel do ciziny. A já teď na stará kolena! Těžko, nemožná se rozloučiti a palk, což bych si tam počal? A tady je mne nutno jako být tam, abys nám posilu nosil a pramenem potěchy a sily nás udržoval. Viš, jak leckterý z bratří je kolisavý, jak třeba neuštále bdit, aby neupadla vytrvalost jeho v mladobu nebo do osidlu.“

„Ne, bratře, já zůstanu,“ dodal rozhodně. Václav mlecel. Uznával váhu slov přísného starce. Za chvíli pozvedl hlavu a promluvil tlumeným hlasem:

„Ale Frantině neříkej, o čem jsme mluvili; bude tak lip.“

„Ne, bratře, řeknu jí všechno a také to, ať sama rozhodne. Chce-li, ať s Pánembohem odejde.“

„A ty?“

„Zůstanu!“

„Sám a sám?“

„Se svou povinností.“

„A kdyby se Frantina rozhodla, že půjde se mnou?“

„Odejdeste s Pánembohem a v dobré vůli. Nemyslil jsem ovšem, že můj rod v cizině zajde, ale Bohu poručeno. Jste sebe hodni, a rozhodne-li, doufám, že budete spokojeni.“

Dá Bůh, že dcera má ti nebude v dobrém díle na překážku. A já zůstanu na tom místě, na kterém léta stojím, abych dílo své dokončil."

Václav, chopiv se ruky starcovy, srdečně ji stiskl. Nepromluvil, ale na očích mu bylo znáti, jak je dojat i rozradován.

V útulném salónku potštejnského zámku ukládalo se hebké šero lehounekem závojem, jímž prošlehovały jako zářici nitě zásvity hasnoucího dne.

Venku rozpravidla se zlatorůžová záplava. Odlesk její padal do zámeckých oken a na mladistvou slečnu Těmínovou, jež ze salónku zamýšleně ven vyhlížela. Přibledlý, nyni ozářený obličej mladé šlechtičny byl vážný. Na jasném bělostném čele a kolem jemných rtů nejevila se obvyklá bezstarostnost a veselí jejího věku. Taká bývala často. Málodky ji vidali se usmívati, a hlasitému smíchu odní ještě nikdo neslyšel. (...)

Meškajíc duchem někde daleko, nezaslechlá v zamýšlení svém, že vysoké dvěře salónku se otevřely a že vstoupil hrabě. Zvuk jeho kroku byl utlumen hebkým kobercem.

Jakmile Těmínovou zahléhl samotu, obživila a vyjasnila se jeho zamýšlená, zachmuřená tvář a v očích mu zasvitilo. Stál tiše a byl patrně rád tomu neočekávanému setkání. Jindy chladný a hluboký pohled jeho nyní zahořel, hledě na štíhlou postavu sličné dámy. Než netrvalo tó dlohu. Renáta se ohlédla. Spatřivší hraběte, pustila kvapně ruce s lenochu a odstoupila od okna.

Hrabě Chamaré ptal se slečny Těmínové na zdraví. Děkovala dodávajíc:

"Ranní procházka mne valně občerstvila. Bolení hlavy mne úplně přešlo. Vzduch byl dnes zvláště čistý a svěží, a tam nahore panoval takový klid —"

"Aj, došla jste tedy nahoru, až na hrad?"

"Ano, libí se mi tam."

"Zvláštní místo, tajemná půda!" Chladný pohled hraběte zase pojednou nabýval živějšího výrazu a lesku. „A osudná," dodal. „Myslite zajisté na mou práci a na můj podnik. Ano, víte-li, že vy jste mne rozhodně v tom utvrdila? Kdybych dnes ráno na hrad si byl zašel, byl bych se tam s vami podruhé setkal. Stála jste na kameni nahore v palácovém nádvoří."

"Stanula jsem tam opravdu; ale jak, pane hrabě, to víte?"

"Dnes? To nevím, ale tenkráte, když jsem vás poprvé tam viděl —"

"Kdy to bylo? Věru, nepamatuj se, že bych —"

"Bylo to před mnoha, před dvaceti lety —"

Mladou šlechtici opustil klid. Nedlouho na zámku meškala, nikdy předtím zdejší krajiny ani okem nespátrila, a hrabě praví, že před lety se spolu na hradě setkali. Před dvaceti lety! Tenkráte ještě ani nebyla na světě.

Netázala se, nemohla hned promluvit; čekala na jeho vysvětlení.

"Od chlapectví býval jsem nahore," mluvil hrabě. „Přeťasto vycházel jsem na hrad, jenž mne dívou, neodolatelnou mocí k sobě poutal a vábil. Znal jsem všechny místnosti, ale znova a znova mne vábily památky dávných věků. Bloudil jsem rozvalinami nebo sedal jsem mezi starými zdmi, toužil jsem hloub do tajemného lúna hory, o němž tolik se proslyhalo."

Před dvaceti lety jsem přišel na hrad jednou za horkého letního dne v poledne. V rozvalinách vládlo hluboké ticho, nikde nebylo ani člověčka. Tenkráte ještě nebylo habite ani poustevníků. Vešel jsem do palácového nádvoří, a sotvaže jsem vkořítil branou staré věže, spatřil jsem mladou sličnou dívku. Zjev mladé té dívky velice mne překvapil. Stála tu v jakémisi volném, bělavém rouše, hledíc před sebe upřeným

zrakem. (...) Léta minula od těch dob, nevím už dobře a dopodrobna, jak byla oděna, ale obraz té tváře z duše se mi nevymizí!"

Hrabě Chamaré se na okamžik zamířel.

„Nevytratil, ale nadobyčej určitě v mysl obživil, když jsem vás, slečno, poprvé spatřil."

„Nemožná — a kdo byla ona?" otázala se tichým, jako stisněným hlasem Těmínová.

„Nevím. Zjev."

„A vícemákráte jste ho nespátril?"

„Po tom dni několikráte, ale vždy jen v poledne."

„A nepromluvila?"

„Nikdy." (...)

„Prosím vás," mluvil hrabě, když byl na okamžik se zamířil, tónem laskavým a důvěrným, jak nemíval ve zvyku; „nikomu jsem toho nespátril; zachovete všecko, prosím, v tajnosti — vy však — dnes jste mne tak živě připamatovala — vaše libezná tvář a ten vás pohled —" Hrabě již nemluvil plynne jako zpočátku, ale zamílkaje se a temnějším hlasem, na němž bylo znáti chvění.

Renátu napadala úzkost. Hrabě již stanul nablízku, viděla mu do očí, jež na ní neodvratně tkvěly. Pohlédla ke dveřím, jako by někdo měl přijít a ji v té situaci uvolnit, a hle! Otevřely se, a jimi vešel — abbé Steydel.

Hrabě to nezpozoroval.

Jezuita spatřiv Renátu s hrabětem, byl patrně překvapen. Kolem tenkých rtů mu zaškublo, oči překmitly se z koutka do koutka, ale pak zase nabylo líce klidu.

Že Renáta se po dveřích ohlédla, i hrabě tam se podíval. Spatřiv abbéa, zachmuřil se. Byl ještě tak vzrušen, že nemohl ihned promluvit.

Abbé oznamoval hladkým svým způsobem, že přišel pro slečnu z Těmic. Paní hraběnkou se rozhodla, že nepřijde do salónu; ale že zůstane v pokoji, kamž také měl abbé slečnu doprovodit. Zároveň prý poslala pro pana hraběte, myslíc, že mešká ve svých pokojích.

„A my zde čekali. Pojdme!" Ozval se hrabě.

To už byl jiný hlas.

Sli koridorem; ani hrabě ani slečna z Těmic nepromluvili. Abbé proholil několik slov, na která sám nemyslil, neboť dosud znělo mu v uších: — tvář a ten vás pochled —"

Společnost dnes u hraběnky dlouho neomeškala. Nejprve sám hrabě se vzchopil, pak abbé se poroučel, jen slečna z Těmic ještě zůstala, protože ji hraběnka pozdržela.

Jsouc konečně volná, chvátala Renáta do své komnaty. O jak byla ráda, když i komorná odešla, a ona o samotě, v klidném svém zákoutí se ocitla, sama, nestřežena, nenucená, aby po chuti jiným se tvářila. Zhasivší světla na dvouramenném svíciu u lože, ulehla, ale nespala.

V myslí své zašla zas, ač nerada, vzpirajíc se, do salónu. Viděla hraběte, jeho dívne planoucí oči, slyšela jeho hlas se zachvívající — Cítila se nešťastnou. Oh, bědného toho postavení! Trudných těch poměrů!

Bylo jí teskno.

Vymluvala si vše, a přece nezmizela tiseň, a za chvíliku ozval se tmavou komnatou tichý, avšak usedavý pláč.

Jen abbé se odebral spokojeně na lože.

Přemýšlel o tom, co v salóně zahledí a zaslechl.

Pro něj to byl dobrý základ k dalším kombinacím a domněnkám. Sám sobě se v duchu usmlál. Ach, že dosud ničeho si nevšiml! Jak se dovezl hrabě tajiti! A mýlit se dnes, toť nemožná, vždyť všecko tak pravděpodobně! Hraběnka už dávno uvadla a hrabě dosud muž jarý, plný ohně. — Abbé se spokojeně na lože ukládal. Jen jednu starost měl.

Jak slečna z Těmic? Ví-li o všem, je-li srozuměna? Zevnějšek, chování, všecko tomu odpovídalo. Ale abbé nevšíril nicemu.

POKRAČOVÁNÍ V PŘÍSTÍM ČÍSLE

Žena z kmeňa Ifugaovcov.

Dom v horskej oblasti Banaue na oströve Luzon.

Jeden z obradov národa Ifugaovcov.

Snímky: Archív

Ryžové terasy na

RYŽOVÉ TERASY NA FILIPÍNACH

osmym divom sveta.

a o nich, že sú ôsmym divom sveta. Kto zastane v priesmyku hornej Cordillery na severnom údolí Banaue, je prekvapený dielom tunajších roľníkov. Svažiny sú označené úzkskimi terasami ryžových polí, ktoré sú vytvorené gigantickým schodišľom sihaňa. Je príliš širokej riečky až kam si ľahko vystúpiť. Terasy boli vybudované holými rukami s použitím niekoľkých primitívnych nástrojov už pred dvomi tisícami rokmi. Po každej generácii trpeživo a vytrvale dennú stravu museli rozširovať a bojať proti bujnej vegetácii a vytvárať dieľo udržiavať. Počas každého deňa hrozí nebezpečie, že príval voda v hrádzi, zničí komplikovaný záber systém a spláchnie drahocennú pôdu. Niekedy sa tak deje. Potom nevieme, ako hlinu naložiť do košíkov a niesť hore, ak ju už neodplavili sú títo roľníci, ktorí túto veľkú ľudskú rozumu a vytrvalo-

sti vytvorili? Nazývajú sa Ifugaovia a patria k málo početným kmeňom na Filipínach. V odľahlých končinách ostrovov žije celý rad etnickej skupiny, ktorých sa až do poslednej generácie nedotkli prevratné spoločenské zmeny — španielska kolonizácia, dvadsiate storočie s urýchlenou amerikanizáciou, boj s Japonskom — ktorími Filipíny a ich obyvatelia prešli v priebehu štyroch storočí. Etnografovia napočítali okolo 50 kmeňových skupín, z ktorých ale rad v posledných tridsiatich rokoch stratil svoj súbor a podľahol moderným civilizačným vplyvom. Ne možno sa diviť, vedť aj tie najzapadlnejšie kmene deli vyspejšej technickej civilizácie nanajvýš deň alebo dva pešieho pochodu.

Ifugaovia, o ktorých pišeme za Svätom v obrazoch, patria k etnickej skupine Igorotov, ku ktorej sa tiež pridružujú ďalšie kmene žijúce na okoli: Bontokovia, Kalingaovia, Kankanaiovia, Ilongotovia a Ibalojovia. Ide o 100 000 ľudí, ale tento údaj sa považuje za veľmi prehnaný. V minulosti všetky tieto

kmene patrili k obávaným lovcom lebek. Teraz už zvyk loví lebky vymizol.

Do Banaue možno celkom pohodlne prísť autobusom, ale za skutočnými Ifugaoami sa musí ísi peši. Na svahoch hôr, medzi ryžovými terasami, sa skrývajú malé dedinky, zložené iba z niekoľkých domov krytých svetlou ryžovou slamou. Domky sú vybudované na koloch. Priestor pod podlahou je vysoký asi na jeden a pol metra a slúži ako útulok pre domáce zvieratá. Oheň je udržovaný vnútri chatrče na plochom kameni a dym vychádza dierou v streche. Žije tu jednoducho a celý kolobej života Ifugancov sa točí okolo ich poličiek a dobrej úrody rýže. Vďaka podivuhodným terasám sa banauské údolie pomaly stáva turistickou atrakciou. Prichádza sem stále viac návštěvníkov a život tunajších obyvateľov sa mení.

ZDENĚK THOMA

TISÍCROČNÁ VČELA (2)

Rybacom kostou zmorený Samo sa vtiahol do rozmerného včelína na samom konci záhrady. Zahol si na starú drevanú, ale pochudnú kanapu, vystlanú ovčími kožušinami a deravými kabátmi. Vo včeliné bolo na tento čas iba šesť úľov, ale bzukot včiel preníkal do včelína tak silno a monotónne, že unaveného Sama uspával. Klipkal ľažkými viečkami, dva či trikrát ešte skusmo prehľtol sliny, neveriacky sa chytil za hrdlo a skôr ako zaspal, prebehla mu myslou hrozná predstava: ostrá a hrubá rybia košť mu preráža steny hrdla, krv z rany strieká, valí sa von, ale hlavne dnu, do hrdla a on sa dusí a dusí a kričí, reve, pomóóóc, pomóóóc, nemôžem kričať, pomóóóc, pomóóóc... S hrôzou v tvári na okamih precitol, uvedomil si, že iba pred chvíľou sa skoro zaštrtil vlastnou rukou, a vtedy si pomyslel: „Byť tak sám s tou kostou v hrdle, veru, bohuprisahám, bola by ma bývala možno aj zadusila!“ Nahmatal kost vo vrecku nohavic, vytiahol ju, poobzeral, obližol, zahryzol skusmo do nej a opäť ju schoval do vrecka. Iba teraz, spokojný a zmierený, zaspal hlbokým spánkom. Bol by spal možno veľmi dlho, bol by sa vari prespal aj do druhého dňa, keby ho neboli otravovali zablúdené včely. Sadali mu na čelo, liezli po tvári i tele a jedna z nich nakukla aj do jeho zachlpenej nosnej dierky. Zostala pri nej až dovtedy, kým ju hlbokým a spokojným vďchnutím do dierky nevtiahol. Napoly uväznená včela sa v Samovej nosnej dierke nahlas rozvravala svojim včelim jazykom. Bzučala, pri sebazáhrane mávala kridelkami, skrabala nožičkami, až Samo hlasno kýchol. Včela vyletela na kanapu, Samo na chvíľu precitol, pomädlil si dlaňou svrblavý, mos, preválil sa na pravý bok a opäť upadol na akéhosi polospánku, polovedomia. Počul bzučať včely aj muchy, cítil, ako mu lozia po rukách, ale sa mu ľažilo urobiť čo len jediný pohyb. A práve vtedy sa mu zazdalo, že z najväčšieho úľa vykukla spod vrchnáka robustná včelia maťka, pozrela naňho svojimi piatimi očami, vyplazila k nemu z čefustí dlhý jazyček, zamihala tykadlami a usmiala sa celou hlavou.

— Pod, pod, ľahni si ku mne, ľahni si so mnou! — prihovorila sa včelia matka Samovi a zvadne sa na neho usmiala. Z desiatich párov prieduchov na bokoch svojho včelieho tela vypustila omamnú farebnú vôňu, lákavú, príťažlivú, prenikavú.

— Nie, nie, bojím sa, bojím sa! — kričal Samo a kŕčivo sa zvýjal na kanape.

Včelia matka sa iba pohľadavo rozosmiala. Vrchnák úľa sa začal pomaly dviahať a okolo matky sa čoskoro zhromaždila celá desaťsírová včelia rodina. Včelia matka zrazu zvážnela a svojím zložitým ústnym ústrojom, ciciakom a jazykom, tlmine prevraveľa: „Ja som to, Samko môj, tisícročná včelia matka. Ja jediná nikdy nezomieram a zostavam i prebývam v úli, súč večená. Viem všetko o tvojich predkoch, o tebe, o vás všetkých a budem vedieť všetko o tvojich de-

loch, vnukoch, pravnukoch... Tisícky mojich robotníč mi dennodenne nosia správy... mná by si si mal zobrať za ženu, žil by si so mnou tisíc rokov... Mná by si si mal zobrať za ženu...“

Samo sa strhol a prudko posadil. Pozrel na úle pred sebou, ale nič zvláštne na nich nevidel. Pretrel si oči a opäť pozrel. Potom vstal, pristúpil k jednému úlu, nadvholi vrchnák a nazrel medzi včely. Hmýrili sa, čmýrili, bzučali i hučali. Uprostred nich videl veľkú včeliu matku, lenivo sa prefahujúcu po telách trúdov a robotníč. Akýsi hnev vošiel doňho, nuž začal naberať z úla celé hrčie včiel, ľažkál ich v dlaniach, obzeral a kládol nazad. A na jednej hrči sa preťfala včelia matka.

— Tak ty si do mná dobiedzala? — prihovoril sa jej. — Ty si ma balušila? Stačí ťa stisnúť medzi dvoma prstami a... A vraj večná, vraj tisícročná!

Smatril včely do úľa, prikryl ich vrchnákom a iba teraz sa začudoval, že ho ani jedna neuštipla. Obzrel si ruku, prekvapene ochkol, a keďže práve vtedy niekto ľahučko zaklopal na dvere včelína, hned na včely zabudol. Zabudol možno preto, lebo sa vyťakal, a vyťakal sa preto, lebo na dvere včelína niktikdy neklopal. Srdeč sa mu prudko rozbúšilo, keď sa dvierka začali pomaly otvárať. Nie, to nie od strachu, navrával si v zahanbení, to len a iba od nedôčkavosti.

Do včelína nakukla mladučká Mária Dučačová, a keď zbadala vyjaveného Sama, len zjokla a hned dvere privrela.

— Mária! — vykrikol Samo.

Rozbehol sa k dverám, trhnutím ich roztroril a chcel prudko vyraziť a rozbehnúť sa za utekajúcou dievčinou, ale okamžite sa zaháčil a ustrnul, lebo Mária stála dva kroky pred ním.

— Vojdi! — pozval dievča do včelína.

Chvíľku váhala a potom vošla. Zastala uprostred, rukou si pohládzala vlasy a milo sa usmievala.

— Hľadala si ma — spýtal sa.

— Nevedela som, že si tu!

— Prečo si klopala na dvere?

— Aby som sa posmelila!

— A posmelila si sa? — rozosmial sa Samo.

— Posmelila, — povedala Mária. — Videl si, otvorila som.

— Nesadneme si? — chytil ju ľahučko za ruku a jemne potiahol ku kanape. Neodporovala. Sadli si tesne vedľa seba, dotýkali sa stehnami i lýtkami a ešte vždy sa držali za ruky. Obidvaja začali prudkejšie dýchať, akoby od toho, že si dychtivo hľadeli do očí. Mária sklopila viečka iba vtedy, keď sa dotkol prstami jej perí a neskôr vzdúvajúceho sa poprsia. Náhle sa k nemu pritúlila a on ju silno stisol. Blázene ochľka, túžobne zavrá-

V sobotný letný deň Martin Pichanda so synmi Samom a Valentom sa vychystali do lesa rúbať drevo. Okolo obeľa bol voz plný dreva a Pichandovci ho odviezli domov a opäť pílili a rúbali na polená. Medzičasom Samo nachytal pstruhov, ktoré ženy pripravili k obedu. Pečené pstruhy však narobili chlapom viac starostí ako priniesli úžitku.

voralu. „Samo, Samko!“ a začala mu bozkávať hrud' i krk. Opäť ju stisol a pritúlil sa k nej vrúcone, oddane. Bozkával jej viečka, ústa, pery. Bozkával jej krk, ramená i prsia. A keď sa natiahla k nemu na kanape, šepol jej do uška.

— Chceš, Mária? Chceš dnes?

— Dnes? — spýtala sa prekvapene, ale neodporovala.

Milovali sa v ošiali. Namáhali svoje krásne telá a prudko ich vnimali. Vibrovali v rytmie včielho bzukotu, hoci ani nevedeli, že ho počuli. Pružnosť a hebkosť ich pokorieiek, vzájomná odvážnosť, pud plodenia vyslovávali v nich čoraz prudšiu väšeň, prenikavú slast a nekonečnú dobrotu. Vonali svoje telá, svoje výdychy, svoj milostný pot, a to všetko sa menilo na novú a novú lásku... Len pomaly sa upokojovali. Dlhlo ležali nehybne vedľa seba a dlho im trvalo, kým oči opäť videli, uši opäť počuli.

— Prečo je tak, ako je? — spýtala sa Mária po dlhej chvíli.

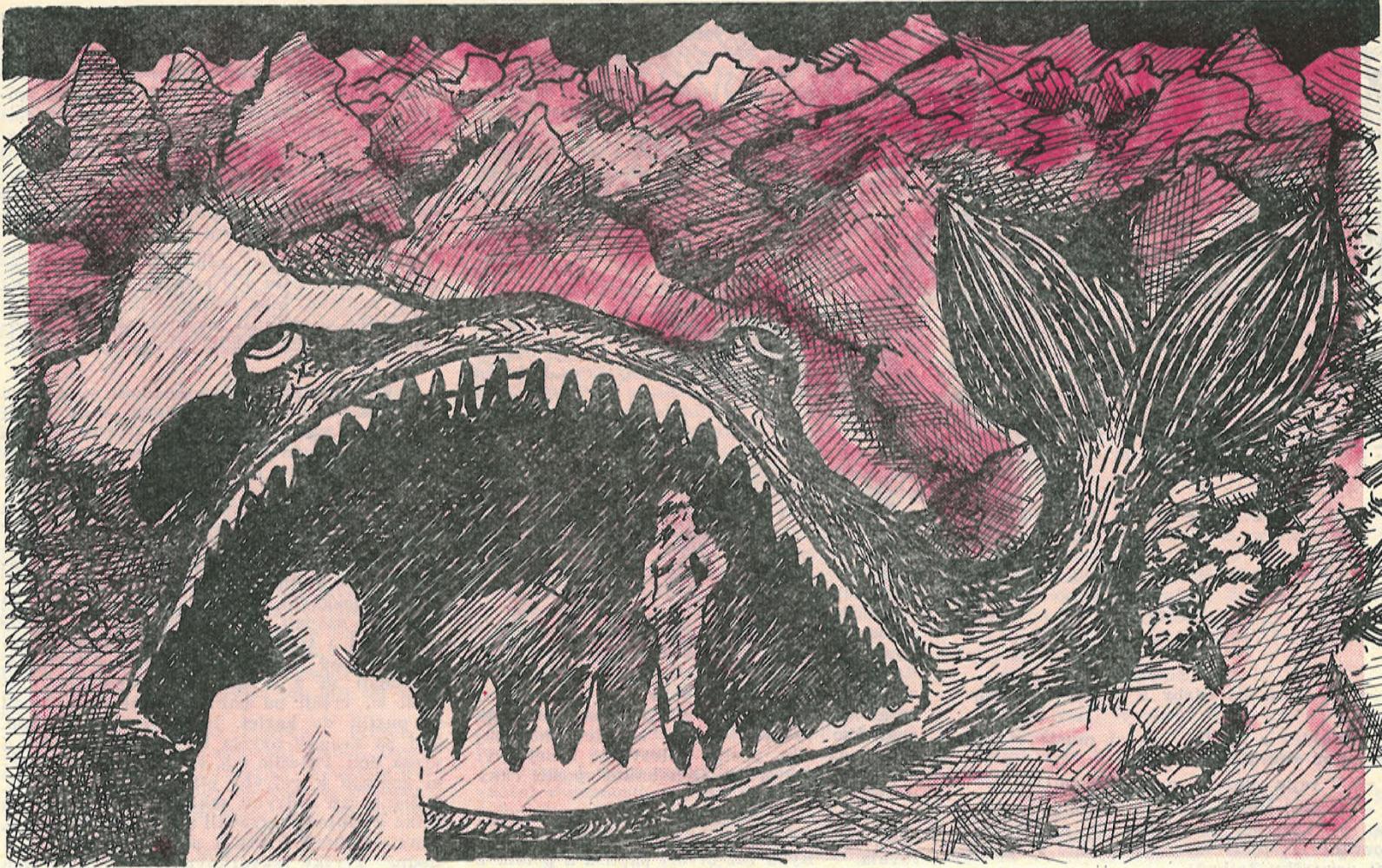
— Ako je?

— Dobre, keď sme spolu!

— Mám ťa rád! — povedal Samo.

— Bude nám vari vždy takto? — spýtala sa Mária. Len sedel a neodpovedal, ale ona ani nenaliehala.

Starý Martin Pichanda (prečo vlastne starý, veď má iba päťdesiat jeden rok) si chcel po obede zdriemnut, ale celý čas ležal s otvorenými očami. Počul, ako synovia začali opäť píliť drevo a vravel si, nahováral si, že by mal vstati, pomôcť im, ale práve teraz sa mu začalo najlepšie polihovať. Bolo mu odrazu tak dobre a malátnie, že si sám začal závidieť. Závidel si, závidel a skoro začal aj žiarliť sám na soba. Vždy, keď mu bolo takto, ako mu bolo teraz, a nebývalo to často, mysel iba na dobré, pekné a prijemné veci, udalosti či zážitky z vlastného života. Aj teraz sa mu v pamäti vynoril ten deň, keď sa vybral na múračky do Debrecína. Zatvárali sa mu oči a na moment zadriemal, ale opäť sa strhol a prebral. Zdalo sa mu, že veľkou pilou prepíluje veľrybu na poly... Ale nie, kdeže, to chlapci pília drevo na dvore... Teraz už nechcel zaspáť... Pilia, sekajú sekrami, búchajú. Polená padajú na zem ako dračie zuby či slonie kly a v mieste rezu svietia belobou. A voňajú, ako len voňajú. Vôňa sa nesie ponad bylinky až k lavici, na ktorej sa Pichanda pasuje so snom. Drevo vonia ako koláče. Ba čo koláče! Ako škvarkovníky! Kedy ich jedol naposledy? Vari naozaj vtedy, keď sa bol dávno, pred desiatimi rokmi, vybral na múračky do Debrecína?! Pribalila mu vtedy Ružena do ruksaka aj zopár škvarkovníkov? Alebo mu v tom rukášiku hrkal na chrbe iba murásky riad? Nie, bola tam slaninka, cibuľa, chlieb a v pakliku, maľovanom pakličku, sa vyškriali škvarkovníky, lebo išiel do sveta, akoby na vandrovku.

Martin si vtedy, pred odchodom do Debrecína, objal ženu Ruženú, vybozkával ju, vystískal, poťažkal v náručí a bol by sa s ňou možno aj pozabudol v tmavšej miestnosti, ale prišli na rad deti. Lepili sa na neho a jedno cez druhé, druhé cez tretie mu šepkali do uší, čo im má zo staroslávneho Debrecína doniesť. Poslúboval toho tolko, že keby mal splniť čo len polovicu, musel by si v Debrecíne najať fúrmana s povozom. A tak obťažkaný povinnosťami, ale ľahší o sluby, vykročil smerom na Štrbu, kde mienil pribrať k sebe kamaráta, nasadnúť na vlak smerom do Košíc a odtiaľ sa spustiť priamo do vysnívaného mesta. Žena i deti ho na kúsku vyprevádzali. „Biedťe tu, moji mili, biedťe, ale vydržte, kým sa vrátim. Potom bude lepšie. Prinesiem plný ruksak peňazí a hned sa vyberieme do Mikuláša na nákupy. Čoby len do Mikuláša, skočíme aj do Ružomberka, do Martina a možno až do Žiliny, tam sú šikovní židia a majú obchody zapratanej tovarom z celého sveta. Tam ti, Ruženka, kúpim takú krásnu šatku, že budú na ňu včely a vtáci sadať. A vám, deti, ech, vám kúpim každému hojdacieho koňa a cukríkov tolko, že budete môcť v nich spávať. Len počúvajte, detičky moje, dobrú svoju mamu, pomôžte jej opatríť kravičky, kurky i včeličky. A ty, Ružena moja, ničoho sa neboj! Pole je obstatie, tráva iba žabe po oči, nuž ja môžem dva mesiace múrať ako mulica. Potom skočím domov a zase porobím, čo bude treba. A spomeňte si na mňa, keď budete večer zháňať petrolejku!“.

— Ech, ty starý blázón! — vzdychla si Ružena, ale mala slzy v očiach.

Vyskočil rezko a čoskoro minul Východnú a za ňou sa pustil do ľava; prešiel na važecké lúky a tam div neonemel. Medzi chopkami a borievkami sa bŕali hríby ako barance, hoci bola iba jar. Néveril svojim očiam a len chodil pomedzi tie hríby, ktoré neraz vykukovali spod posledných fliačikov snehu. Chodil, kráčal, motkal sa a stále ho

to fahalo a viedlo kam si do údolia potôčika a údolím potôčika sa dostal k rieke. Fiha, onemel druhý raz, ved' to je Hybica a ja sa krútim dokola, parom fa bral. Táral sa takto do večera, a keď sa zmirklo, onemel od údolia tretí raz. Pri akomsi čiernom otvore drepeľa jeho bývalá frajerka Žela Matlochová, ktorá sa doteraz nevydala a zostala starou dievčou. Voľakeky sa vídavali častejšie, chodieval za ňou potajomky aspoň raz do týždňa. Stačilo podvečer cestou na pohárik či po tabak zaklopia dohovoreným sposobom na jej dvierka a Želka rada otvorila. Možno i preto, že ho rada videla. Pri jej miestami mäkkom a poväčšine pružnom, vyrobenom i odolnom tele strácal neraz posledné zbytky hanby. Prvý raz spoznal Želku lepšie až vtedy, keď už bol riadne zasnúbený s Ruženou Senkovou. Bolo to dávno a bol koniec augusta. Chcel dokosiť lúku v Chopci, nuž sa vracať domov už celkom na mrku. Za Lieštím si pohoviel pri studničke s vajcovkou, napil sa jej do sýtosti a skrútil si aj cigaretu, lebo sa mu akosi nechcelo odchádzať. Zmrákalosť, sa, stímevalo, na okoli sa začali ozývať nočné vtáky. A odrazu sa rozchýlilo krovie oproti a z neho vyšla Želka Matlochová. Strhla sa možno iba naoko, keď ho zočila, ale hned sa usmiala a zhodila z pleca hrable vedľa jeho kosy.

— Nechal si aj pre mňa trochu? — spýta sa žartovne.

— Môžeš sa v nej okúpať!

— Studená je? — šepla spýtavo.

— Studená — prikyvol.

— To je dobre, — vzdychla si a zaťala ruky do šiat, akoby ich chcela zo seba strhnúť. — Horím od horúčosti a vo vnútri akoby mi tlela žeravina...

Len čo dopovedala, už aj sa natiahla na bruchu vedľa neho a začala hľatavo piť. Suknička sa jej vyšmykla vysoko nad kolenná a v podvečernom prítmí prudko zasvetila belobá jej mocných stehien.

— Studená je, naozaj! — prestala na chvíľu piť, odtrhla ústa od vody, usmiala sa na neho a pozrela mu oddane do očí. Potom akoby sa zahanbila, sklonila hlavu k studničke, odfúkla zľahka smietku z hladiny a opäť sa napila. Ani nevedel, ako mu ruka skľzla k jej belostnému stehnu. Želka zhikla, akoby ju bol popálil. Strhla sa a posadila. Kvočali nemo oproti sebe hodnú chvíľu, hľadeli si do očí a odrazu sa im len ruky spojili, tuho sa objali a v milostnom zakvilení spadli vedľa studničky do trávy. Trzmali sa, väčali, gúčali, krútili, vrteli a milovali tak bezhlavo, že telmi vytisli a vyčlapkali zo studničky všetku vodu. Keď sa vysilení, ale šťastní, chceli napiť, bola na dne len malá a pomútená mláčka. Bez slova vstali a pobrali sa vysmädnutí domov. Za humnami, pri prvej opustenej studni sa dosýta napili vychladnutej vody a v milostnom ošiadli zo-pakovali na zrube všetko láskanie a lúbosť. Neskôr sa stretávali čoraz menej a menej, a keď sa Martin Pichanda oženil, iba zriedkavo, ba keď sa mu narodili deti, skoro vôbec. Teraz sa v tom čiernom otvore po tolkých rokoch Želka opäť usmievala tak ako voľakeky pri studničke.

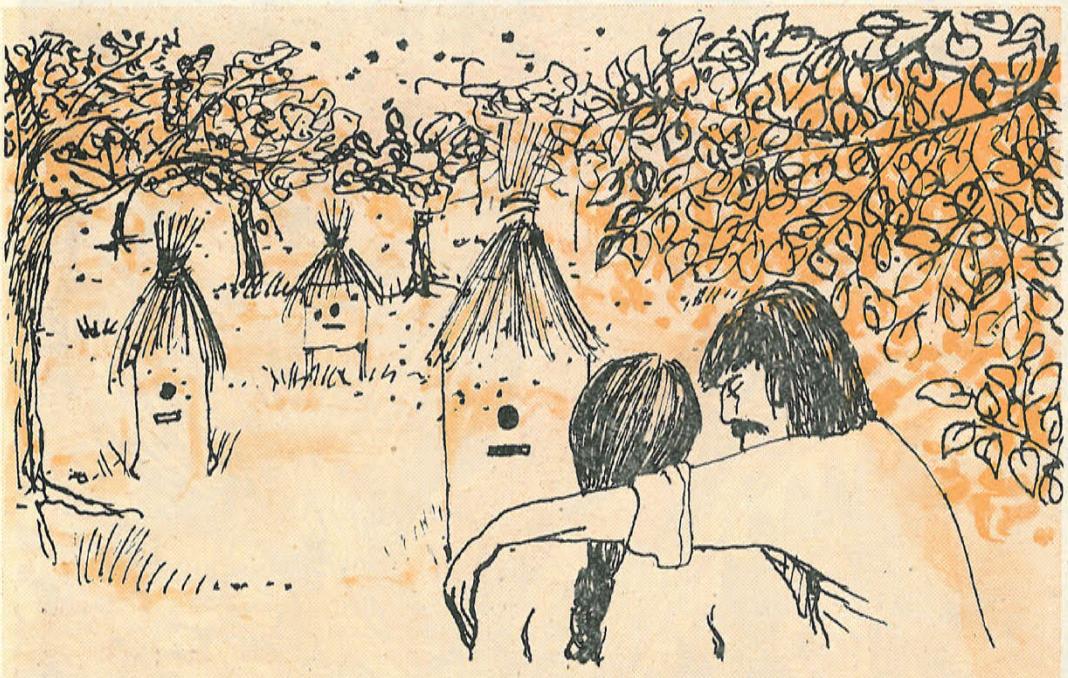
— No pod', vari sa ma bojiš?! — prihovorila sa prekvapenému Martinovi Pichandovi, keď v rozpákoch ustrnul na mieste.

— Čo tu robis? — spýtal sa nahlas, aby sa posmelil, lebo nielen čierna diera ho odpuďovala, ba mal z nej aj strach, ale aj Želka sa mu zdala akási čudná, nezvyčajná.

— Čakám ťa! — zasmiala sa Želka.

— Vari mňa?

— Teba!

Kresby: Areta Fedaková

— Ja idem do Štrby a potom do Debrecína...

— Pójdeš a zájdeš, len si musíš v karty so mnou zahrať!

— V tejto diere a v takejto tme?

— Rozsvietime v nej! — zasmiala sa Želka. — Vari len, Martin môj, neodmietneš pozvanie a splniš skromné želanie svoje starej priateľky Želky?!

Martin sa uklonil, akoby d'akoval za pozvanie a vykročil k Želke, ktorá ho ponúkala a lákala do čierneho otvoru zdvorilými pásunkami rúk. Vykročili do tmy odrazu, ale o chvíliku bliklo svetlo a nad hlavami sa im rozsvietila petrolejka. V malej a útulnej miestnosti bez okien, s neveľkým otvorením v povale stál stôl, dve stoličky a rozložitá pričená, vystlaná pestrofarebnými domácimi kobercami. Martin zhodil z plieca ruksak. Murrásky riad v ňom hlasno zaštrkotal. Želka sa zohla a spod príne vytiahla krčiažtek a dva hlinené poháriky. Z hrdla krčiažka jemne vykývala opatrnými rukami drevenú zátku a naliala do pohárikov prenikavo voňajúcej pálenky. Pozreli na seba a vypili bez slova raz, druhý i tretí raz a do štvorice zas. Iba potom zapchala Želka krčah zátkou a ukázala prstom na ruksak.

— A takto zajest sa nenájde?

Martin rozhiaľal ruksak a vyložil na stôl chlieb, slaninu, cibúľu i voňavé škvarkovníky. Z vrecka vytiahol zavierací nožik s vyrezávanými drevenými črienkami, otvoril ostrie a podal ho Želke.

— Jedz, koľko ti chuti!

— A ty?

— Iba trochu!

Sadli si za stôl oproti sebe, jedli, popijali pálenku a Martin občas pozrel otvorenom v povale na hviezdy, ktorými už bola posiatá celá obloha. Keď sa najedli a vypili prvý krčah pálenky, Želka hned vytiahla druhý. Už v nálade začali hrať v karty a hrali dlho a väšnivo, iba keď sa odrazu ozval za Martinovým chrbotom nepríjemné, vŕzgavé zvuky. Obzrel sa a so zdesením zistil, že čierny vchod za jeho chrbotom sa zmenšuje. Vyskočil a chcel vybehnuť, ale otvor už bol taký malý, že doň nestríľal ani ruku.

— Neboj sa a upokoj, — ozvala sa Žela, — to len veľryba zavrela papuľu.

— Co to táraš? — oboril sa na ňu. — Aká veľryba?

— Obyčajná veľryba! — rozosmiala sa Žela. — Si v bruchu veľryby... Skús siahnúť pozornejšie okolo seba!

neopijem sa, s ľahkými ženami sa nespustím a nikomu nič nepožičiam. A doma, ech, doma si kúpim ovca a barana. O rok budeme mať tri ovce a barana, potom šesť, deväť a o desať rokov celý kŕdel. Predám kŕdlik, kúpim ďalší kúsok poľa... Bol by takto náš Martinko ešte dlho mudroval, keby ho nebolo čosi riadne drglo, že sa div neprekotil zo stoličky. A so Želkou sa diaľo to isté. Akási neznáma sila, sprevádzaná hukotom a šuméním, drmala veľrybou, hádzala ju sem i ta, až veľryba tažko a bolesne zastonala.

— Co sa to len robí? Súdny deň? — vykrikoval Martin a v pomykove si ľahol na rybiu podlahu, lebo tam ním mykalo najmenej. Želka si príťahla k nemu, pritisla sa bohom o jeho bok, rukou tuho stisla jeho ruku.

— Snehy v Tatrách sa roztopili, — kričala mu Želka do ucha, — privály vody strhli veľrybu a my sa plavíme po Hybici do Váhu a z Váhu do Dunaja a z Dunaja do mora!

— Juj, to nie! — zakvili Martin a Želka mu rukou zakryla ústa. Zahryzol sa jej do prstov, a keď zuby povolili, hned ho ruka milo pohladkala po tvári. Ani nezbadal, keď sa v tom hurhají a zmätku začali objímať a bozkávať. Stískali sa a milovali, až nakoniec zaspali. A keď sa prebudiili, všade bol pokoj a ticho. Veľryba sa nehýbala, petrolejka nad hlavami svietila bez blikania. Zviechali sa z mäkkej rybej podlahy, zaledli si, vypili po pohári pálenky a opäť sa pustili do kariet. Hrali najviac hodinu, keď sa zvonku ozvala ľudská vrava, krik a vresk detí. Potešilo ich, keď počuli, ako chlapí znášajú k veľrybe pily a sekery. A keď ľudia začali veľrybu sekáť a píliť, Martin a Želka dôstojne zotrvavali na svojich miestach, nenútene hrali karty a pomaly dojedali posledné zvyšky škvarkovníkov. Odrazu len chlapí vyvalili celý bok veľryby a do veľrybieho brucha vhuplo silné ranné svetlo. Petrolejka v jeho záplave zanikla. Svetlo vhuplo do veľryby, ale chlapí, čo to spôsobili, zostali stáť v nemom údive vonku. Martin sa obzrel a div mu nevyrazilo dych. Cez rozorvaný otvor vo veľrybom boku videl pred sebou svojich kamarátov Nadera, Gunára, Dulu a Cypricha. A za nimi židovského krémára Gerscha, evanjelického farára Kreptúcha, katolického farára Domance, ostatných chlapov, ženy a detí, medzi nimi aj svoje deti, a bohuprisahám, svoju ženu Ruženu. Keď vyhádzal otvorenom z veľryby, veru sa mu podlomili nohy a nerozohodne zastal. Ružena sa vrhla k nemu najprv s roztvorenými rukami, ale keď nazrela dovnútra veľryby a uvidela tam podpitú Želku a všetko ostatné, prudko ruky spustila, priskočila k Martinovi, zazrela na neho, vytala mu riadne zauchu a zúrivo na neho zrúkla.

— Tak toto je ten tvoj Debrecín?!

Najstarší Martinov syn Samo dobehol posledný a prekvapený sa spýtal detí:

— Co sa to tu robí?

— Narodil sa ti otec! — povedali deti.

Samovi súrodenci Kristína a Valent sa rozplakali, ale ľudia okolo začali na seba žmurnať, dusiť sa oďmiechu a nakoniec sa všetci rozrehotali. Pri smiechu a rehote sa činila hlavné Ružena. Dobre zbilá Martina a ten sa, na očiach celej obce, nebránil, dosýta vykmásala za vlasys podnápitú Želku a poriadne ju vybuchnátovala. Čím viacej sa Ružena činila, tým väčší smiech sa dvhal okolo. Martin akoby si iba teraz uvedomil, že ich rozvodnená rieka vyhodila priamo na námestie v Hybiciach. Potajomky si poobzeral aj veľrybu. Medzitým smiech opadol, Ružena ustala a Martin sa začal vítať s deťmi, kamarátmi a ostatnými občanmi. Otázkam nebolo konca-kraja. Aby chlapom na voľnom priestranstve neuniklo ani slova, všetci sa vziahli do krímy ku Gerschovi. Krémár dnes hostil sice lacnou pálenkou, ale zadarmo. Chlapí sa zhľkli okolo Martina, a ten začal rozprávať, ako sa vybral pešo do Štrby ku kamarátovi, ale na lúkach ho prekvapili hriby a začalo ho fahať do údolia, a tam...

Silno buchli dvere.

Martin prestal rozprávať a zodvihol hlavu. Vo dverách stála Ružena s deťmi a skoro septom, no o to prísnejsie, rieka:

— Domov!

Martin vstal a chlapi ho začali zdržiavať.

— Nabudúce, nabudúce! — sluboval.

Odišiel a doma sa po dlhom prosení s Ruženou zmieril. Ba nakoec bola aj rada, lebo keď Martin rozpopredal polovičku rybieho mäsa, čo sa mu z veľryby ušlo, zaplatili všetky trovy a dlhy v obchode i v krčme a kúpili si barana... V tom veľrybom bruchu muselo však byť zima, lebo Martin dostal poriadnu nádchu a celý týždeň kýchal a kýchal. Sople ho išli zadusí a valili sa mu z nosa tak, akoby ho chceli potrestať...

Kýchlo sa mu aj teraz. A ešte raz.

Zobudil sa.

Sadol si a počul, ako mládenci Samo a Valent ešte vždy pilia drevo. Vstal, napil sa letnej vody a pozrel na synov, ktorí sa zvrtili pri robote. V hlate mu zatrešalo a cítil, ako mu krv búší do spánkov.

— Ryby, ryby, samé ryby, — hundral si. — Doparoma s rybami, aby ich čert požral všetky aj s kostami... Abi ich parom skáral! Abi ich parom skáral! Abi ich chytlianka morová poznácia! A možno je to naozaj zlé znamenie! Keď sa človeku sníva s vodom a s rybami, iste ho stretnie nejaká hanba so ženami. Žeby Ružena čakala dieťa? Alebo Žela povije odo mňa nemluvňa?! Bodaj parantalo všetky ryby, badaj im zdreveneli všetky plutvy, bodaj im, aby im voda smrdeľa!

Martin Pichanda sa zviechal, učesal v zrkadle a na hlavu si nastokol klobúk. Opatrne vyšiel z domu. Pokúšal sa vytratiť z dvora tak nenápadne, aby ho synovia nezbadali. Už-už sa mu to podarilo, keď ho dobehol Valentov hlas.

— Otec, a kdeže ideš?

— Dohán mi vyšiel! — prehodil ponad plece a zastal.

— Naozaj chceš, aby sme nešli večer na muziku?

— Pôjdete, pôjdete, — usmial sa. — Do večera drevo pohodlne spracete. A keď sa vrátim, pomôžem vám, — doložil slubne. — Nuž a keby ste v najhoršom drevo sprataj nestihli, musíte sa pousilovať na druhý týždeň, — pripustil zmierivo. Mládenci pozreli prekvapene na seba a nestačili mu ani odpovedať, lebo tak rýchlo zmizol.

Zelua Matlochovú našiel na záhrade. Oprel sa o plot, sotí si klobúk do tyla a okľukou sa jej príhovoril.

— Žela, priateľka moja, a si ty v poriadku?

Zodvihla hlavu od kvetov, začudované na neho pozrela a nakoniec sa vystrela. Podíšla k nemu na dva kroky a zastala. Celého si ho obzrela.

— Ty si pil! — oborila sa na neho. — Co robíš zlosť a prieky dobrým ľuďom...

— Aleba! — zaprotestoval s rozpačitým úsmevom. — Len sa fa pýtam, či si celkom v poriadku??

— Prečo by som nebola? — čudovala sa Želka a samu seba si skúmavo prezrela.

— Nuž reku, nehnevaj sa na to, čo ti poviem, — začal okolkovať, — len by som chcel vedieť, Želka moja, či si nie v tom, no, parom aby to vzal, požehnanom stave...

— Ja?! — zhíkla prekvapene Žela a puštala na zem kvet.

— Vieš, celkom sa mi zdalo, že som ťa prespal! — vyrapotal Martin už bez ostyku.

— Juj, ty somár starý, brveník, olameník — vyrútila sa na neho hned', ako sa spomäala. — Ty hnušník a smilník, ved' si ty už roky u mňa neboli! Rozum si ti múti, alebo si ho načisto potratil? Ty, ty, ty, ty geograf! Hlupák! Geografia ti horí! A už sa mi aj prac z očí! Už aj!

— Aj sa ti, ty hlupaňa, ty mrícha! A do smrti na teba nepozriem!

Skrútil sa a cívol, lebo musel. Žela začala do neho hádzať prst, lebo nič ľahšie nemala poruke. Srdila sa a hnevala. Nakoniec bol rád, keď sa stratil medzi domami. Bolo mu smutno na duši, akoby bol zažil veľké

sklamanie. Doma sa utiahol do svojho kútika, medzi geografické knihy a mapy, tlačené slovensky, česky, maďarsky, nemecky, poľsky, rusky... Začal sa v nich prehrňať a odrazu mu prišlo tak ľuto, že mu slzy vyhľkli. Hlasno si zavzdychal.

— Ach, Madagaskar, Zanzibar! Zem moja, aká si len milá...! A ty, geografia moja, teba už z rúk nepustím, len ty si mi ostala verná! Teba pochovajú so mnou! Ech, Cejlón, Jáva, Austrália!

Pre miestny hasičský zbor bolo potešením usporiadat aspoň raz do roka, obyčajne na Petra-Pavla, široko ďaleko známu a hojne navštevovanú hasičskú zábavu. Ani toto osiemsto deväťdesiateho prvého roku nebolo žiadnej príčiny upustiť od milého zvyku. Uniformovaní hasiči zdobili už od obeda u Gerscha najväčšiu miestnosť, v ktorej mohlo odrazu tančovať najmenej sto párov, a okrem toho sa ďalších sto ľudi mohlo prizerať, popriade aj tridsať popiať pri šenkovi. Hybania akoby už boli dávno vedeli, hned' ako začali stavať tento zájazdný hostinec, ktorý dočasne prenajali Gerschovi, že sa bude musieť v ňom neraz zmestíť skoro celá obec. Preto okrem bytu pre krémára a nevyhnutného priestranného šenku postavili hostinec aj s rozľahlou miestnosťou na celoobecné schôdze, tančovačky a zábavy a s ďalšími dvoma menšími miestnosťami, v ktorých sa konali schôdze rôznych spolkov alebo len separátne posedenia. V sklepených priestoroch pod strechou mohli prenocovať náhodní chodci, tuláci, furmani či obchodníci.

Krémár Gersch nakukoval neustále do najväčšej miestnosti a jeho dobrá, ale neobvyčajne šporovlivá židovská duša sa niekoľkokrát premohla, roztvorila, akoby pukla dobrotu a dopriala poriadok robiacim hasičom po riadnom poháriku pálenky.

— Len opatrne, priatelia, opatrne — naliehal na veselých hasičov, — aby ste obloky nepobili!

— Nebojte sa, pán Gersch, — zarúčil sa mladý Nader, — ja sám na všetko dohliadnem!

Krémár na neho skúmavo pozrel. Áno, mladý Nader by bol veľmi rád na všetko dohliadol, ale možno najradšej na mladšiu, neobvyčajne krásnu Gerschovu dcérku Martu. A možno by Marta aj pristala, lebo vždy, keď sa náhodou stretli, zastali aj uprostred dňa a uprostred cesty, a dívali sa na seba a nemohli zo seba oči spustiť. Párkrát sa ľahko dotkli prstami, párkrát sa pohladkali po tvárách, raz sa im pošťastilo nakrátko pobožkať, ale nič viac. Inokedy si šepkali v kratučkom objati:

— Cheel by som byť židom, — hovoril Jozef Nader. — Ach, ako by som len choél byť židom, Marta moja!

Kfčovito ho objala.

— Cheela by som byť kresťankou, — šepkala mu na hrudi. — Ach, ako by som len cheela byť kresťankou, milý!

Triaslo ich od vzrušenia ešte dlho potom, keď sa pustili. Jozef Nader nevydržal a vtrhol za krémárom Gerschom do pivnice.

— Pán Gersch, ja milujem vašu Martu, — hovoril mu nalichavo. — Prestúpim na židovskú vieriú, talmud sa naučím naspamäť, hebrejsky sa naučím, jiddiš sa naučím...

Krémár Gersch pozrel na neho s údivom.

— Jozef, Jozef! — pokrútil začudované hlavou. — Nevieš, čo hovoríš! Len ty zostaň kresťanom, keď si sa ním narodil. Co by mi urobil tvor otec, keby si prestúpil na židovskú vieriú? Co by urobil tebe? Nezastrelil by nás?

Jozef odišiel smutný.

Starý Gersch a starý Nader sa potom niekoľkokrát stretli a potajomky sa zhovárali ako rodni bratia. Radili sa, ako tých dvoch mladých odtrhnúť od seba, premýšľali o tom, za akého a ktorého žida čím skôr vydať krásnu Martu a s akou a ktorou kresťankou čím skôr oženíť mladého Jozefa Nadera. Ale Marta i Jozef sa načisto odmietli podriadiť, vzopreli sa a vzpierali vytrvale deň čo deň. Keď sa mladý Jozef Nader ozval a povedal, že na

všetko dohliadne, starý Gersch mu sice veril, ale iba skúmavo na neho pozrel, potom odrazu posmutnel a bez slova sa vytratil. Vošiel do bytu zamyslený, ale akoby pri žene a deťoch odrazu na všetko zabudol. Potešilo ho, že sú opäť všetci spolu. Zavolal už dávnejšie domov obidvoch synov, Pavla a Daniela, aj staršiu dcérku Máriu z ďalekého sveta, aby jemu, matke i sestre Marte práve v tento a taký deň pomohli pri obsluhe. Chcel osloviť ženu i deti, chcel im poradiť, ale ako videl, nebolo treba, lebo za roky si všetci zvykli na svoje povinnosti. Žena varila, dievčatá umývali poháriky, mládenci prelievali pálenku do fliaš. Keď však pozrel na dcérku Martu, od ľutosti mu stislo srdece, lebo cítil, že ona jediná by vedela a mohla zanechať a opustiť viera otcov. Pristúpil k nej potichu a vľúdne sa jej dotkol pleca. Obrátila k nemu svoju krásnu tvár a v jeho očiach zbadala slzy.

— Prečo pláčeš? — spýtala sa Marta.

— Budem sa musieť s tebou rozlúčiť! — povedal Gersch.

— So mnou, otec?

— Odídeš so sestrou do Žiliny k môjmu bratovi. Nerád, ale musím fa poslat. Roky ti pribúdajú, čoskoro sa budeš iste chcieť aj vyučovať a dovtý a dovtý sa musíš všeličo naučiť. V Žiline je škola pre mladé dievčatá, už som bratovi aj peniaze poslal...

— Kedy tam budem musieť...? — vyhľkla z nej otázka.

— Keď sa leto skončí...

— A na dlho?

— Rok, dva... Neviem!

— Otec!

Pritúnila sa k nemu a teraz mala ona slzy v očiach.

— Neboj sa! — šepol jej do ucha. — Este budeš rada!

Gersch hladkal dcérku po vlhkom lici, ale ona sa iba trpko usmiala. Chcel a bol by jej povedal aj dve-tri povzbudivé slová, ale vtedy sa na dvore ozvala cigánska muzika. Krémár sa vychytal von a ledva sa predral pomedzi detí k muzikantom. Cigáni, keď zbadali krémára, prestali hrať a všetci piati sa začali naširoko usmievať.

— Dobrý deň, pán Gersch! Prišli sme, keď ste nám ráčili odkázať! — ozval sa primáš Dežko Mrenky od Brezna a jeho kumpáni sa úctivo uklonili.

— Vitajte, keď ste prišli! — privítal ich Gersch.

— A viem, že ste vyhľadli!

— Ej, vyhľadli! A ako vyhľadli! — chytil sa za brcho primáš.

— Na Boci sme sa vydali napili a predtým sme tiež nič nejedli.

— Ale jedlo i pijatiku vám strhnet z peňazi!

— Pán Gersch, — ozval sa opäť primáš.

A ved sme ešte ani nedojednali!

— Akoby nie! — usmial sa Gersch a pohrozil primášovi.

— Platíme tak, ako sme sa zjednali aj vlni, či predvlni.

— Nič nepridáte? — opäťil primáš Mrenky.

— Piatí sme a od vlni nám všetkým spolu desať detí pribudlo. Jesť sa žiada a peňazi nien. Hľadame nechcete, pán krémár, aby sme kradli?

— Co to táraš? — čudoval sa Gersch.

— Desať detí vám pribudlo? A to máte vari po dve, po tri ženy??

— Kdeže, pán Gersch, dala by mi moja Erika, — zasmial sa primáš. — Každému ženai porodila dvojčatá! Tak je to!

— Ej, ale ma chceš oklamat!

— Bohuprisahám, že nie! — zaprisahal sa a prekrižoval primáš.

— Naozaj nie? — usmial sa Gersch a neveriacky krútil hlavou.

— Nech sa prepadneme, nech nám pľúca vyschnú, nech nám husle popukajú, — dušili sa, križovali a predbiehali v presvedčovaní všetci piati.

— No dobre! — kývol konečne krémár rukou. — Stravu vám dám zadarmo, ale ani groš nepridám!

Cigáni sa uklonili a namiesto toho, aby sa začali smeriť, očividne zvážneli. Len očkem kukli na seba a začali hrať. Ticho a clivo. Krémár im kývol a oni ho nasledovali. Kráčali a hrali, až muziku zhľtila krémá.

Ako ľudia premohli psotu

Kedysi všelijaké potvory chodievali pomedzi Ľudí a veľmi ich sužovali, keď zistili, že sa nevedia brániť. Aj psota v starých dodriapaných satách ako vandrovníčka zavše prešla z dediny do dediny. A beda bolo tomu domu, kde sa usadila! Nasluktu sa zahniezdila do všetkých štyroch kútov a hovela si v nich, akoby bola gazzinou.

Raz táto pliaga pririedila aj do Krakovian pri Piešťanoch. A len čo prišla na kraj dediny, už od prvého domu siedala, či ju dakte nezavolajú. Ale horkýže! Nikto o ňu nesláhal, nebolo toho, čo by sa jej bol prihovoril, a to ju strašne napálilo. Srdla sa uprostred cesty, zatinala pásť, až napokon napajedene zasyčala:

„Pôjdem ta, kde sama budem chcieť!“ Aj tak hned urobila, lenže si nevybrala hocikoho. K najstatočnejšiemu človekovi sa zrazu vovalila. Poctivý kováč, čo každú vec robil, ako sa patri, ten jej padol do oka. Psota nasačaj prekročila prah jeho výnue a odvtedy sa kováčovi celkom prestalo darit. Groš sa za nič na svete nemohol udržať v jeho dome, i škody pribúdalo zo dňa na deň. Najhoršie bolo, že aj choroby začali gniavit kdekoľvek v rodine. Kováč sa však čoskoro dovtípil, kto mu vodu múti v dome.

„Viem, prečo sa mi zle vodí... Psota sa mi vovliekla do domu a teraz ma chce hrdusiť.“ Tak sa komusi žaloval. Potom však zaťal zuby a sám seba posmelloval: „Lenže to sa ešte uvidí, kto z nás bude šikovnejší!“ Kováč sa rozhodol, že psotu musí čo najskôr vypískať z domu, kým ho načisto neprivedie na mizinu. Preto sa kdekoľvek vypočítal, čo robiť. Ľudia mu každejto odporúčali. Najlepšie mu však poradil jeden starec.

„Psoty sa zbaviš, keď budeš od rána do noci tak kladivom tŕci po nákove, aby to čo najdalej všetci začuli. Ale od roboty neodbieňaj, neustále tŕci! Tá pliaga to nevydrží pocúvať. Uviďíš, že radšej pret odide, ako by jej malo v ušiach zaťahnúť.“

A veru mu starec dobre poradil. Keď kováč po celej dni neprestajne udieral kladivom po horúcom železe psotu z toho začali boľiť uši. Nemohla urobiť inšiu, ako sa pobrat z kováčovo pribytku a nrádat si miesto inde.

Dlhá sa však neustávala s hľadaním, lebo začula také zvuky, čo ju veľmi vabili. Psota odjakživa rada vhusila aj do takeho domu, kde pri jednej lyžicami kleplali po tanieroch alebo nožmi a vidličkami štrngali. Nuž keď sa jej odkiaľsi z prostriedku dediny doniesol do uši takýto hrkot, srdce jej podskočilo od radosť a hned aj zvýskala:

„Tam sa teraz usalaším!“

Pri obede vtedy štrngali lyžicami u Hrčkov. Psota sa k nim ešte razom rozbehla.

Chudáci Hrčkovci chytrivo vybadali, aká pliaga sa im vysliekla do domu. Od toho dňa sa im v gázdrovstve naskrás nedarilo. Najprv im ľadovec stíhok všetko obilie a potom im začal z ničoho nič hymút statok. A v tom neštasti im nevedel nikto pomôcť, darmo sa chodili žalovať po celej dedine.

„Psota máme v dome... Ak sa jej nezbavíme, istotne prideme o všetko. Drží sa nás zubami-nehčiam, prilepila sa na nás dom, teraz len tak ľahko neodide. Poraďte nám, čo by sme mali robiť, aby sme neprišli celkom na mizinu!“ Vtedy im jedna žena poviedala:

„Oj, tej prejdete cez rozum, keď sa proti nej všetci do jedného vzoprieť. Ale pasovať sa s ňou môžete začať iba na Štredý večer. Vtedy nech každý jeden sehná metlu do hrsti a vymetaje kúty! Nesmie v nich ostat ani simečku. Potom zapálte na stromčeku sviečky a poberte si zvonec. Každý musí zvoníť z celej sily a chodiť pri tom z izby do izby. Psota sa naisto pohnie, z vášho domu. A keby sa neboľaj presa len ohcera vrátiť nazad, vždy len každý kút v pitvore i v izbách povymetať a potom nech si každý vezme do ruky zvonec. Keď budete naraz nimi lemoziť, nebude mať chut' vracať sa späť.“

Hrčkovci ešte ani jeden rok Vianoce tak túžobne neočakávali ako vtedy, keď malí psotu v dome. A keď nakoniec prišiel Štredý večer, ktorí mal v dome ruky, každý sa chytil metly. A zameatal niečo po izbách, ale aj v komore a v pitvore. Ešte aj holohumnicu tak vycistili ako ešte nikdy. A hned na to vyzváhali zvonečmi, jednostaj nimi hrmotali po izbách, po dvore, že ich počuli všetci, čo bývali v tej istej ulici.

Keď Hrčkovci robotu skontili, veľmi sa im uľavilo na srdci. Všetci sa zaraz cítili spokojnejší, i s väčšou chuťou jedli. A jeden z domácich sa vtedy aj zastrájal:

„Nech sa len opováži nazrieť k nám metlu na nej dolámen!“

Od toho Štredého večera bola u Hrčkov v celom dome taká čistota, že ju nasluktu zočil každý, čo prekročil prah ich domu. Aj sa im celkom inakšie vodilo. Statok mali ako najlepší gázdovia v dedine a peniaze sa im tiež čoraz viac sypali pomedzi prsty. Ani na drobu sa už škoda nehrnula, preto časom skoro celkom zabudli, že sa kedysi pod ich strechou zahniezdila psota. Iba starý Hrčka zavše pripominal detom, aby sa pred ňou mali na pozore. Aj to im pripomenal, aby všetky izby v čistote držali, lebo tej sa vraj psota najviac bojí...

Prevzaté z knihy Jánosíkova studnička, Východoslovenské vydavateľstvo, Košice 1980

AUGUST H. ŠKULTÉTY

ŠUHAJ SLOVÁK

Hej, bystrý a smelý Šuhaju, Šuhaju, povedz nám, kto si ty, ako ťa volajú?

Ja som Šuhaj Slovák!
V Tatrách mi deň svitol,
raj mojej mladosti
na Považi skvitol.

Zo slovenských predkov
otec môj, mať moja,
na zdravom korení
od pamäti stója.

Bratov a rodákov
mám dobrých Slovákov,
sestry a vlastenky
mám švárne Slovenky.

Ostatná rodina
po svete širokom:
bratov mám, kamkolvek
hodim bystrým okom.

Šuhaj som a časom
vyrastie chlapina,
že sa nezahanbi
tá moja rodina.

VESELO SO ŽIVOTOM

— Ferko, prečo si v domácej úlohe napišal meno svojej sestričky malým písmenom?

— Lebo je ešte malá.

* * *
— Marienka ukazovala spolužiacke fotografiu ich domčeka a celej rodiny.

— Ale ved' ty tu vôbec nie si!
— Akože nie! Som! Stojím za domom.

CHCÚ SI PÍSAŤ

JANA KICNEROVÁ (14) — zaujíma sa o fotografie a lyžovanie a zbiera gramofplatné. Adresa: 285 33 Cirkvice 93, ČSSR.

EVA BARTOSOVÁ (14) — páčia sa jej skupina ELO a TEENS, zbiera obaly zo žuvačiek. Adresa: Hluboká cesta 101, 286 01 Čáslav, ČSSR.

MARTIN VRABLIC (16) — zaujíma sa o turistiku, zbiera plagáty spevákov a skupín. Adresa: Sobotište 482, 906 05 okr. Senica, ČSSR.

JOZEF MANDELA (17) — zbiera fotografie futbalových klubov (zahraničných) a osobných áut. Adresa: Remetské Hámre 122, 072 041 okr. Michalovce, ČSSR.

VIKTÓRIA SKALOVÁ (16) — šport, turistika, cestovanie, zbiera obrúsky. Adresa: 908 41. Šaštín-Stráže, Hviezdoslavova 12, ČSSR.

JÁN MIŠČIČHA (15) — hudba, zbiera staré mince. Adresa: 076 62 Parchovany 283, okr. Trebišov, ČSSR.

Hodonina, Anton Vavrošek a Mária Galovičová z Kacviny a Miroslav Kurnát z Novej Belej.

MÁRIA HAŠTOVÁ

SEDMOKRÁSKA

Ušila si sedmokráska
peknú bielu sukničku,
vyprala ju, vybielila,
naškrobila celučku.

MÁRIA
RAZÚSOVÁ-MARTÁKOVÁ

O PRSTENČEKY

Sedia si dievčatá na pažiti — ruky zložené v lone. Milka žmúri za stromom. Marka stojí pred dievčatami, v rukách drží skrytý prstenček. Prejde každej cez spojené ruky, niekde sa pristaví dlhšie, akoby tam púsfala prstenček do dlani, no to iba očistom. Prstenček musí dať, aby nikto nezbadal.

Ked' je hotová, zavolá:
Cigánka-gánka,
pod sem, volám fa!

ČLOVEK A OSOL

Kedysi dávno človek putoval krajinou, uťahaný, unavený a stretol zvera, chlpateho, celého sivého, od poníka väčšieho, od koňa menšieho.

Zvera sice nepoznal, ale prehodil svoju batožinu cez jeho chrbát...

— Nepoznáš oslov? — robil si reklamu nepárnokopytník.

Clovek sa nechcel dať zahanbiť, nuž povedal: — Poznám, pravdaže poznám! A kedže veľmi nevládal, sadol si na zviera a pohnal ho do kroku...

— Čo to má znamenať, čo somu robiš?! — protestoval somár.

Kúpila si zlaté nite
od slniečka na trhu,
vyšila ju dookola —
to je krásna, ihu-ihú...

Ked' sa do nej vystrojila,
pekná bola, usmiali,
a len sa tak ligotala
celá ako zo zlata.

Každému sa sedmokráska
v novej sukni lúbila —
Evička si zo sedmokrás
pekný venček uvila.

Milka vyjde spoza stromu. Tak isto zloženými prstami sa radradom dotýka spojených rúk a hovorí:

Hádala by, hádala,
u koho by zbadala —
u Marasa, u Karasa,
daj mi moje zlaté prasa!

Povedačku si Milka zadeli tak, aby jej slová „zlaté prasa“ vyšli práve tam, kde myslí majst prsteň. Ak prstenček nájdzie nájazd, ona bude dávať, a tá, u ktorej sa našiel, ide za strom.

Tak hra pokračuje ďalej. Na miesto prstenčeka sa môže dávať hocjaká iná maličkosť.

— Ved' si osol, sám si sa vyhvaľoval, nuž ma nes!

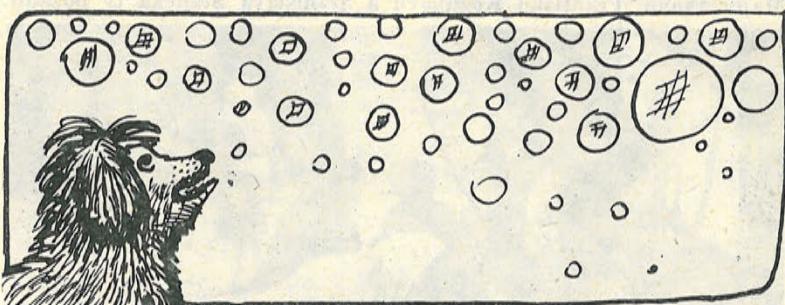
A. NAGY-SÁROVSKÝ

Na prázdninách

JOSEF ČAPEK

O PEJSKOVI A KOČIČCE, JAK SI MYLI PODLAHU

To bylo tenkrát, když pejsek a kočička ještě spolu hospodařili; měli u lesa svůj malý domeček a tam spolu bydleli a chtěli všechno dělat tak, jak to dělají velcí lidé. Ale oni to vždycky tak neuměli, protože mají malé a nešikovné tlapičky a na těch tlapičkách nemají prsty, jako má člověk, jenom takové malé polštářky a drápky. A tak nemohli dělat všechno tak, jak to dělají lidé, a do školy nechodili, protože škola není pro zvířátká, ba ne, to ne! Co myslíte? ta jejen pro děti!

A tak to u nich v tom jejich bytě vypadalo všelijak. Něco udělali dobré a něco zas ne, a tak tam mívali někdy ve dne také nepořádek. A tak jednoho dne viděli, že mají ve svém domečku tuze špinavou podlahu.

„Poslouchej, pejsku,“ povídala kočička, „máme tu nějak špinavou podlahu.“ — „Taky se mně zdá, že už je nějak moc špinavá,“ povídala pejsek, „jenom se koukní, jak mám od té špinavé podlahy umazané tlapky.“ — „Tuže špinavé je máš,“ povídala kočička, „fuj, to je hanba! Musíme tu podlahu umýt. To přece lidé nemají takovou špinavou podlahu. Ti ji někdy myjí.“

„Dobrá,“ řekl na to pejsek, „ale jak to uděláme?“ — „To je přece lehké,“ řekla kočička. „Ty jdi pro vodu a já obstarám to ostatní.“ Pejsek šel s hrncem pro vodu a kočička vytáhla ze svého kufříku kus mýdla a položila to mýdlo na stůl. Pak šla pro něco

do komory; měla tam asi schovaný kousek uzené myší. Zatím přišel pejsek s vodou a viděl něco ležet na stole. Rozbalil to a bylo to nějaké růžové. „Aha, to bude něco dobrého,“ povídá si pejsek, a jak měl na to chuť, tak si celý ten kus strčil do huby a začal kousat.

Ale chutnalo to nějak nedobře. Zatím přišla kočička a slyší, že pejsek nějak divně prská. Podívá se na něj a vidí, že pejsek má plnou hubu pěny a z očí mu tekly slzy. „I pro pána!“ křičela kočička, „co se to, pejsku, s tebou děje? Vždyť ty jsi nějak nemocný! Vždyť ti kape z huby pěna! Co to s tebou je?“ „Ale,“ povídá pejsek, „našel jsem, že je to nějaký sýr nebo nějaké cukroví, tak jsem to snedl. Ale ono to strašně štípe a dělá se mně z toho v hubě pěna.“

„Ty jsi ale hloupý,“ zlobila se kočička, „vždyť to bylo mýdlo! A mýdlo je přece k mytí, a ne k jidlu.“ „Aha,“ řekl pejsek, „proto to tak štípal. Au, au, to to štípe, to to štípe!“ „Napij se hodně vody,“ poradila mu kočička, „potom to přestane štípat.“ Pejsek se napil, až všechnu vodu vypil. I štípat to přestalo, ale pěny bylo moc. Tak si šel utřít čumák o trávu a pak musel jít znova pro vodu, protože všechnu vypil a už žádnou neměl. Kočička měla jednu kourunu a šla kupit nové mýdlo.

(POKRAČOVÁNÍ V PŘÍSTÍM
CÍSLE)

MILÉ DETI! Už sú tu prázdniny. Celý školský rok ste pracovali a teraz sa tešíte zaslúženému odpočinku. Pre spríjemnenie uverejňujeme tieto obrázky, ktoré pekne vymaľujte a pošlite do redakcie. Najkrajšie vymaľované obrázky odmeníme peknými knihami. Želáme vám krásne počasie cez prázdniny a dobrú zábavu.

Svojpomocné verejnoprospešné práce sa dnes na dedine netešia veľkej príazni, avšak spoločenská iniciatíva je ešte stále cenným prínosom pre rozvoj obce a skrášlenie jej okolia. Uvedomili si to aj občania Nižných Lapšov a zaviazali sa spoločenský odpracovať po dva dni pre skrášlenie svojej obce. Počas mojej návštavy na Spiši som zastihol Nižnolapšančanov pri zavádzaní povrchovej kanalizácie (odtokové stoky). Nielen ochotne pracovali, ale aj potrebné betonové súčasti prepravili vlastnými dopravnými prostriedkami z Nedece. Pri pripravných zemných práciach som zachytil Máriu Majerčákovú, Františku Kozubovú a Stanislava Staneku (v pozadi).

NIŽNÉ LAPŠE

5. júna t.r. sa v Nižných Lapšoch konala výročná volebná schôdza miestnej skupiny KSCaS. Zúčastnili sa jej tajomník obvodného výboru na Spiši a člen ÚV kr. Ján Lukáš a kultúrna inštruktorka ÚV kr. Anna Krištofeková.

Volebnú schôuzu otvoril predsedu miestnej skupiny kr. Jozef Kravontka, ktorý zároveň informoval prítomných krajanov o činnosti MS za uplynulé volebné obdobie. Práca výboru MS bola zameraná na posilnenie a upevnenie členských radov v obci. Ale pre rôzne, často objektívne príčiny, nie vždy sa to darilo, a v dôsledku znemožnilo miestnej skupine vyvíjať širšiu pôsobnosť. Kultúrny život členov miestnej skupiny sa sústredoval na činnosť klubovne, ktorá však pre nie najvhodnejšiu miestnosť a nedostatočné vybavenie nesplnila očakávania a požiadavky krajanov.

Hlavnou otázkou krajanských diskusie bol problém týkajúci sa zavedenia vyučovania slovenského jazyka v tamojšej základnej škole. Nižnolapšanskí krajania si uvedomujú potrebu vyučovania a kultivovania materinského jazyka a preto zdôrazňovali, že treba urobiť všetko, aby v novom školskom roku sa v tamojšej základnej škole začal po dlhorčnej prestávke opäť vyučovať slovenský jazyk. Táto otázka by mala byť prvoradou pre novozvolený výbor MS, ale musia v tom pomôcť všetci krajania.

Krajania v diskusii zdôrazňovali, že klubovňa miestnej skupiny musí plniť úlohu skutočného krajanského strediska, kde sa budú môcť krajania zišťať, porozprávať sa a prečítať si slovenskú tlač. V záujme zlepšenia jej práce treba ju nielen presiahovať

na nové miesto, ale aj patrieť vybaviť a sprístupniť vo večerných hodinách, najmä počas zimného obdobia.

Veľkým nedostatom v práci miestnej skupiny bol príležitosťný kontakt s mládežou, a predsa budúcnosť krajanského života je v rukách mladých. Mladym ľuďom treba venovať väčšiu pozornosť, príťažovať a angažovať ich do kultúrnej a organizačnej činnosti miestnej skupiny.

V diskusii sa tiež hovorilo o predplácaní krajanského časopisu Život. Treba sa usilovať, aby Život bol v každej krajanskej rodine.

Nižnolapšanskí krajania sa na schôdzi obrátili so žiadosťou na Spoločnosť, aby im pomohla vybaviť vlastnictvo obecného pozemku, o čo sa už dlhé roky bezúspešne usilujú.

Po voľbách nového výboru miestnej skupiny, revíznej komisií, delegátov na valné zhromaždenie obvodu a zjazd Spoločnosti a dopisovateľov Života si nižnolapšanskí krajania stanovili úlohy pre najbližšie obdobie.

V prvom rade by chceli podniknúť kroky, aby od budúceho školského roka sa v tamojšej škole začal učiť slovenský jazyk.

Zaviazali sa tiež rozšíriť členskú základňu miestnej skupiny a oživiť jej činnosť. Budú sa tiež snažiť o zvýšenie počtu predplatiteľov časopisu Život. Splnenie týchto úloh, aj keď nenáročných, akistie upevniť postavenie miestnej skupiny v obci a v budúcnosti umožní širšiu a aktívnejšiu činnosť.

ZELOV

Dne 8. června t.r. skončil v Zelově tretí rok kursů češtiny. Tři roky vedla kurzy výborná učitelka paní Marta Sojková, kte-

Vo výkope pracovali: Tadeáš Kovalčík, Vojtech Ščechovič, Jozef Glogda, Žofia Hatalová a Stanislav Novák. Práce usmerňoval a viedol riaditár Peter Novobilský (druhý sprava). (Foto: DS)

rá každou první stredú v mesiaci príjazdila do našej klubovny učit krajany správne výslovnosti a pravopisu jazyka našich českých predků. Paní Sojková vedla dve skupiny: děti a dospělé. O tom, kolik se naučily, se budou děti moci priesvetiť v praktické zkouške. Niekteré z nich totiž pojedou na letný tábor do Československa. Dospělí si své znalosti jazyka prověří ve stycích s příbuznými a známými z ČSSR. Srdečné děkujeme paní Sojkové za všechno, čemu nás naučila, a za všechny milé chvíle, strávené společně na kurzech. Československému kulturnímu a informačnímu středisku děkujeme za uspořádání kurzů v Zelově a za to, že umožnilo paní Sojkové dojíždět na naše kurzy do Zelova. Nyní plánujeme roční přestávku a pak bychom chtěli po dohodě se Střediskem v našich kurzech pokračovat.

Dne 24. dubna t.r. se v klubovni KSCaS v Zelově konala schůze obvodního výboru a členů Společnosti. Na schůzi bylo rozhodnuto, že na tábor do Československa pojede 8 dětí ze Zelova za odměnu za účast v kurzech češtiny a hře na hudební nástroje a 2 děti z Kucova.

Vzhledem k malému počtu kníh bylo rozhodnuto, že knihovna bude otevřena každou druhou a čtvrtou sobotu v mesiaci. Bylo by velmi potřebné obohatit naše knižní sbírky. (Je to velmi důležitý úkol pro ÚV KSCaS — red.) Máme rovněž těžkosti s koupi hudebních nástrojů, krajané musí hrát na vlastních, a hře na klavír se učí na starém využitím harmoniu.

V pracích na úpravě okolia klubovny jsme vymýtili starý bez a zorali úhor. Nejaktivnejší pracovali krajané Jan Pospišil, Miroslav Gryger, Bogdan Jersák a další. Mnoho jsme udělali vlastními silami, ale potřebovali by-

chom finanční prostředky, asi 5000 zlatých, na zakoupení trávy a květin a na zemní práce.

Uspořádali jsme dva tanecné večírky pro mladé manžele. Byly tak zdařilé, že jsme se rozhodli pořádat každou předposlední sobotu v měsíci podobné večírky i pro starší krajany.

Shromáždění vysoce ocenili dobrou spolupráci se zelovskými organizacemi, zejména s požárním sborem. Tuto spolupráci budeme nadále upevňovat a rozvíjet.

Krajané předložili návrh, aby jim bylo umožněno přednostně zakoupit zemědělské stroje a nářadí dovezené z Československa a aby byla uvážena možnost zakoupení automobilu Škoda na talon pro aktivisty KSCaS v Zelově. Předseda po uvážení návrhu našel ve stanovách Společnosti paragrafy, jimiž by bylo možné tento návrh zahrnout. Je to kap. 2, par. 7 o zvyšování všeobecného uvědomění a odborných znalostí české a slovenské menšiny a kap. 2, par. 8 o organizování zájmových kroužků pro členy Společnosti. Bylo by možné spojit tyto dva body a založit např. kroužek zemědělského pokroku.

Shromáždění vybrali kandidáty na vyznamenání medailemi Společnosti za aktívni práci. Jsou to krajanka Smetanová a krajan Jančík.

Schůzi zakončila informace o životě a díle Jaroslava Haška k 100. výročí jeho narození.

Na závěr bych se chtěl zmínit ještě o dvou problémech, které mi uložilo za úkol předsednictvo ÚV KSCaS.

Nedávno jsem se setkal s krajanou Růženou Urbanovou z Husince. Krajané tam mají muho těžkosti. Klubovna, která byla kdysi dobře vybavena, nutně potřebuje opravu a výměnu zářízení. Myslím, že bychom tam měli z ústředního výboru v nej-

bližší době zajet, abychom pomohli tamním krajancům vyřešit jak praktické problémy s klučovnou, tak i všechny otázky práce Společnosti v Husinci.

A ještě druhá záležitost. Na Raciborskou žije početná skupina českého obyvatelstva. Dokonce o tom psal i „Život“. Na naší schůzi se ukázalo, že zelovští krajané mají o to velký zájem. Musíme z ústředního výboru co nejrychleji navázat styky a zahájit práci mezi českým obyvatelstvem na Raciborskou. Snad by tam mohla vzniknout i nová skupina KSČaS.

ZENON JERSÁK

Chtěli bychom dodat několik slov k otázce kursů češtiny v Zelově. Podle názoru ústředního výboru Společnosti a redakce Života plánovaná roční přestávka v kurzech není správná ani žádoucí. Soudíme, že v tak užitečné akci by se mělo po prázdninových měsících pokračovat a napak výuku českého jazyka ještě rozvíjet.

DOLNÁ ZUBRICA

Dňa 5.júna 1983 sa konala výročná volebná schôdza miestnej skupiny KSČaS v miestnosti hasičského zboru.

Schôdzu otvoril predseda MS, ktorý privítal krajany, predsedu Obvodného výboru Spoločnosti na Orave kr. Alojza Sperláka a kr. Bronislava Knapčíka, podpredsedu ÚV. Zároveň navrhol za predsedu schôdze zvoliť kr. Alojza Sperláka. Tento aj bol jednohlasne zvolený.

Miestna skupina v Dolnej Zubri má 65 členov, na schôdzi sa zúčastnilo 38.

Správu o činnosti MS za uplynulé volebné obdobie predložil kr. Eugen Kott, ktorý úvodom upozornil, že schôdza sa koná v období veľkej hospodárskej a spoločenskej krízy. Po celý čas trvania tejto krízy naši krajania prejavili veľkú uvedomenosť a správny spoločensky postoj. Po zavedení stanného práva činnosť KSČaS bola zaštavená, ale po niekoľkých mesiacoch miestna skupina opäť začala pracovať. Krajania si boli vedomí toho, že iba usilovná práca môže pomôcť v prekonaní krízy.

Krajan E. Kott sebakriticky priznal v správe, že spolupracoval predovšetkým so zosnulým kr. Jánom Kovalíkom a čiastočne s kr. Vendelinom Vengrínom a že nezvolaľoval dosť často schôdze celého výboru. Výbor MS pracoval usilovne, — ako sa zdôrazňovalo v správe — jeho členovia sa pravidelné zúčastňovali zasadnutí ústredného výboru a OV, boli členmi delegácií Spoločnosti, ktoré uskutočnili rozhovory na ministerstve kultúry, vo Fronte národnej jednoty, ako aj v mnohých iných inštitúciach, počas ktorých boli prerokúvané otázky slovenského školstva, kultúrne otázky a otázky odbojárov.

Dalej sa správa zaoberala otázkami školstva. Veľa detí z Oravy v minulých rokoch, ale aj v súčasnosti, je v školách na Slovensku. Dolnozubrickí krajania

lutujú len to, že doposiaľ nikto z nich obce nevyštudoval na vysokej škole, kým z nedalekej Hornej Zubrice kr. Eugen Misičec bol promovaný na doktora. V správe sa uvažovalo, prečo deti z ich obce, ktoré sa učia slovenčinu a majú také dobré podmienky, sa nehlásia na štúdium. Príčinu toho dolnozubrickí krajania vidia v nezáujme rodičov a v nedostatočnej práci samotného výboru MS s rodičmi. Výbor MS v Dolnej Zubrici vo svojej správe vyzval rodičov, aby v záujme ich detí, posielali ich na vysokoškolské štúdiá. Vedľa podmienky vyučovania slovenčiny v dolnozubrckej škole sú veľmi dobré, krajania a ich deti nemajú žiadne problémy.

S uspokojením správa konštatovala, že v Dolnej Zubrici otázka dvojjazyčných nápisov je konečne vyriešená — nápisu už sú.

Každý rok Matica slovenská pozýva krajanské deti na rekreácie a výlety. V poslednom volebnom období, — ako konštatovala správa — boli zorganizované trojdňové zájazdy, na ktorých sa zúčastnilo 30 detí z Oravy. Boli organizované aj zájazdy pre odbojárov a aktivistov Spoločnosti. V správe sa upozorňovalo, že pri organizovaní zájazdov vznikajú ľažkosti, keď niektorí ich účastníci v poslednej chvíli sa rozhodnú ostat doma. Zároveň správa vyzývala krajanov, aby v budúcnosti lepšie organizovali prípravu na zájazd.

Správa sa samozrejme zaoberala aj organizačnými otázkami. Miestna skupina v Dolnej Zubri má 65 členov, ktorí si riadne platia členské príspevky. MS nadviazala spoluprácu s Dolnokubínskym okresom, v rámci ktorého budú pozývať folklórne súbory zo Slovenska — zasa Dolný Kubín pozve krajanské deti na krátkodobé zájazdy.

Za posledné volebné obdobie, — ako zdôrazňovala správa — miestnu skupinu navštívil konzul CSSR v Poľsku, ako aj predstaviteľ Matice slovenskej.

Pri príležitosti 25. výročia vychádzania krajanského časopisu Život, miestna skupina v Dolnej Zubriči usporiadala príležitosť slávností, ktorej sa zúčastnili predstaviteľ kultúrneho domu a dychovka z Trstenej.

Po správe revíznej komisie, ktorú prednesol jej predseda kr. Vendelin Vengrín, nasledovala diskusia, v ktorej o.i. kr. Helena Pekarčíková navrhla prestavať klubovňu MS do domu kr. V. Vengrína. Krajan E. Kott odpojedal na otázky krajanov týkajúce sa oneskoreného vydávania Života a vysvetlil aj príčiny tohto stavu.

Zasa kr. B. Knapčík vo svojom príspevku hovoril o práci ÚV, o vyučovaní slovenčiny na školách, ako aj o zmene slovenských nápisov na poľský v miestnom kostole.

Predsedu Obvodného výboru kr. Alojz Sperlák prečítať list predsedu ÚV KSČaS kr. Adama Chalupca.

Nasledovali voľby výboru miestnej skupiny, revíznej komisie, delegátov na obvodnú schôdzku a na zjazd Spoločnosti.

Nakoniec kr. Eugen Kott, v mene novozvoleného výboru poďakoval účastníkom schôdze za dôveru.

FRIDMAN

Volebná výročná schôdza Miestnej skupiny KSČaS vo Fridmane sa konala 12. júna t.r. Zúčastnili sa jej zástupcovia ústredného a obvodného výboru: kr. Jozef Bryja, František Kurňat, František Kovalčík a Anna Krištofeková. Prednesením správy za plynulé volebné obdobie schôdzku uviedol predseda MS kr. Karol Prelich. Miestna skupina má 72 členov. V organizačnej a kultúrnej činnosti v uplynulom období, ako sa konštatovalo v správe výboru MS, nedosiahla pozoruhodnejšie výsledky.

Správu revíznej komisie, ktorá nezistila nedostatky v činnosti miestnej skupiny, prednesol kr. Pavol Hlaváč.

V diskusii najviac pozornosť krajania venovali otázke vyučovania slovenského jazyka. Totiž vo Fridmane sa v tomto roku vďaka predsačavatým opatreniam zapisalo na vyučovanie slovenského jazyka 11 žiakov. Bol to dostatočný počet žiakov, aby sa v základnej škole mohla zaviesť po dlhorocnej prestávke výuka slovenčiny. Avšak fridmanski krajania neodovzdali prihlášky do školy.

Hlavným nedostatom v činnosti MS vo Fridmane — ako zdôrazňovali krajania na schôdzi — je to, že v jej radoch je príliš malo mladých ľudí. Nie je to iba viac výboru miestnej skupiny, ktorý nie vždy vedel nájsť kontakt s mládežou. Mladých ľudí dnes nemožno pritiahnúť k činnosti v MS len samotným presvedčovaním, treba im zároveň vytvoriť patrénne podmienky pre záujmovú činnosť — prízvukom krajanského krajania. Klubovňa miestnej skupiny musí byť vybavená aj hudobnými nástrojmi, aby sa mohla založiť hudob-

ná skupina. Potrebná je aj pomoc hudobného inštruktora pri založení dychovky, ako aj niektoré hudobné nástroje. Priliv mládeže do miestnej skupiny by nielen rozšíril krajanské rady vo Fridmane, ale by jej umožnil pružnejšie a efektívnejšie pracovať a v budúcnosti dosahovať aj pozoruhodnejšie výsledky v organizačnej a kultúrnej činnosti.

Fridmanski krajania sa dožadovali toho, aby sa častejšie premietali slovenské filmy v ich obci. Chceli by tiež, aby súbory a divadelné krúžky z iných miestnych skupín prichádzali vystupovať do Fridmana.

V ďalšej časti schôdze fridmanski krajania zvolili nový výbor miestnej skupiny, revíznu komisiu, delegátov na valné zhromaždenie obvodu a na 7.zjazd Spoločnosti a dopisovateľov Života.

V mene novozvoleného výboru MS za dôveru poďakoval predseda MS Ján Rusnáčik, ktorý zároveň vyslovil želanie, aby všetci členovia MS sa plne zapojili do činnosti Spoločnosti. Ubezpečil zároveň, že novozvolený výbor vynaloží všetko úsilie pre aktívnejšiu činnosť.

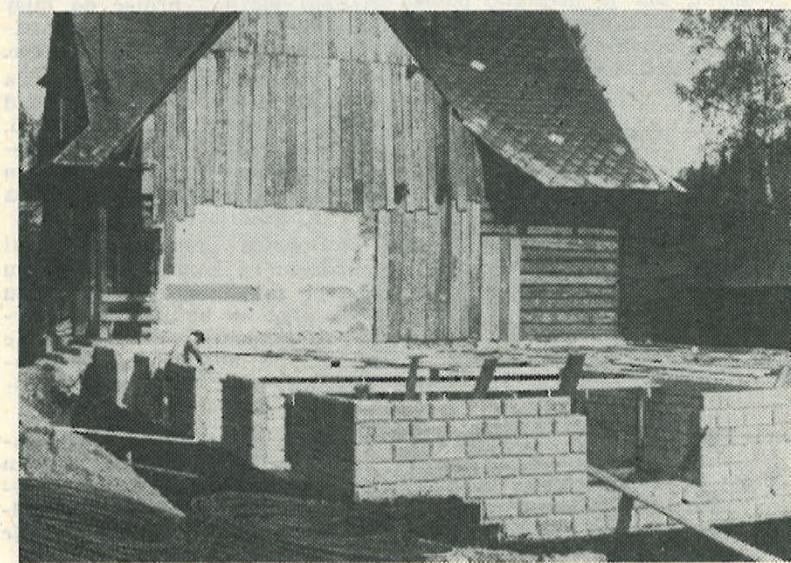
GRATULUJEME

Pri príležitosti slávnostnej promocií na doktora filozofie, ktorá sa konala na Univerzite Komenského dňa 30. mája 1983, srdečne blažoželáme krajanovi

LUDOMÍROVI MOLITORISOVI a do budúcnosti prajeme veľa pracovných úspechov a šťastia.

Redakcia ŽIVOT

Vlani sme písali (Život č. 11/82) o ľažkých podmienkach, v akých sa vyučuje v starej, polozborenej škole v Harkabuze. Sice už koncom min. roku sa začali prvé práce pri výstavbe novej školy, ale odvtedy sa, žiaľ, neveľa zmenilo, čo ukazuje i naša snímka, ktorú sme robili na prelome mája a júna. Stavebné práce sa vlečú slišiacim tempom a v prvom polroku t.r. boli vlastne postavené iba základy. Hoci plán predvída dokončenie výstavby ešte v tomto roku, je skoro isté, že aj najbližšiu zimu strávia deti z Harkabuza v starej škole. Problémom spojeným s výstavbou malo by venovať zvýšenú pozornosť gminné riaditeľstvo škôl v Rabe Vyžnej a Kuratórium osvety a výchovy v Nowom Sæzsi, ale najmä obyvateľia Harkabuza (Snímka: J.S.).

NEŽ DÍTĚ DOSPĚJE

KDYŽ SLADKOSTI, TEDY I SÝR. Říkáme dětem: Nejez tolk sladkostí, budou tě bolet zuby! Je to pravda. Příliš mnoho uhlodovaného přispívá ke vzniku zubního kazu. Anglický odborník M. Eadgar na to našel způsob. Zjistil totiž, že vzniku zubního kazu se dá zabránit, sníli se bezprostředně po sladkostech sýru typu cheddar. Eadgerovo pozorování potvrdily zkoušky ve stomatologické klinice.

LEVÁK? Pokusy dokázaly, že již 16–18 hodin po narození lze zjistit, zda je dítě levák nebo pravák. Za tím účelem se uloží dítě s hlavičkou v takové poloze, aby se dívalo rovně před sebe, a drží se tak asi minutu. Obráti-li dítě hlavičku vlevo, bude to levák. Obráti-li ji vpravo, bude to pravák. Ukázalo se, že 65 procent novorozenatů obraci hlavičku vpravo, 15 procent vlevo a 20 procent se chová nerohodně. Tyto výsledky se potvrdily i později, když děti povyrostly a začaly brát do rukou hračky.

NOVORODENCOM ČIAPOČKY! Ti starší to vedeli lepšie. Novorodenec má malý pokrytý hlavičku. Zvyklosti starých generací nemusia byť totiž vonkoncom zastarané a prezité — ani v tomto ohľade.

Široký vedecký i praktický výskum ukázal, akú cenu pre zdravie novorodka má detská čiapec. Polovici skúmaných detí dali čiapec, druhá polovica bola bez nej. Kontrolovali a registrovali ich hmotnosť, teplotu miestnosti, stav dieťatka pri prebaľovaní a kúpaní, teda bez obliečenia, a jeho telesnú teplotu. Vysledok? Čiapec (v zime najlepšie v vlny, v teplejšom období z bavlny) chráni novorodenca pred stratou tepla. Odporečenie lekárov: novorodenci by mali v prvých dňoch a týždňoch mať na hlave čiapec, pretože sú citliví na okolitú teplotu, keď ich už nechráni teplo matkino tela.

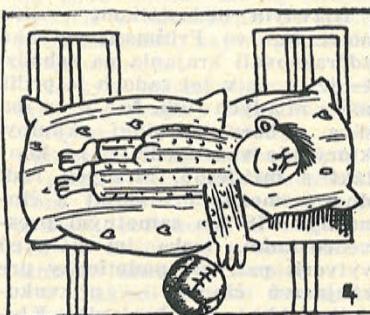
SPÍCI DÍTĚ v nás vyvoláva nejkrásnejší pocity. Z polohy, v jaké dítě spí, můžete i vycítit, jaké je, jaké má starosti, čeho se třeba bojí. A tak večer, až půjdeme do dětského pokoje nahlídnout, zda je přikryté, podíváme se pozorně, jak spí. Možná že se dovím, co jsme zatím o svém dítěti nevěděli.

2. Spi s polštářem na obličeji? Asi trpí podvědomým strachem, jenž se projevuje tím, že se před něčím nepříjemným ukryvá.

3. Dítě, které spí skrčené v poloze, v jaké bylo ještě před narozením, potřebuje něhu a lásku. Cítí se odstraněné, málo milované, a takto hledá ochranu.

4. Jestliže dítě spí většinou na přikryvce než přikryté pod ní, znamená to, že je tak trochu vzbouřenec, toužící po samostatnosti a svobodě.

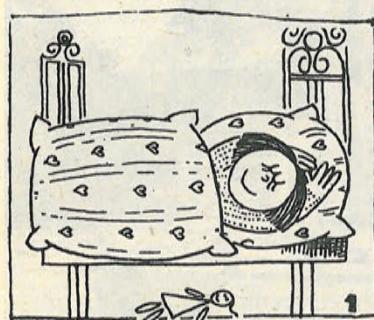
Z DOMÁCÍHO HRNCE

★ Ak prihori nejaké jedlo (len trochu) vložíme hrniec do misy so studenou vodou. Po tomto zásahu jedlo obyčajne nezhorkne.

★ Najlepšie usušíme ovocie na radiátoroch, v rúre alebo nad pecou. Aby jablká nezčernali, musíme ich skôr pokropiť kyselinou citrónovou rozpustenou vo vode, alebo pred sušením dať na chvíľu do vriacej vody.

★ Dobrým prostriedkom proti komárom sú konope. Viazaničku konopí zavesíme uprostred bytu a komáre sa budú zdaleka vydýbat takému bytu. Podobne viazaničku konopí môžeme zavesiť aj inde, napr. v záhradnej besiedke alebo v stane.

★ Škvurny po tuku a prepisovacej tužce umývame teplým spiritusom, kolinskou vodou alebo kyselinou citrónovou, prípadne glycerinom. Veľmi účinný je acetón.

1. Spi klidně, s rukama za hlavou? Toto je poloha úplněho uvolnění, které značí rovnováhu a zdraví, fyzické i duševní.

★ Škvurny po atramente (červstevi) môžeme umýť čistou vodou a potom roztokom nejakého pracacieho prostriedku. Na staré škvurny musíme položiť kašičku zo soli a kyselinu citrónovou, chvíľu nechať a potom dobré vypláchat.

I opatrné kuchařce se občas přihodí, že při smažení pokrmu vystřikne z pánve tuk na stěnu. Mastné škvurny na zdi vypadají ošklivě, proto vyzkoušejte jednoduchý postup k jejich odstranění: škvurny silně přetřípte obyčejnou křídou a bilou vrstvu nechte na stěně působit alespoň čtyřadvacet hodin. Potom ji lehce oprášte. Pokud stopy po mastnotě nezmizí docela, určitě budou daleko méně viditelné.

Muži v prechode sa sťažujú na fyzické fažnosti alebo psychické zmeny, ale príčiny hľadajú obvykle v nude a v manželských konfliktoch alebo v prepracovanosti v zamestnaní. Ak by sme niektorému z nich povedali, že všetko zapríťuje prechod — nahnevá sa, alebo začne diskutovať, že čosi také u mužov neexistuje.

Cím je v podstate prechod? Krokom do novej etapy života. Prechodom z ešte mladého veku, do obdobia úplnej zrelosti. Je to tak u žien, ako aj u mužov štadium zvratu, cez ktorý organizmus musí prejsť. V živote muža tento zvrat je, samozrejme, čímsi úplne iným ako u žien. U mužov v prechode nevidíme mimoriadne a prudké zmeny v zovňajšku. Nezaniká — tak ako u žien — plodnost. Avšak musí sa počítať s postupným znižovaním fyzických schopností a psychických možností, ako aj s pomalým znižovaním sexuálnych možností, čo však neznamená impotenciu. U žien v tomto čase sa prejavuje opačný jav — práve v tomto čase spokojnosť vyplývajúca z pohlavných stykov môže byť oveľa väčšia. Muži, znepokojení oslabením pohlavnnej žiadostivosti a schopnosti spoluúžívania, často hľadajú záchrannu v hormonálnych prostriedkoch. Je to však rizikantná kúra a zriedkavo prináša očakávané výsledky. Ak je skutočne nevyhnutné, mal by ju kontrolovať lekár-andrológ. Najčastejšie oveľa lepším a účinnejším spôsobom sú uspokojujúce prostriedky, odpočinok, rozumná životospráva, úplné zanechanie pitia alkoholu a výrazné obmedzenie fajčenia. Múdry muž by si mal uvedomiť, že mýtus o druhej mladosti je iba klam.

Muž, dokonca najsilnejší v období mladosti a v strednom veku, musí si teraz povedať, že jeho organizmus si vyžaduje prechod na pomalšie obrátky. Potrebuje dlhší odpočinok, lebo sa skôr unavi. Môže mať fažnosti s koncentráciou, môže mu byť srdce, môže trpieť následkom nepríjemného chladenia chodidel, alebo nadmerným potením. Sú to normálne objavy v tomto období. Stáva sa, že sú výraznejšie následkom psychických objavov: strachu, nepokoja, nedôvery vo vlastné sily.

Lekári tvrdia, že toto obdobie trvá u mužov od troch do piatich rokov. Najčastejšie sa prejavuje medzi 45. a 50. rokom života, najneskôr okolo 55. roku.

PŘÍSLOVÍ

TURECKÉ: — Jestli chceš, sed' na krivo, ale mluv rovnou.

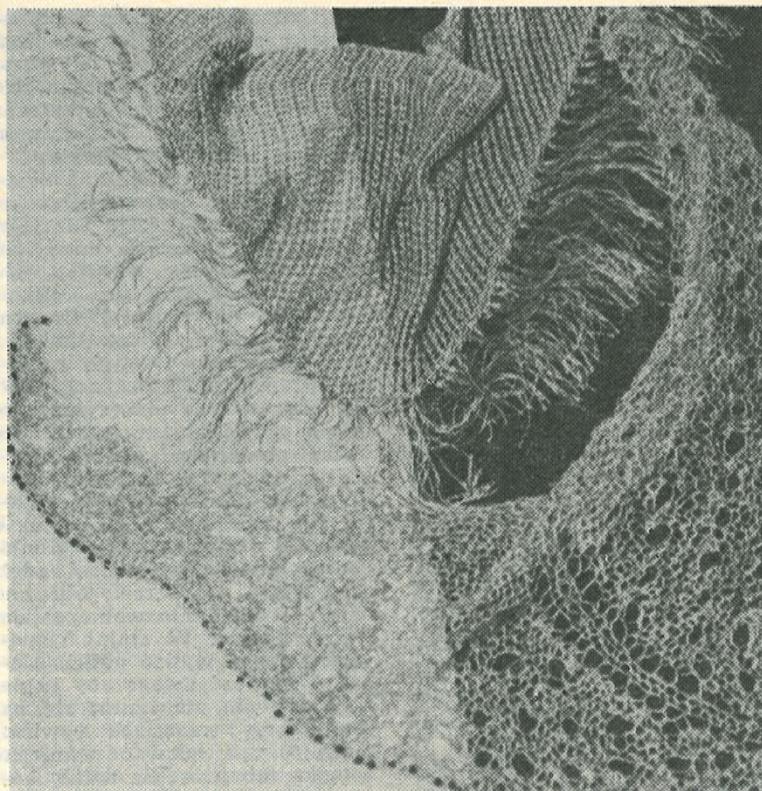
ČERNOŠSKÉ: — Úspěch je velká těla; čím větší, tím více starosti.

NASUANSKÉ (Nigérie): — Chceš se zbavit práce — udělej ji!

Z KNIHY POLSKÝCH PŘÍSLOVÍ: — Láska tělesná a nepotratívá je jak nemravná, tak i škodlivá. — Zlatý orel všude doletí, zlatý klíč všechny brány otevře.

LEN PRE MUŽOV...

Všeobecne sa vie, že ženy prežívajú obdobie prechodu. Každá z nich je psychicky pripravená na tieto roky. Avšak o tom, že aj muži prežívajú obdobie prechodu, sa hovorí iba odnedávna.

Ozdobné šatky sú v poslednom čase veľmi módne. Nosia sa na kabátoch, na šatách, obviazané okolo ramien alebo pása. Môžete si ich upliest alebo uháčkovať a ozdobiť strapcami, drevanými korálkami alebo sklenenými perlíčkami.

VIEŠ, ŽE...?

HYACINTY ČISTIACIM PROSTRIEDKOM.

Americkí vedci z laboratória kozmickej technológie v Saint Louis pokusmi zistili, že tieto utešené kvety majú nezvyčajnú schopnosť pohlcovať chemické látky, nebezpečné pre biologicky život vody. Výborne sa cítia v prostredí otrávenom kadmiom,

ortuťou, fenolom a pritom čistia svoje prostredie.

ZAUJÍMAVÁ METÓDA

Nórski odborníci vypracovali novú metódu „konzervovania“ čerstvých kvetov. Jej princíp spočíva v tom, že kvety umiestňujú do igelitových balíkov, v ktorých je stlačený vzduch. Podľa názoru odborníkov, v takomto prostredí si kvety udržiajú prírodnú sviežosť najmenej týžden.

Pri malom stolíku v espresse sedia dvaja. Chlapec mal už osiemnásť rokov a ujko má sotva sedemdesiatosem. Mladenc zívne:

— Nudím sa. Jeden deň je ako druhý.

— Nehovoňte tak, ved' všetko je také zaujímavé. Zajtra, napríklad, čakám penziu. Viete si predstaviť, aká je to veľká udalosť?

Chlapec kýyne:

— Vám je lahko, foter. Čo vy máte za sebou? Dve svetové vojny. No my nemáme dosť miestnosti na tanec. Čaje o piatej sú preplnené už o štvrtej. Nemám predstavu, kam si mám istať tancovať s Magdou.

— Láska?

— Čoby, musíme nejak zabit' čas.

— Kde ste sa zoznámili?

— Na štitkování. Magdu som stretol, keď som odchádzal z ordinácie: „Žerieš ma?“ — spýtal

som sa. „Žerieš“ — odpovedala. Odvtedy chodíme spolu.

— A máte vážne úmysly?

— Samozrejme. Vydržíme spolu do budúceho týždňa. Môžete si predstaviť, že už rátam dni.

— Láska je zázračná vec. Ja som kedysi Jolanke dvoril celý rok, kým som sa opovážil chytiť ju za ruku.

— Mohlo to byť veľmi otrásne, foter. Pravdepodobne od toho ste zošediveli.

— Potom som si Jolanku vzal za manželku a päťdesiat rokov žijeme šťastne spolu. Zázračná žena. Aj dnes večer mi uvarí takú fantastickú kaču, aká nemá páru. Potom si spolu posedíme pri teplých kachliach.

— Starký, ste šťastný človek, ale ja o siedmej mám rande s Macou. Viete, ako váham?

— Prečo?

— Maca býva na prvom poschodi a v dome je pokazený výťah.

Na chladnejšie dni vám odporúčame pletenú vestu a veľmi pekný pletený pulóver. Na našich obrázkoch vesta je tmavomodrá k bielej blúzke košeľového strihu s dlhými rukávmi a malou viazačkou; zasa pulóver je z fláškovo zelenej priadze, má kimonové rukávy a guľatý výstrih.

Leto je za nami, ale každá z nás si rada užije takúto sukňu, ku ktorej môžeme využiť blúzky a blúzečky, ale aj bavlnené tričká. Na našom obrázku je sukňa z batikovej látky, ale samozrejme môžeme ju ušiť z každej látky dostupnej v obchodoch. Sukňa má dve vrecká a volánik na spodnom okraji. K sukni má dievča na našom obrázku bielu blúzku, opasok a sandálky.

LEKARZ WĘTERYNARII

PYTANIE OB. R.T. Z NOWEGO TARGU dotyczy ochwatu poporodowego, który to ochwiat został podobno stwierdzony przez lekarza u jego klaczy.

Choroba ta dotyczy klaczy po porodzie i odznacza się zapaleniem tworzywa kopytowego przednich, tylnych lub wszystkich kończyn a w następstwie też swoistą postawą i chodem. W pierwszych dniach po ożrebieniu, zauważa się, że klacz nagle zaczyna przestępować z nogi na nogę, poci się, szybko oddycha przy rozdętych chrapach, ma podwyższoną temperaturę i przyjmuje nietypową postawę — albo wysuwa daleko przednie nogi podkurczając tylne, albo zbiera wszystkie nogi pod tulów. W tym stanie klacz traci apetyt, wiele leży, nie troszczy się o żrebię i traci mleko. Zazwyczaj choroba przechodzi w kilka, do kilkunastu dni, w niektórych przypadkach może przejść w proces przewlekły, który prowadzi do zniekształcenia kopyt. Równocześnie z tymi objawami zauważa się też pewnego rodzaju wrażliwość mięśni, której nie spotyka się przy ochwatach w innych okresach. Przyczyną ochwatu jest

prawdopodobnie samozatrucie ustroju jadem tworzącym się bądź w macicy, bądź w przewodzie pokarmowym. Jody te z chwilą osłabienia organizmu popudem dochodzą do glosu wywołując obraz chorobowy „ochwatu poporodowego”. W przypadkach zupełnie świeżych najlepszym środkiem jest upust krwi.

Zasadniczą rzeczą w leczeniu ochwatu jest odpowiednia dieta. W chwili rozpoczęcia leczenia najlepiej jest podać kaczce 24 godz. głodówce, potem unika się podawania ziarna jak i koniczyny, podaje się natomiast siano, marchew, karmę zieloną. Wodę należy ograniczyć do niezbędnnej ilości. Gdy kulawizna nie jest zbyt wybitna, przeprowadza się kaczce dwa razy dziennie po kilkanaście minut. W ciejszych przypadkach niestety trzeba wezwać lekarza. Dla ciekawości, to i u krów po porodzie zdarza się choć bardzo rzadko schorzenie zaliczane do ochwatu. Krowy tracą chęć do jadła, przestępują nogami, drżą na całym ciele, a racice są bolesne. Przebieg choroby u krów jest o tyle korzystny, że po kilku dniach i po zastosowaniu na racice zimnych okładek objawy choroby przechodzą. Wiele pytań dotyczyło dość częstych schorzeń u koni jakimi są morzyska potocznie zwanej kolatką.

Są to po prostu schorzenia żołądka i jelit a charakteryzuje je silne i gwałtowne bóle. Przyczyną morzyska najczęściej jest przekarmienie, nieregularne zadawanie karmy, skarmianie roślin łatwo fermentujących jak na przy-

kład zroszone lub zbierane po deszczu koniczyna, karmy nadpuszczaj, zamarzniętej i spleśniastej lub zanieczyszczonej ziemią i piaskiem. Podawanie koniom nie przyzwyczajonym pasz łatwo pęczętujących i trudno strawnych, jak jęczmień, groch, kukurydza oraz pojenie zimną wodą koni zgrzanych może również spowodować morzysko. Bardzo niebezpieczne jest skarmianie nieświeżej, zwiędzej zielonki. W okresie sianokosów morzysko powstaje dość często wskutek karmienia koni świeżym sianem, a w okresie zimy — zbyt świeżym ziarnem. Czasem morzysko występuje wskutek nagiego oziębienia konia spoconego, stojącego po pracy bez ruchu.

Jednym z pierwszych objawów morzyska jest utrata apetytu, koń stoi smutny, ogląda się na boki, grzebie przednimi nogami, często przestępuje z nogi na nogę. Przy silnych bólach konie pokładają się, stękkają, tarzają, często napinając jak do oddawania moczu i kalu. Obserwuje się też często wyskleplenie slabizny oraz silne wzdęcia całego brzucha. W początkowym okresie choroby koń oddaje kal częściej niż zwykle, ale z trudem. Później następuje zatrzymanie kalu, a rzadko biegunka. Po przyłożeniu ucha do brzucha konia słyszy się głośniejsze niż zazwyczaj szmery, jak gdyby przelewanie, towarzyszące pracy jelit. Całkowita cisza jest objawem bardzo niepomyślnym. Po ustąpieniu bółów koń, który dotychczas kładł się a nawet tarzał, uspaka się i zaczyna skubać trawę lub sięgać po siano.

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

KRÁLÍK PO PROVENSÁLSKU králik, 3 lžice oleje, 2 cibule, 3 stroužky česneku, 4 lžice rajatového protlaku, tymián, sůl, pepř, lžice mouky, 1/2 litru vývaru, petrželka.

Králika rozporcujeme, z hlavy a trupu připravíme vývar. Porce osolíme, opečeme a opečeme v rozechřátém oleji. Maso vyjmeme (uložíme na teplo místo) a do tuku vložíme na kolečka nakrájenou cibuli, rozetřený česnek, zaprášime moukou a osmahneme. Na základ dámé zpět porce králika, přidáme kečup, tymián, zalijeme vývarem a v rozechřáté troubě pečeme doměkka. Podle potřeby podléváme. Porce poléváme na talířích šálkovou a sype me posekanou petrželkou.

KRÁLÍK NA CIBULI

hřbet a zadní běhy z mladého králika, 80 g slaniny, chlebová kůrka, mletý pepř, bobkový list, tymián, sůl, 2 dl piva, cibule.

K cibulce osmaňené na slanině dáme osolené porce králika, ostatní koření a králika po všech stranách opečeme. Potom mírně podlijeme vodou a dusíme. Měkké maso vyjmeme, šálavu zahustíme strouhanou chlebovou kůrkou, rozmíchanou v pivu a po-

vaříme. Z hotové šálavy odstraníme bobkový list.

KRÁLÍK PO BESKYDSKU

4 porce králika (zadní běhy a hřbet), 150 g tučného uzeného masa, 2 cibule, 2–3 stroužky česneku, bobkový list a pepř, sůl, 4 lžice sádla, lžice hladké mouky.

Porce potřeme rozetřeným česněkem a necháme přes noc odletět. Uzené maso nakrájíme na kostičky, vložíme do kastrolu s rozechřátým sádlem a drobně rozkrájenou cibulí, kterou zpěníme dorůžova. Přidáme porce masa, koření, sůl, maso osmahneme, podlijeme a dusíme. Měkké maso vyjmeme, šálavu vydušíme do tuku, zaprášime moukou, osmahneme, zalijeme vodou, rozšeláme a pováříme.

SEKANÉ ŘÍZKY Z KRÁLÍKA

králičí předek, 2 vejce, 300 g tučného vepřového masa, 2 žemle, sůl, pepř, špetka květu, 1 dl mléka na namočení žemli; na obaleni: 3–4 lžice hladké mouky, vejce, strouhaná, olej na opékání.

Maso uvaříme v mírně osolené vodě dopoloměkka. Maso z kosti oberejme a semeleme s vepřovým masem a vymaříme zemlemi. Vše dobře promicháme s vejcem, solí a kořením. Ze směsi uděláme karbanátky, které obalujeme v mouce, vejci, strouhanou chlebovou kůrkou, rozmíchanou v pivu a po-

ZAVÁRAME

SLIVKOVÝ LEKVÁR

Veľmi zrelé, umyté slivky vystriekneme, trochu ich rozvaríme a necháme do druhého dňa v studenej miestnosti. Potom za stáleho miešania ich uvaríme veľmi nahusto. Hustý, horúci lekvár nalejeme do čistých pohárov a dôkladne uzavrieme.

ČUČORIEDKOVÝ LEKVÁR

Rozpočet: na 1 kg čučoriedok 1/2 kg cukru.

Dobre prebraté, umyté čučoriedky rozvaríme a necháme stáť do druhého dňa. Potom ich varíme do zhustnutia, pridáme cukor a opäť varíme až zhustnu. Teplý lekvár nalejeme do teplych pohárov, necháme vychladnúť a poháre uzavrieme.

HRUŠKOVÝ LEKVÁR

Rozpočet: na 2 1/2 kg ovocia 70–80 dkg cukru.

Šťavnaté, umyté hrušky rozkrojíme, zbavíme jaderníkov, dáme do kastróla, podlejeme osladou vodou, prikryjeme a udušíme do mäkkia. Potom v otvorenom kastróle za stáleho miešania hrušky uvaríme nahusto. Pridáme cukor a opäť varíme do

Jeśli jednocześnie słyszy się prawidłowe szmery jelitowe — jest to dowodem powrotu do zdrowia. Przy braku prawidłowych szmerów w brzuchu, ustąpienie bólu wcale nie świadczy o przejściu morzyska. Przy pęknieniu żołądka i jelit koń równeż uspaka się, ale jest to spokój pozorny, poprzedzający śmierć. Kon chory na morzysko może wyzdrowieć po kilku godzinach, ale zdarza się, że choruje kilka dni i dłużej. Czasem choroba zaczyna się gwałtownie, przebiega szybko i kończy śmiercią już po paru godzinach. Konia chorego na morzysko nie wolno pędzić kłusem, można go wolno przeprowadzać, nie zawsze jest to jednak konieczne. Jeśli zachowuje się spokojnie, należy go wprowadzić do stajni i pozwolić mu się położyć. Konia chorego nie wolno męczyć, gdyż osłabia się mu serce, jeśli nie chce iść dalej, nie wolno go do tego zmuszać. W stajni stanowisko trzeba wysłać obficie słomą, i zwracać uwagę aby nagle i gwałtownie nie rzucił się na ziemię, przy wzdęciach bowiem moze to spowodować pęknienie żołądka lub jelit. Nie należy koniom bronić kładzenia się, gdyż często leżąc mniej cierpi. Po zauważeniu pierwszych objawów morzyska należy nie zwlekając zaprowadzić konia do leczniczy — powolny ruch nigdy mu nie szkodzi. W przypadku ciężkiego zachorowania — wezwać lekarza na miejsce. Do przybycia lekarza nie należy samemu zadawać żadnych lekarstw. Środek zastosowany w jednym przypadku mo-

husta. Horúci lekvár dáme do horúcich pohárov, a necháme vychladnúť. Studené poháre uzavrieme a sterilizujeme 10 minút v teplote 100°C. Takto si môžeme pripraviť aj jablkový lekvár. Oba lekváre nemusíme sterilizovať, ale nesterilizované musíme pomerne rýchlo spotrebovať lebo sa ráhko kazia.

ČUČORIEDKY BEZ CUKRU

Prebraté, veľké suché čučoriedky dáme do čistých pohárov, dobre natriaseme a otvorené poháre dáme do sterilizačného hrnca so studenou vodou a pomaly zohrievame, až budú horúce tak, že same pustia šlavu a sú v nej potopené. Potom uzavrieme poháre a necháme ich vo vode vychladnúť. Takto prípravené čučoriedky skladujeme v studenej miestnosti. V zime, keď ich budeme používať, môžeme ich krátko prevaríť s malým množstvom cukru.

ŠETRIME V KUCHYNI

Každé, i té nejlepší kuchařce se občas přihodí, že nakoupí nebo uvaří větší množství potravin, než rodina spotřebuje. Bylo by rozhodně plýtváním zbylé potra-

rzyska jest bardzo skuteczny, a w innym może nie tylko nie pomóc, ale nawet zaszkodzić, dla tego jedynie lekarz może dobrze określić rodzaj choroby i sposób leczenia.

Jedynie właściwą i skuteczną pomocą, której można udzielić samemu, jest rozcieranie brzucha, boków i slabizny wiechcem ze słomy, a następnie okryć go ciepłą derką, można też zrobić lewatwyę z cieplej wody. Przy pierwszych objawach morzyska należy usunąć ze żłobu pozostałą karmę i nie dawać koniom nic do jedzenia. Resztek karmy, którą koń przed zachorowaniem jadł, nie wyrzuca się, lecz pozostawia do zbadania przez lekarza. Chórego konia zwalnia się całkowicie od pracy, a po wyzdrowieniu nie należy używać go do ciężkiej pracy, ponieważ morzysko powoduje zazwyczaj silne osłabienie całego organizmu, zwłaszcza serca. Morzysko można uniknąć przez prawidłowe żywienie, użytkowanie i pielęgnowanie konia. Po przebyciu choroby, przez jedną dobę nie powinno się koniowi paszy (można tylko trochę siana) przez następne trzy dni pocztkowo żywia się karmą lekko strawną (słodkie siano i ląkowe, otręby pszenne, odwarz siemienia Indianego) stopniowo przechodząc na zwykłe żywienie.

Morzysko często mylone jest przez hodowców z miasnkiem występującym często pod nazwą „choroby poświątecznej” – lecz są to dwie odrębne jednostki chorobowe.

HENRYK MĄCZKA

viny vyhodit, zvlášť můžeme-li je upotřebit:

- Starší ztvrdlé pečivo zabalíme do navlhčené utěrky a vložíme na tři minuty do vyhřáté trouby. Pečivo zmékne a bude pěkně chupavé.

- Aby zbytek droždi nevyschl, natlačíme je do malého hrníčku, přelijeme studenou vodou a přiklopíme taliřkem. Droždi uložíme do ledničky a spotřebujeme do tří dnů.

- Ale i vyschlé droždi můžeme spotřebovat, jestliže je na chvíli zalijeme studenou vodou. Zbělí a potom už z něj můžeme připravit kvásek.

- Zbylými vařenými Brambory můžeme nakypřít kynuté těsto. Na kilogram mouky přidáme až 100 g proslívaných brambor.

- Ztvrdlý a vyschlý sýr namočíme na několik hodin do mléka, zvláštní a získá pěknou chuť.

- Zbytky masových štav z pečení můžeme použít k ochucení polévek nebo omáček.

- Z nakyslého mléka připravíme výborné lívance nebo palacinky.

Odpověď: ZÁBAVA S ČÍSLAMI

A	B	C	D	E	F	G	H	J	K
9	6	2	3	7	1	0	5	8	4

Odpověď: K píru vede cesta č. 3

Jaký jsi?

PANNA

24. VIII. – 23. IX.

Lidé narodzení v době října a sklizně plodů jsou kritičtí a rozumoví, prakticky založeni. Milují pořádek a přesnost. Mají značné mnohostranné nadání, snaží se všechno poznat a jít do hloubky. Avšak nelze říci, že se jim to vlně daří. Obávají se překážek a narazí-li na ně, raději začnou něco nového. Přesně, až puntíkářsky provádějí svěřené úkoly. Proto nikdy nejsou zcela samostatnými pracovníky a podnikateli.

Rádi se zabývají různými malichernostmi. Nemají dostatečný posteh pro celkovou souvislost dění, nýbrž jedná se jim hlavně o to, aby ve všem postupovali co nejpraktičtěji. V tomto ohledu mají mimořádné schopnosti a dovedou rychle ro-

zeznat dobré od špatného, potřebné od nepotřebného. Rychle též postřehnou chybu v určité věci nebo podnikání. Snaží se vše sami vyzkoušet, o všem se přesvědčit. Jsou vedeni jedinou myšlenkou, aby práce byla vykonána prakticky, správně a přesně a domnívají se, že tak nemůže nikdo jiný lépe učiniti než oni sami.

Projevují značný zájem o druhé osoby a snaží se vniknout do jejich tajemství, a to nikoliv proto, že z těch poznatků chtěli těžit nebo že jim tak káže soucit, ale z prosté zvědavosti.

Základním rysem jejich povahy je značná soběckost. Mnohdy se zdají být skromní, ale ve skutečnosti dobře znají svou hodnotu a dle toho jednají. Milují peníze pro peníze. Z citového hlediska jsou chladní a zdrženliví, bez velkých vášní.

Hodí se dobré pro všechna intelektuálna povolání, ale rádi též pracují v přírodě. Nejlépe se hodí pro práci, v niž mohou uplatnit svůj dobrý rozum, smysl pro účelnost a přesnost.

Manželství uzavírají dost záhy a bývají celkem dobrými manželskými druhy. Jsou příliš klidné povahy, než aby toužili po dobrodružství. Pro svou sečtělost a mnohostrannost jsou dobrými společníky. Mají dobré vystupování a snaží se vždy, aby zanechali co nejlepší dojem. Za jejich chyby lze považovat značnou soběckost a pak nerozhodnost, jež bývá příčinou mnohých neúspěchů.

Podmínkou zdraví je pro ně zachování duševní rovnováhy, jinak trpívají nervovými a vnitřními chorobami.

NÁŠ MALÝ TEST

Je rozhodnost vaší silnou stránkou?

Denodenně se musí člověk k něčemu rozhodnout. Mám udělat to či ono? Mám jet tramvají, nebo autobusem? Mám vstát o půlhodinu dřív, nebo zůstat ležet? Mám začít ráno cvičit, nebo to nechat až do příštího prvního? Mám se oženit, nebo počkat?

Někdy máme na rozhodnutí čas, jindy se musíme rozhodnout okamžitě. Nejsme všichni stejně rozhodní. Někteří z nás váhají, zvažují, hledají, kdo by rozhodl za ně. Jini se rozhodnou hned a rychle, i když třeba špatně. Jako všechno, i rozhodnost má své meze. Příliš velké váhání neprospěje, zvláště ve vypjatých chvílích, ale zbrklost není také dobrým pánum. Jak jste na tom vy, to zjistíte v tomto testu.

1. Dokážete se snadno přizpůsobit okolnostem?
2. Vypněte televizi, když z programu vidíte, že toho večera se už ničeho nového nedočkáte?
3. Dokážete kvůli svému koníčku všechno odsunout?
4. Když vám někdo nabídne dobře placené místo, bez váhání souhlasíte?
5. Najdete si pohotově nějakou výmluvu, máte-li přiznat chybou?
6. Řeknete bez váhání ano, když přítel oznámi, že vás ještě tentýž den večer navštíví?
7. Dokážete změnit svůj názor na základě seriózní diskuse?

8. Když vidíte za výkladem něco, co se vám líbi, koupíte to, aniž věc momentálně potřebujete?

9. Dáte se přemluvit k něčemu, co byste z vlastní vůle neudělali?

10. Víte přesně, co budete dělat příští víkend?

11. Vždy dodržíte, co slibíte?

HODNOCENÍ:

Podle této tabulky si spočítejte své body:

Otázka	ano	ne
1	3	0
2	2	0
3	1	0
4	4	0
5	0	3
6	3	0
7	4	0
8	0	3
9	0	4
10	2	0
11	1	0

OD 0 DO 12 BODŮ: Jste váhavý střelec. Pořád zvažujete svá pro a proti. Řada dobrých věcí vám kvůli tomu uteče, promarníte leckterou dobrou příležitost. V některých chvílích je to dokonce nebezpečné. Snažte se být rozhodnější a nebojte se tu a tam i trochu riskovat. I ostatním se s vám bude lépe žít. Není pravda, že jste obezřetný, spíš se bojíte.

OD 12 DO 22 BODŮ: Rozhodujete se sice opatrně, ale necouvnete ani před významným problémem, který je nutno řešit okamžitě. Váháte obvykle tehdy, když máte rozhodnout o nějaké věci, která vás trápí a sužuje. Spolechejte se na svou zkušenosť, napoví vám, jak se správně rozhodnout.

OD 23 DO 30 BODŮ: Nerozhodnost je pro vás neznámým pojmem. Vaše logické myšlení a důslednost, jakož i uplatňování zkušeností, vám pomáhá rozhodnout se rychle a většinou také správně. Což na vaše okoli působí až depresivně. Neuskodilo by, kdybyste někdy nedával svou důslednost tak najevo a projevil i trochu lehkomyšleností.

POZDRAVY, MIENKY, NÁVRHY

LUDVÍK SOLTÝS Z LAPŠANKY — Život je pre nás veľmi potrebný časopisom. Prostredníctvom Života naši krajania majú pocit súdržnosti, je spojivom všetkých krajanov v Poľsku. Viac by sa malo písat o ľuďoch, o ich práci, živote, ukázať, ako oni zdolávajú ťažkosti, ale aj o tom, ako zlepšiť svoj život. Prináša nielen veľa informácií, ale aj radí a navrhuje.

MÁRIA HOLEVOVÁ Z LAPŠANKY — Život sa páči nielen mne a mojej rodine, ale ako viem, aj ostatným krajanom, najmä teraz po zmene formátu. Nezaoberá sa iba jednou oblasťou života, ale populárnu formou prináša veľa zaujímavostí. Je v ňom móda, porady pre roľníkov, pre gazdinky z domácnosti. Je veľmi obľúbený.

FRANTIŠEK CHALUPKA Z NOVEJ BELEJ — Život je vonkajším svedectom, že na Spiši a Orave žijú Slováci, hovorí o ich živote a činnosti. Veľa miesta sa venuje starým zvykom a obyčajom a to krajania radi čítajú. Najdôležitejšie sú však otázky z krajančekého života. Jednako veľmi potrebné a užitočné pre čitateľov sú porady roľníka, zverolekára, právnika a rady pre domácnosť.

ROZALIA KAČIMARČÍKOVÁ Z TRIBŠA — Život sa mi páči. Využívam najmä predpisy z rubriky Zuzka varí. Zhotovenie jedlá podľa nej nie je náročné, a pritom lacné a chutné. Rada si prečítam nielen horoskop, ale aj rozprávky a všeličo iné. A musím uznátať, že teraz má príjemnejší vzhľad, je menší, ale má viac strán, ľuďom sa viac páči a radi ho dostávajú.

PAVOL HUSI Z TRIBŠA — Život medzi našimi krajanmi je veľmi obľúbený a prináša im veľa potešenia. Jeho čitatelia sa s ním stotožňujú, hovoria o ňom ako o našom časopise, ktorý nielen informuje, radi a zabáva, ale je predovšetkým zdrojom slovenského slova, slovenčiny, s ktorou naši krajania nemajú vždy kontakt. Okrem toho mne osobne Život dáva vieriť, že v snahe o ozivenie krajančekého života, nie som osamotený, že na Spiši a Orave je veľa krajanov, ktorí hlboko na srdci ležia naše krajančeké otázky. Myslím, že ešte viac by bolo treba písat o Spiši, Tribši a krajančekých problémoch.

PETER NOVOBILSKÝ Z NIŽNÝCH LAPŠOV — Život je — podľa mňa — dobrým časopisom a v skondenzovanej forme informuje v podstate o všetkom, čo zaujíma našich ľudí. Hlavnú pozornosť treba venovať kultúrnemu a hospodárskemu životu a rozvoju Spiša a Oravy a samozrejme viac písat o Nižných Lapšoch a zmobilizovať tunajších krajanov k väčej aktivite.

JOZEF GRONSKÝ Z NEDECE — Život hodnotím veľmi pozitívne a myslím si, že je redigovaný na vysokej úrovni. Záujem o Život vzrástol najmä po zmene formátu. Nemôžem si staťať, veľa sa píše o našej miestnej skupine, o našom súbore a pre krajanov je to vždy povzbudením, keď vidieť ich snahu. Samozrejme, dobré príklady zo Života môžeme tak tiež potom využiť v našej činnosti. Každý čitateľ môže nájsť v Živote niečo pre seba, ale najdôležitejšie je však to, že vychádza v slovenčine, v našom národnom jazyku.

HELENA A ANDREJ GRONSKÝOVCI Z NEDECE — V Živote hľadáme predovšetkým materiály, v ktorých sa píše o kultúrnom živote našich spišských obcí, a zvlášť ako do padli vystúpenia súborov, na snímkach hľadáme známych a sme zvedaví na ich život a prácu a potom zaujímame sa aj o šport. Chceli by sme, aby v Živote bolo viac zábavných materiálov ako napr. konkurzy z

krajanského života, krížovky, zoznamovacia rubrika a pod.

FRANTIŠEK KURNÁT — PREDSEDA OV NA SPIŠI — Veľmi nás teší, že nás krajančeký časopis vychádza už dvadsať päť rokov a dúfame, že budeme sláviť aj ďalšie jeho výročia. Pre naše krajančeké hnutie vydávanie vlastného časopisu je nesmrne dôležitou otázkou, kde Život plní do určitej miery úlohu integračného činiteľa. Mne osahne, ale ako viem, aj našim krajanom, sa Život veľmi páči. Veľkú pozornosť vzbudili u krajanov najmä nové, tohoročné čísla, nielen preto, že je menšia a má viac strán, ale preto, že je zaujímavejší, prináša viac novôt. Možno v ňom prečítať do slov o všetkom. Myslím však, že by bolo dobre uverejňovať v Živote staré slovenské ľudové piesne. Viac treba písat o otázkach vyučovania slovenského jazyka, pričom treba poukazovať na jeho potrebu a význam. Treba tiež predstavovať našich krajanov, ukázať ich život, prácu vo všetkých povolaniach. Dôležité, najmä pre krajanov v zahraničí, sú fotografie krajiniek, dedín, nových stavieb, treba ich viac publikovať. Pri príležitosti 25. výročia želám celej redakcii veľa úspechov v užitočnej práci pre krajanov a srdečne gratulujem.

ALOJZ ŠPERLÁK — PREDSEDA OV NA ORAVE — Život je našim veľkým pomocníkom v krajančekej činnosti, nielen popularizuje dobré formy našej činnosti, ale poukazuje aj na nedostatky, často radi ako pracovať. Život je našim zástancom, ku ktorému sa môžeme kedykoľvek odvolať. Najviac ma zaujímajú články o činnosti našej Spoločnosti, o problémoch oravských a spišských obcí, ale rád si prečítam o živote v Česko-slovensku, o slávnych ľuďoch.

Veľmi dobré sú rady Života, najmä zverolekára, ktorý radí našim roľníkom ako liečiť choré zvieratá. Pomocné pre našich krajanov sú aj rady právnika, lebo predpisy sa stále menia a ľudia v nich nie sú zorientovaní.

Chcel by som využiť príležitosť a zablahoželať celému redakčnému kolektívu veľa úspechov a radosti zo života a Života.

JEDOVATÉ RASTLINY

Naša krásna príroda je hodna obdivu a ochrany. Nestačí ju však len obdivovať a chrániť, musíme sa ju učiť aj poznávať, aby sme sa vyhli nebezpečenstvu otravy nie len jedovatými hubami, ale aj niektorými rastlinami. Mnohé, často obľúbené a pekné rastliny obsahujú jedy, ktoré majú rozmanité chemické zloženie a patria do rôznych skupín. Sú jedy, ktoré účinkujú rýchlo a prudko — atropín v ľuľkovci zlomocnom, pomaly ale smrteľne — kolchicín v jesienke, alebo sa učinok niektorých prejaví len pri opakovanej použití — digitalisové glykozidy v náprstníku a pod. Veľmi účinné a prudké jedy sú alkaloidy, dusíkaté zásadité látky viazané na organické kyseliny ako soli, ďalej glykozidy, zložité organické zlúčeniny, tvořené cukrom a toxicou zložkou — aglykonom. Zo saponínov chemicky podobných glykozidom sú nebezpečné toxisaponiny, napríklad paradín z vranieho oka. Bielkovinám sú podobné taxalbuliny v muchotrávke hlúznej a v agáte, ktoré zhlukujú červené krvinky, poškodzujú srdce a pēčen.

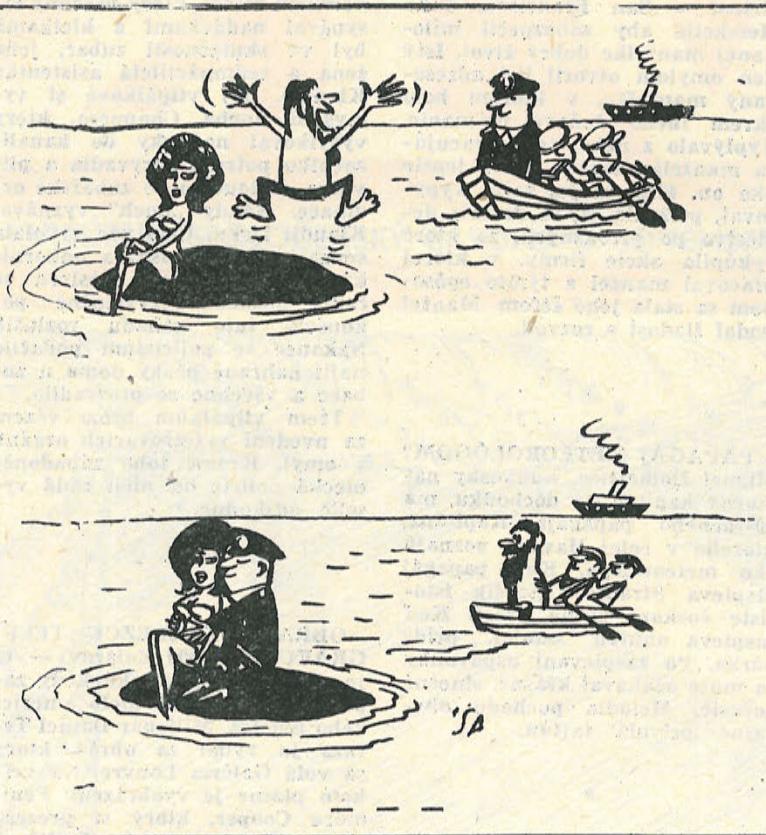
V tienistých lesoch kvitne na jar nežná konvalinka voňavá — poľsky Konvalinka majowa (*Convolvulus majalis L.*), rozšírená po celej Európe a vo veľkej časti Ázie. Malé, biele, zvončekovité a do strapcovitého súkvetia uspo-

riadané kvietky príjemne voňajú, pretože obsahujú éterické oleje používané vo voňavkárstve. Plody konvalinky sú okrúhle červené bobule. Všetky časti rastliny obsahujú zmes jedovatých srdce povzbudzujúcich (kardiotaktívnych) glykozidov a saponínov, z ktorých je najúčinnejší konvalatoxin — silný srdečný jed, pôsobiaci v malých množstvách ako kardiotonikum — liek zvýšujúci výkonnosť srdca. Prášok z kvetov konvalinky draždi sliznicu a vyvoláva kýchanie, alebo obsahuje saponín konvalarin. Otravy konvalinkou sú veľmi vzácne. Vyskytujú sa po požití zrelých červených plodov alebo po vypití vody, v ktorej boli rastliny v byte. Nebezpečenstvo hrozí najmä deťom, keď ich necháme voľne v prírode bez dozoru, pretože červené bobuľky sú pre ne zaujímavé a svojim vzhľadom ich lákajú skúsiť ako chutia. V byte treba konvalinky vo váze postaviť na miesto, kde deti nedotiahnu a vodu po nich vždy vyliat a vázu dobre umyť.

Do čeľade ľaliovitých rastlín (Liliaceae) patrí okrem konvalinky aj jedovatá kýchavica biele — poľsky Ciemięzyca biała (*Veratrum album L.*), rastlina vlnkých horských lúk. Na až meter vysokej osi sú žltkasté až zelenkasté kvietky usporiadane do strapca. Dlhé elipsovité listy vyrastajú priamo z podzemku bez stopky.

Kýchavica obsahuje viac jedovatých alkaloidov, hlavne protuberatridin. Pritomnosť rastliny vyvoláva kýchanie, kašel a páčivú bolesť v očiach. Alkaloid vystrebaný do pokožky spôsobuje zniženie citlivosti. Podaný vnuťorne a v malých dávkach zlepšuje rozsirenie ciev a pokles krvného tlaku. Alkaloidy kýchavice sa používajú na ničenie hmyzu ako insekticidy.

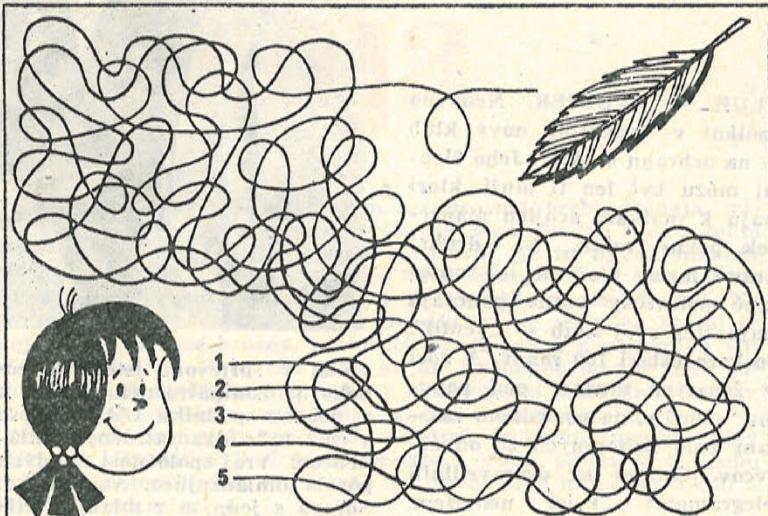

B	A	C	E	J	32
K	D	G	B	H	18
G	B	J	J	F	23
C	E	G	H	A	23
F	D	F	E	K	16
18	28	11	33	27	

DOKÁŽEŠ TO?

ZÁBAVA S ČÍSLAMI. Do prázdných polí diagramu vpíšte pod písmenami čísla od 0—9 takým spôsobom, aby konečná suma zvisle a vodorovne v každom z piatich riadkov zodpovedala vyplňaným číslam. Rovnaké písmena majú rovnakú cifernú hodnotu. Odpoveď na str. 29

BLUDIŠTĚ
Která z cest vede k pírku?
(Odpověď na str. 29)

MENO VEŠTÍ

VINCENT — meno skoro zá- budnuté, stále zriedkavejšie meno mladými. Škoda, lebo majiteľ tohto mena je solídnym človekom a veľmi dobrým od- borníkom. Pekný, tmavovlasý s hnedými očami a tmavými, kučeravými vlasmi. Pleť má snedú s rumencami, ktoré svedčia o do- brom zdraví a blahobyt. Obvykle pochádza z mnohotetnej robot- níckej, remeselnickej alebo roľníckej rodiny. Máva dobrých, jedno- duchých rodičov, ktorí nevedia prejavit svoje city k najblížšim. Vincent je skôr pomalý, má dobré srdečie, je schopný, ctižadostivý a vie všetko urobiť. S učením máva fažkosti, preto najčastejšie končí odbornú školu. Má umelecké schopnosti a je nadaný na me- chaniku. Často býva veľmi dobrým a cenénym verejným činiteľom. Má špecifický zmysel pre humor, ktorí majú radi jeho známi a pria- telia. Má rád spoločnosť, zábavu, pesničku a dobrú hudbu. Maliarstvo, rezbarstvo, ako aj hru na hudobných nástrojoch považuje za ko- nička, ktorý mu prináša relax a uspokojenie. Sám je vysoký, žeu- sa so šikovnou ženou oveľa nižšou ako je on, dobrú gazzinou. Deti najčastejšie máva po 26. roku života. Vďaka schopnosti a pra- covitosti dosahujú obaja s manželkou blahožit: pekný byt, auto a chatu. Vincent máva vyuvinutý zmysel pre rodinný život, preto aj udržiava styky s vlastnými a manželkinými súrodencami. Rad číta knihy, ale nemá príliš rád film. Spokojný so životom dožíva sa vysokého veku. Najčastejšími chorobami Vincenta sú fažkosti so zažívacím traktom, ako aj bolesti v krízoch.

TADMÍR

SNÁŘ

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára. Ved' je to iba zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívalo:

Draví vtáci — štastie v podnikaní
Kapitán — budú s tebou príne nakladať
Papradie — nehanlivosť, neresť
Hrabanie koriennkov — veľký zisk
Svätenička — stýka sa s prijemnými ľuďmi
Upratovanie spálne — dávaj si pozor na svoje veci
Listina — budeš mať do činenia so súdom alebo notárom
Priestranné obydlie — Isťou dosiahneš úspech
Ohnivé znamenie na nebi — drahotá
Pečenie chleba — máš osud vo vlastných rukách
Uskutočňovanie podvodov — musíš rozptýliť nepravdivé reči
Pútnická palica — vydáš sa na namáhavú cestu
Ohováranie — stratisi účtu a dôveru
Kočiš s vozom — prírastok majetku
Útek pred niečím — tvoj osud sa utvára priaznivo
Jednanie s právnikom — proces
Sprievodca vo vlaku — príjemné životné pomery
Únos — prekvapivo rýchla svadba
Uniforma — čest a sláva
Výprask — človek sa učí na škodách
Vzdorovanie — urobíš iným fažkosti
Závora — naraziš na prekážky.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (RED. NACZ.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA KULTURALNEGO CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TKCIS: 31-624 Kraków, ul. Szpitalna 38/8, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: Złotym Medalem ze Wstęgą Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złota Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TKCIS.

REDAKCJA: ADAM CHALUPEC (redaktor naczelny) Ján Spernoga (sekretarz redakcji), Dominik Surma, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny) Eva Rudnicka, Alžbeta Stojowska (łumacze). Opracowanie graficzne: Areta Fedak.

WYDAWCZA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wilejska 12, tel. 28-24-11.

SPOŁECZNE KOLEGIUM REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Ján Galiač, Jozef Grigľák, Ján Halač, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chalupkova, Bronislav Knápcík, Eugen Kulaviačková, Ján Lukaš, Eugen Mišinec, Lídia Mšalová, František Paciga, Severin Valsmanský, Andrej Vojtas.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumeratę na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch”, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 25 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego.

Cena prenumeraty: kwartalnie 24 zł, rocznie 96 zł. Instytucje i zakłady pracy opłacają prenumeratę w miejscowych Oddziałach RSW „Prasa-Książka-Ruch” lub — w miejscowościach, gdzie Oddziałów nie ma — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i (na wsi) u doręczycieli.

Prenumerate ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NEP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata z wysyłką za granicę jest droższa o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 492. M-90.

Nr. indeksu ISSN 0514-0188.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów.

PANÍ PRIMÁTORKA A MAFIE. Paní Elda Pucciová, 55-letá lekárka, byla nedávno zvolena primátorkou mesta Palermo. Je to první žena v Itálii, ktorá byla svärem vláda nad veľkým mestom. Palermo má pries 800 tisíc obyvateľov a je hlavným mestom Sicílie. Paní doktorka Pucciová opustila nemocnici a své malé pacienty (je detskou lekárskou), a vzala na sebe neobyčajne težký úkol, s nímž si nemohli poraďť její predchúdci — muži.

Palermo totiž ovládá mafie. Statistika zde zaznamenáva obrovský počet nezamestnaných, väčší než v iných italských mestach. Většina tých nezamestnaných však vydělává a žije díky mafii. Tisice jí prokazují drobné služby, tisice jsou zapleteny do obchodu a pašování drog. Sicílská mafie je v tomto smere svetovou mocností. Mnozí z obyvatel Palerma spjati s mafii jsou placenými vrahmi, zabijejicími na její příkaz. A počet obětí rok od roku roste.

Paní doktorka Pucciová, nemladá, svobodná žena ve veľkých brýlach, zavedla již četná opatrenia proti nemoci, ktorá trápi Palermo, a doufá, že se jí podaří omezit vliv mafie. Na otázku novinára, zda sa nebojí tak nebezpečného nepriateľa, jakým je mafie, odpovedela upřímně: „Bojam sa, ale nemám v úmyslu rezignovať. Ale nepište o tom, mám 82-letou maminku a nechtela bych, aby se rozčilovala.“ Novinár však napsal — o paní primátore i o jejim strachu... Na snímku: primátorka dr. Elda Pucciová.

HOJIVÁ MAST Z PAPRIKY. Červená paprika nie je len pikantný korením, ale i cennou surovinou pre farmaceutický priemysel. Vyrába sa z nej veľmi účinná látka, ktorá je základným komponentom pri výrobe účinných mastí proti reumatickým ochoreniam.

NIELEN PRE JEDNÉHO OBDOBATELA. Táto prekrásna Venuša, ktorá je diejom flámskeho sochára Jeana de Boulogne, bola najobľúbenejším dielom miliardára Paula Gettyho, zakladateľa múzea Getty, nachádzajúceho sa v meste Malibu v Kalifornii. Počas svojho života sa mu Venušu nikdy nepodarilo získať od istého švajčiarskeho zberateľa. Až tohto roka sa tomuto múzeu podarilo Venušu kúpiť za

1 400 000 dolárov. Socha je 1,15 m vysoká a diváci si ju mohli pozrieť v sále číslo 206, ktorá je venovaná umeleckým dielam talianskej renesance.

ZLATO AMAZONU. Pred niekoľkými týždňami našiel Brazília José Ribamar de Oliveira v amazonských džungliach dve hrudy zlata s hmotnosťou 25,9 a 32,9 kilogramu. Brazílska vláda za ne vyplatila šťastnému nálezovi milión dolárov. Tento nález je jedným z najväčších v 20. storočí. Rekord drží podľa Guinessovej knihy rekordov nález z roku 1872, keď v Austrálii našli zlatú hrudu, ktorá vážila 214,3 kilogramu.

SAHARA SA ZVÁCSUJE. „Sahara útočí!“ — taký je výsledok mnohoročných skúmaní najväčšej púste na Zemi — Sahary. Vedeči zistili, že za posledných 25 rokov sa južná hranica Sahary posunula o 300 kilometrov. Priemerná rýchlosť tejto nezvyčajnej expanzie je 10 kilometrov za rok.

AJ TO SA STÁVA. Kristíne Delpainovej v nevelkém francúzskom mestečku sa ako prvé dieťa narodilo dievčaťko. O dva roky neskôr sa jej narodili dvojčata a do tretej porodila trojčiatá. Teraz každý verí, že štvorčiatá nenechajú na seba dlho čakať. Veď Kristína má len 23 rokov...

CELE ROKY usilovne pracoval predstaviteľ jednej z amerických firiem v San Franciscu, John Hessketh, aby zabezpečil milovanej manželke dobrý život. Istý deň omylem otvoril list adresovaný manželke, v ktorom bolo okrem iného daňové priznanie. Vyplývalo z neho, že nepracujúca manželka zarába oveľa lepšie ako on. Keď sa jej začal vypýtovať, priznala sa, že dostala dedičstvo po príbuzných, za ktoré vykúpila akcie firmy, v ktorej pracoval manžel a týmto spôsobom sa stala jeho šéfom. Manžel podal žiadosť o rozvod.

*

PAPAGÁJ METEOROLÓGOM? Miguel Domestico, kubánsky námorný kapitán na dôchodku, má 60-ročného papagája Kapitána, ktorého v celej Havane poznajú ako meteorológa. Keď papagáj zaspievava Straussov valčík isto-iste čoskoro začne pršať. Keď zaspievava ohnivú sambu, príde búrka. Po zaspievani uspávanku sa môže očakávať krásne, slnečné počasie. Melódia pochodu obyčajne „privolá“ tajfún.

*

SEGREGACE POHLAVÍ. Podľa nařízení krále Fahda vladní inštitúcie a soukromé podniky v Saúdskej Árábii nemohou zamieňať ženy na „smišených“ stanovištiach, čili tam, kde by mohly navázať styky s mužmi.

Islámské zákonodárstvo zakazuje krom ďalej toho svérováni ženám funkciu „nevihodných pro jejich pohlaví“.

*

USPECHY JAPONSKÝCH NÁVRHÁROV. Japonskí obchodníci, ktorí čoraz viac prenikajú na trhy západnej Európy, prišli nedávno s ďalším tromfom. Na výstave konfekcie v Paríži tvořili ukážky módy z krajiny vychádzajúceho slnka asi štvrtinu celej expozicie. Bohatá kolekcia japonských výrobkov obsahovala stovky modelov — od extravagantných odevov po športové. Mnohé z nich čerpajú z tradičných národných prvkov. Zdá sa, že expanzia japonských podnikateľov sa z USA, kde už majú svojich zákazníkov, teraz preniesla do Paríža, centra európskej módy.

*

KLUB — SVOKIER. Nedávno vznikol v Argentine nový klub — na ochranu svokier. Jeho členmi môžu byť len tí muži, ktorí majú k matkám svojich manželiek pekný vzťah. Na druhej strane muži, ktorími ich milované polovičky veľmi pohľadajú majú tiež svoj klub — „ventil“. Čoskoro oslávi 100 rokov. A hoči je ženatých mužov „pod papučou“ nemálo, na poslednom zasadnutí bolo prítomných 20 odvážlivcov. Ostatní sa ospravedlnili telegramom: „Príst nemôžem. Žena ma nepustila.“

DUCH V ŘEZNE. Duchem ze zubařské ordinace v tomto bavorském meste, ktorý všechny zasypával nadávkami a kletkami, bol ve skutečnosti zubař, jeho žena a sedmnásťiletá asistentka Klaudie. Tři vtipákové si vymysleli ducha Choppera, ktorý vykŕikoval nadávky do kanalizačného potrubia umyvadla a plívavky, vedoucího do zubařskej ordinace. Niekedy „duch“ vyznával Klaudiu lásku. Celá věc vyvolala senzacii, 120 policistů a odborníků na elektronický náslech se rádu měsícu bezvýsledně pokoušelo tuto záhadu rozluštit. Nakonec se policistům podařilo najít nahrané pásky doma u zubaře a všechno se prozradilo.

Třem vtipákom hrozí vězení za uvedení vyšetrovacích orgánů v omyl. Kromě toho západoněmecká policie od nich žádá vysoké odškodné.

*

OBRAZ VYNÁLEZCU TELEGRAFU. 3 250 000 dolárov — to je najväčšia suma, akú kedy zaplatili za výtvarné dielo americkej umelca. Milionár Daniel Teatra ju vydal za obraz, ktorý sa volá Galéria Louvre. Na veľkom plátnе je vyobrazený Feni more Cooper, ktorý si prezerá slávne diela Leonarda da Vinci, Rubensa, Raffaela a Rembrandta. Autorom obrazu je Američan Samuel Morse, prvý prezident Národnnej akadémie kresieb, vynálezca elektromagnetického telegrafu a telegrafného kódu, tzv. Morseovej abecedy.

*

SORAYA, druhá, rozvedená manželka nežijúceho exacha Iránu ukončila 50 rokov a naďalej býva sama v Paríži. Bývalá cisárovna je dnes úplne súkromnou osobou, ale jej život naďalej vzbudzuje pozornosť. Povšimli si teda, že krásna, aj keď už nie mladá Soraya sa na verejnosti ukazuje so stále mladšími mužmi. Ešte prednedávnom jej ctiteľmi boli páni okolo päťdesiatky, teda jej rovesníci, naposledy ju sprevádzajú stále mladší ľudia. V opere ju

videli v sprievode istého driečneho tridaštpäťročného muža a v nočnom podniku L'Apocalypse s čosi vyše dvadsaťročným mládencom. Vraj spoločnosť mladých pôsobi omladzujúco. Na snímke: Soraya s jedným z mladých čítateľov.